

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότης Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν
 βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ
 Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου μητρὸς ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ
 τεσσάρων νόνων Ὀκτωβρίων ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης 5
 συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ θεῖαν χάριν καὶ εὐσεβὲς
 θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυρώτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμ-
 πρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας
 τουτέστι Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρωτοπρεσβυτέρου τῆς κατὰ Ῥώμην ἀγιωτά-
 της ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου 10
 Ha. 288 πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἁγίου
 La.-Co. 348 Σάβα ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἀγιω-
 τάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ
 Ταρασίου τε τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλυνύμου Κων-
 σταντινουπόλεως νέας Ῥώμης 15
 καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ τοποτη-
 ρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως
 καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἁμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης
 ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας
 συμπρόσθεν καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόν- 20
 των τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ
 θεοφυλάκτου βασιλικῷ ὀψικίου καὶ Ἰωάννου βασιλικῷ ὀστιάριου καὶ λογοθέτου
 τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου
 καὶ πάσης τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει
 παρόντων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιμανδριτῶν τε καὶ ἡγουμένων καὶ παντὸς 25
 τοῦ μοναχικοῦ πληρώματος
 προκειμένων καὶ τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων τοῦ θεοῦ εὐαγγελίων
 Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ὁ τὴν δῆλωσιν τῶν μελλόντων διὰ
 τῶν προφητῶν αὐτοῦ προκαταγγεῖλας θεὸς ἔφη διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου περὶ
 τῶν τὰς καινοτομίας εἰσαγόντων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι δύο καὶ πονηρά 30
 ἐποίησαν, ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὥρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντε-

30-534,1 Ier. 2,13

H T M 1 denuo adest V

1 σὺν θεῷ om. M edd. | πέμπτη] ε' V T, + κεφάλαιον α' H V T 3 δεσποτῶν] βασιλέων M 4 ἔτους ἢ
 H ἔτει ὀγδόω V 5 νόνων] καλανδῶν V | 1α' H V T edd. 6 εὐσεβὲς om. V 7 θεοκυρώτων om. V
 10 τοῦ' - Πέτρου' om. V | καὶ om. V T 11 πρεσβυτέρου om. H V | κατὰ Ῥώμην om. V | εὐαγοῦς]
 ἀγιωτάτης M 12 Σάββα H edd. | ἐπεχόντων τὸν τόπον] καὶ τὸν τόπον ἐπεχόντων V | τῆς - καθέδρας
 om. V | ὁσιωτάτου καὶ om. H V 13 Ἀδριανοῦ + καὶ M 14 τε om. V M | ὁσιωτάτου καὶ om. V
 16-17 καὶ³ - θρόνων om. V 18-19 καθεσθέντων - Σοφίας om. V 18 τε] δὲ M 20 ἐνδοξοτάτων
 καὶ om. V 21 τουτέστι om. V | πανευφήμου om. V 22 θεοφυλάκτου om. V | καὶ¹ om. V | ὀστειαρίου
 H 23 τοῦ - λογοθεσίου om. V 24 τάξιν post προταχθεῖσαν V | ἐν - πράξει om. V 25-26 παρόν-
 των - πληρώματος om. V 27 τε om. H 27 καὶ¹ om. La.-Co.* fort. recte (cf. lat. et Act. I p. 38,1 al.)
 29 δι' M 30 καινοτομίας V M | καὶ om. V, κακὰ καὶ M 31 πεποιήκασιν H V T edd., sed cf. Sept.

Actio in dei nomine quinta

Rom. 543

Ma. 158

In nomine domini et dominatoris Iesu Christi ueri dei nostri
 imperio piissimorum et Christi amicorum dominorum nostrorum Constantini et
 Heirenæ ipsius deo redimitæ matris anno octauo consulatus eorum, quarto nonas
 5 Octimbrias indictione undecima
 conueniente sancta et uniuersali synodo quæ per diuinam gratiam et piam sanctio-
 nem eorundem diuinitus roboratorum imperatorum congregata est in Nicensium
 clara metropoli Bithyniensium prouinciæ
 id est Petro reuerentissimo archipresbytero sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sancti
 10 apostoli Petri et Petro reuerentissimo presbytero monacho et egumeno uenerabilis Ha. 287
 monasterii sancti Sabæ Romæ siti optinentibus locum apostolicæ cathedræ La.-Co. 347
 sanctissimi et almi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani

Tarasioque sanctissimo et almo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos
 nouæ Romæ
 15 atque Iohanne ac Thoma reuerentissimis presbyteris monachis et uicariis apostolica-
 rum sedium orientalis dioeceseos
 residentibus etiam ante sacratissimum ambonem templi sanctissimæ magnæ eccle-
 siæ quæ cognominatur Sophia
 praesto existentibus et audientibus gloriosissimis et magnificentissimis <princi-
 20 bus> Petrona uidelicet laudabilissimo exconsule patricio et comite deo conseruan-
 di imperialis obsequii et Iohanne imperiali ostiario et logotheta militaris logothetii

et tota sancta synodo secundum ordinem præcedentem in prima actione
 praesentibus quoque et deo amabilibus archimandritis atque egumenis necnon et
 omni monachica plenitudine
 25 propositis sanctis et intemeratis dei euangelis

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui manifestationem futurorum per pro-
 phetas suos prænuntiavit deus ait per Hieremiam prophetam de his qui nouitates in
 catholicam ecclesiam introducunt: quia *duo et mala fecerunt, me dereliquerunt*
fontem aquae uiuæ, et foderunt sibi lacus contritos qui aquam continere non

P VE

1 *expectaueris* In dei nomine actio quinta; cf. *Act. I p. 113,1 al.* | in dei nomine *om. ed. Rom.** 2 dominatoris +
 nostri VE 4 Heirene P E Irenæ *ed. Rom.** (Hirenae uel Hyrenæ *codd. tradunt Act. II p. 113,4 al.*) | deo] a deo
*ed. Rom.**; sed cf. *supra ad p. 283,4* 5 Octobrias F *edd.* (Octobris *Hard.*) | XI VE 8 Bithynensium P Bythinensium
 V Bithiniensium E, *corr. ed. Rom.* 10 Petri apostoli *ed. Rom.** 11 Sabbae *ed. Rom.* (ut semper)* | obtinentibus E
edd. 13 almo et sanctissimo *Act. I p. 19,14 al.* 15 ac] et *ed. Rom.** | presbiteris P (*praeter consuetudinem*)
 15-16 apostolorum P 16 dioceseos *codd., corr. ed. Rom.* 18 Sophiæ V *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 19 presto *codd.*
 19-20 principibus *addidi coll. Act. I p. 37,23 al.* (iudicibus *Act. III p. 223,19 et Act. VI 203 C 5*) 21 hostiario VE
 22 precedentem P 23 atque] et F *edd.* | et² *om. E edd.* 24 plenitudine *ed. Rom. (cf. Act. II p. 113,24 al.)*:
 multitudine *codd. (defendit Dubielzig coll. Vulg. Ez. 12,19)* 26 Qui] Quia VE 27 suos *om. VE edd.* | nouitatem
*ed. Rom.** 28 et P^{sc} (cf. gr.): hec P^{sc} (et *punctis del.*, hec *superscr. P^c*), *om. VE edd.* 29 et foderunt] ut foderent
Vulg. (uar. lect. et foderunt; cf. gr. et Vulg. Clem.) | sibi *om. VE (corr. ed. Rom.)*

τριμμένους, οἱ οὐ δύνησονται ὕδωρ συνέχειν. λάκκος οὖν συντετριμμένος ἐστὶ πᾶς αἰρετικῶν λόγος, ἐξ οὗ ἤντησαν οἱ τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἰρέσεως εἰσηγηταὶ καὶ ἐπότισαν τοὺς ἀπλουστέρους ἀνατροπὴν θολερὰν· οἷς τὸ οὐαὶ ἐπιπέμπεται διὰ φωνῆς προφητικῆς. Ἑβραίους γὰρ καὶ Σαρακηνοὺς, Ἕλληνας τε καὶ Σαμαρείτας, ἔτι γε μὴν Μανιχαίους καὶ Φαντασιαστὰς εἶπουν Θεοπασχίτας μιμησάμενοι ἠθέλησαν ἀφανίσει τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων θεὰν τὴν ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ θεοῦ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παραδοθεῖσαν ἐκ τῶν ἀρχῆθεν χρόνων, ὡς δειχθήσεται ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν προκειμένων βιβλίων.

Rom. 544 Κωνσταντῖνος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντείας τῆς Κύπρου εἶπεν· Ἀναγνωσθήτωσαν εἰς ἔλεγχον καὶ θρίαμβον τῆς χριστιανοκατηγόρου καὶ ψευδοσυλλό- 10 γου ἐκείνης συνελεύσεως.

Ma. 160 Λεόντιος ὁ καθωσιωμένος βασιλικὸς ἀσκηρῆτις εἶπε· Κατὰ τὴν κέλευσιν τῆς ἀγίας συνόδου πάρεσιν αἱ θεῖαι βίβλοι αἱ ἀναγνωσθῆναι ὀφείλουσαι, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν κακωνύμων αἰρετικῶν τῶν ἐκ παλαιοῦ τὰς τιμίας εἰκόνας διαβεβληκότων.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀναγνωσθήτωσαν.

15

Κοσμάς διάκονος νοτάριος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Τοῦ ἀγίου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων κατήχησις δευτέρα

ἧς ἡ ἀρχή· Δεινὸν ἡ ἀμαρτία καὶ νόσος χαλεπωτάτη ψυχῆς ἡ παρανομία. καὶ μεθ' ἕτερα·

Τίνα γὰρ ὑπόνοιαν ἔχεις περὶ Ναβουχοδονόσορ; οὐκ ἤκουσας ἀπὸ τῶν γραφῶν 20 ὅτι δυσσεβέστατος ἦν, ἀγριώτατος τὸν τρόπον καὶ λεοντώδη τὴν προαίρεσιν ἔχων; οὐκ ἤκουσας ὅτι τὰ ὁστ' αὐτῶν βασιλέων ἐξήνεγκεν εἰς τὸ φῶς; οὐκ ἔγνωσ ὅτι τὸν λαὸν αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν; οὐκ ἤκουσας ὅτι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλέως ἐξετύφλωσε, προδείξας αὐτῷ τὰ τέκνα σφαττόμενα; οὐκ ἤκουσας ὅτι τὰ χερουβὶμ ἥρ- 25 πασεν, οὐ λέγω τὰ νοητὰ καὶ ἐπουράνια, ἀλλὰ τὰ ἐν τῷ νῶ κατεσκευασμένα, τὰ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον τῆς κιβωτοῦ, ὧν ἀναμέσον ἐλάλει ὁ κύριος;

La.-Co. 349

Ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἐννοήσωμεν ὅπως ἐμέμφθη ὁ Ναβουχοδονόσορ καταστρέψας τὰ χερουβὶμ ἐκεῖνα καὶ ὁποῖον ἐπιτίμιον πέπονθεν.

3-4 ἐπότισαν — προφητικῆς cf. Hab. 2,15 (cf. ACO I 1,3 p. 96,20)

22 τὰ — φῶς cf. Ier. 8,1-2; Bar. 2,24-25

23-24 τοὺς — σφαττόμενα cf. 4 Reg. 25,7

17-26 Cyr. Hier. (?) catech. 2 (CPG 3585,2) p. 6 l. 1-2 et p. 32 l. 299 — p. 34 l. 308 Dorn (= rec. A); ~ PG 33, 381 A 1-2 et 421 B 5 — C 2; Doctr. Patr. 45, XVIII

HV T M

17-26 = Cyr. (A = M^a V^b R C, ~ PG), Pa f. 262^v, ~ Doctr. Patr.

1 συντετριμμένος + αὐτοῖς V 3 οὐαὶ] ὡ Sept., sed cf. e.g. ACO I 1,3 p. 96,20 et Vulg. 4 Σαρακηνοὺς H ed. Rom.* | Σαμαρίτας V 5 εἶπ' οὖν M εἶτα V 6 τὴν² om. V | καθολικῇ om. H 8 βιβλίων V M 9 ὀσιώτατος — Κωνσταντείας om. V 12 ὁ — βασιλικὸς om. V 13 αἱ ἀναγνωσθῆναι ὀφείλουσαι θεαίαι (sic) βίβλοι V | αἱ² om. H M | ἀναγνωσθεῖσαι T | οὐ — ἀλλὰ om. V 14 κακωνύμων] κακῶν ὕμων V | ἐκ παλαιοῦ om. V 16 νοτάριος om. T edd. | καὶ κουβουκλείσιος om. V 17 ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων om. V | κατήχησις δευτέρα] ἐκ τοῦ τῆς β' κατηχήσεως Pa ἐκ τῆς β' κατηχήσεως τῆς αὐτοῦ βιβλίου Doctr. Patr. 18-19 ἧς — ἕτερα om. Doctr. Patr. 18 ἧς ἡ ἀρχή] οὐ ἡ ἀρχή V, om. Pa | νόσω Pa | χαλεπωτάτη + τῆς PG 18-19 καί² — ἕτερα] εἶτα V, om. H 20 ἔχει Pa 21 ἦν + καὶ H PG, ἐστὶν Doctr. Patr. 22 ὁστ' αὐτῶν A PG | βασιλέων + ἐκ τῶν τάφων A PG | ἔγνωσ] ἤκουσας M^a (receptit Dorn) 23 βασιλέως + Δεκίου (i.e. Σεδεκίου) Doctr. Patr. 26 ὧν] ὧ M^a V^b (receptit Dorn, sed cf. Num. 7,89) | ὁ om. Pa M^a (cf. Sept.) 27 ἀγιώτατος om. V 28 ἐκεῖνα post καταστρέψας M, om. H | ποῖον T edd.

poterunt. lacus ergo contritus est omnis hereticorum sermo, ex quo hauserunt christianos accusantis hereseos praeceptores et potauerunt simpliciores subuersione turbulenta; quibus *uae* transmittitur per uocem prophetica. Hebraeos enim et Saracenos, Gentiles et Samaritas, insuper et Manicheos atque Phantasticos id est
 5 Theopaschitas imitantes uoluerunt exterminare uenerabilium imaginum uisionem quae in sancta dei ecclesia catholica tradita est ab antiquis temporibus, quemadmodum ostendetur in lectione librorum qui propositi sunt.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiae Cypri dixit: Legantur in redar- Rom. 544
 gutionem et publicationem christianos accusantis pseudosyllogi illius conuentionis. PL 129, 352

10 Leontius deuotus et imperatorius a secretis dixit: Secundum iussionem sanctae Ma. 159
 synodi assunt diuini libri qui legi debent, non solum autem illi, sed et maligni nominis hereticorum qui ab olim honorabilibus imaginibus detraxerunt.

Sancta synodus dixit: Legantur.

Cosmas diaconus notarius et cubuclesius legit:

15 Sancti Cyrilli archiepiscopi Hierosolymorum institutio secunda

cuius initium est: Dirum peccatum et languor saeuissimus est praeuaricatio. et post alia:

Quam enim opinionem habes de Nabuchodonosor? non audisti a scripturis quia impiissimus erat agrestem morem et leoninum propositum habens? non audisti quia
 20 ossa regum eduxit in lucem? non comperisti quia populum captiuum transtulit? non audisti quia oculos regis excaecauit, praeostendens ei filios, cum occiderentur? non La.-Co. 350
 audisti quia cherubim rapuit, non dico spirituales illos et supercaelestes, sed qui in templo erant constructi supra propitiatorium arcae intra quos loquebatur deus?

Sanctissimus patriarcha dixit: Intellegamus qualiter uituperatus sit Nabuchodo-
 25 nosor qui subuertit cherubim et qualem poenam sit passus.

18–23 cf. LC IV 4 p. 495,7–9 (= IV Capit. p. 486,18–20) = *Hadr. (ser. 2) p. 44,1–5 (In actione quinta. Capitulo V): De eo, quod dicunt: Eiusdem criminis est, qui imagines spernit, cuius et Nabuchodonosor (Nabuchodosor Hadr., corr. Hampe), qui ossa regum Iuda (Iuda regum Hadr.) protulit (pertulit Hadr., corr. Hampe) e sepulchris et Iudaici regis oculos occisis filiis eruit et cherubim (cherubin Hadr.) de templo abstulit.

P VE

1 ergo] enim ed. Rom.* 2 accusantes VE edd., sed cf. gr. | subuersiones P^{ac} (s³ eras.) 3 quibus uae] quibusue V quibus ue E | Hebraeos] hereseos (sic) P 4 Saracenos VE edd. | insuper V¹ s.l., om. E | Manichaeos ed. Rom.* | Fantasticos P E 7 ostenditur V^{ac} (e V¹⁻² s.l.) E 9 publicationem ~ θρίμβον (cf. supra p. 469,26) | pseudosyllegi P 10 et fort. delendum (cf. gr.) 11 autem om. ed. Rom.* (add. La.-Co.^{mg} ex P), sed cf. gr. 14 cubuclesios P^{pc} (u³ in o mut. P^x) 15 Hierosolymorum P V Iherosolymorum E, corr. ed. Rom. 16 Dirum peccatum] Dyrum praeuaricatorum V Dirum praeuaricorum E (corr. ed. Rom.) | peccatum + est ed. Rom.* | languorum E edd. | est² + animae ed. Rom.* 19 morem] amorem P 20 produxit VE edd. | captiuum V¹ s.l., om. E 21 excaecauit codd. excoec. ed. Rom.* 22 spirituales F edd. 23 archae P fort. retinendum (cf. supra ad p. 287,5) 24 intelligamus E edd. 25 penam P E penam V, corr. ed. Rom.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Μέγα καὶ τὸ σφάλμα καὶ ἡ κατάκρισις.

Ha. 289 Ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Οὐκοῦν ἕκαστος ὁ ἱερὸν ἐκβάλλων ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ καταστρέφων τῷ αὐτῷ ὑποπίπτει ἐπιτιμίῳ.

Πετρωνᾶς ὁ ἐνδοξότατος πατρίκιος εἶπε· Μέγα ἐπιτίμιον τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ὅτι ἐξηλάθη τῆς βασιλείας καὶ ἑπτὰ ἔτη διέμεινεν ἐν ταῖς ἐρήμοις ὥσπερ βοῦς ἐσθίων τὰς βοτάνας.

Κοσμᾶς διάκονος νοτάριος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Τοῦ ἀγίου Συμεὼν τοῦ Στυλίου τοῦ εἰς τὸ θαυμαστὸν ὄρος ἐπιστολὴ πέμπτη πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστίνον τὸν νέον

Τίς δώσει, ἀεισέβαστε καὶ ἀγαθὲ δέσποτα, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὰς δακρύων ἐπὶ τῷ πενθῆσαι καὶ κλαῦσαι πικρῶς καὶ ἀφορήτως ἐν ὅλαις ταῖς ἡμέραις τῆς ἐλεεινῆς μου ζωῆς, ὅτι περ ἐπὶ τοῦ θείου ζήλου τῆς ὑμετέρας θεοστεφοῦς καὶ χριστιανικωτάτης βασιλείας τοιαῦτα ὑπὲρ πάντα λόγον ἀσεβείας τετόλμηται πεπράχθαι παρὰ τῶν ἀθέων καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἀκαθάρτων καὶ βδελυκτῶν Σαμαρειτῶν τῶν τὰ λεγόμενα Κάστρα οἰκούντων πλησίον τῆς πόλεως Πορφυρεῶνος εἰς τὸν 15 σεπτὸν οἶκον ὃν τὸ θεάρεστον κράτος ἐκέλευσε κτίζεσθαι ἐκεῖσε; ἅπερ κατὰ λεπτόν γινώσεται ἡ ὑμέτερα θεοφύλακτος γαληνότης ἐκ τῶν σημανθέντων τῇ ἡμῶν ταπεινώσει παρὰ Παύλου τοῦ ὀσιωτάτου ἐπισκόπου τῆς αὐτῆς Πορφυρεῶνος, ἐκπεμφθέντων ἡμῖν παρὰ τοῦ μακαριωτάτου τῆς ἐφ᾽ ἡμῶν πατριάρχου, καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ σφοδρῶς ἀλγήσαντος – πῶς γὰρ οὐχί, ἡμερώτατοι αὐτοκράτορες; διότι καὶ ἀψύ- 20 χους λίθους ἱκανὰ ἦν παρασκευάσαι ἐκβοῆσαι τὰ τοιαῦτα ἀσεβήματα ἅτινα αὐτοφθαλμῶς ἐθεάσατο ὁ εἰρημένος ὀσιώτατος ἀρχιερεὺς. ὑπὲρ γὰρ θάνατον καὶ ἀπώλειαν λελόγισται τῇ ἡμῶν ταπεινώσει τὸ ὅλως εἰς ἀκοὰς ἡμῶν ἐλθεῖν τοιαύτην ἀσεβειαν ὑπερβάλλουσιν πᾶσαν βλάσφημον πρᾶξιν, τετολμημένην εἰς αὐτὸν τὸν δι' ἡμᾶς ἐν- 25 ἀνθρωπήσαντα θεὸν λόγον καὶ εἰς τὴν παναγίαν ἐνδοξον θεομήτορα καὶ τὸν πάνσεπτον καὶ τίμιον σταυρὸν καὶ εἰς τοὺς ἀγίους αὐτοῦ. διὸ ὑπομιμνήσκοντες ἀναφέροντες ἐπὶ τὰς θείας ὑμῶν ἀκοὰς ὅτι, εἰ οἱ πανευσεβεῖς τῶν καλλινίκων ὑμῶν νόμοι παρακελεύονται εἰκόνας βασιλέως ἐνυβριζομένης θανάτῳ ἐξαισίων καὶ πανολεθρίῳ

5–6 cf. Dan. 4,31–33a 10 cf. Ier. 8,23

8–540,6 Sym. Styl. Iun. (?) epist. ad Iust. (CPG 7366), PG 86,2, 3216–3220 (ex Actis Nicaenis = La.-Co.); cf. Van den Ven, Les écrits p. 2–7; Speck, Wunderheilige und Bilder p. 200–210

HV T M 8–9 ~ Nicet. n. 26 (continuatur infra l. 27) 27–538,4 εἰ – τετολμηκότες ~ Nicet. n. 26 27–538,4 οἱ – φιλανθρωπίας = Pa f. 264^r, Ma f. 12^r

1 ἀγία om. V | Μέγα καὶ] Μετὰ ed.Rom.* 2 ἀγιώτατος om. V | τῆς + ἱερᾶς HV 3 μεταστρέφων H 4 ὁ ἐνδοξότατος om. V | Μέγα + τὸ M 5 καὶ om. V 7 νοτάριος om. V 8 Τοῦ ἀγίου om. Ma | Συμεῶνος Pa | τοῦ Στυλίου om. Pa Nicet. | ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει Ma Nicet. 8–9 ἐπιστολὴ – νέον om. Nicet. 8 ἐπιστολὴ πέμπτη] ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πεμφθείσης Pa Ma, om. V 9 Ἰουστινιανὸν Pa, cf. LC et *Hadr. (sed Ἰουστίνον tradunt etiam Ma et Nuth. l. 984) | τὸν νέον om. Pa Ma (cf. Nuth. et LC *Hadr.) 10 πηγὴν V (ex Sept.?) 11 τῷ] τὸ H 12 ὅπερ V 13 πεπράχθαι om. H 16 ἐκεῖ T edd. 19 ὑμῖν M | ἔω T 20 ἡμερώτ(α)τ(ε) αὐτοκράτ(ορ) HV (prob.), sed cf. infra p. 538,10 21 παρασκευάσαι HV | ἐκβοῆσαι V 21–22 αὐτοψ' (sic) H T αὐτοψὶ ed.Rom.* ex Vc^mg (Bonafides) 22 θανάτου καὶ ἀπωλείας V 23 ἀσεβεία ed.Rom.* 24 πᾶσαν om. Vc edd 25 καὶ² + εἰς V 26–538,4 διὸ – φιλανθρωπίας] haec in Actis interpolata esse censet Speck, Wunderheilige und Bilder p. 210, sed cf. Pa Ma et LC *Hadr. 26 διὸ + καὶ H M 27–28 οἱ – παρακελεύονται om. Nicet. 27 τῶν καλλινίκων] καὶ καλλινικοί Pa 28 ὑβριζομένης V | πανολέθρῳ Ma

Sancta synodus dixit: Magna culpa et magna damnatio.

Sanctissimus patriarcha dixit: Ergo unusquisque qui sacrum eicit de ecclesia et subuertit eidem poenae succumbit. Ha. 290

Petronas gloriosissimus patricius dixit: Magna poena Nabuchodonosor fuit, quia
5 expulsus est de regno et septem annis mansit in desertis sicut bos comedens herbas.

Cosmas diaconus notarius et cubuclesius legit:

Sancti Symeon Columnalis qui in mirabili monte fuit epistola quinta ad imperatorem
Iustinum iuniorem

Quis dabit, semper auguste et bone domine, *oculis meis fontes lacrimarum* ad lugendum et flendum amare et intolerabiliter omnibus diebus miserae uitae meae, quia sub
10 diuino zelo uestri deo redimiti et christianissimi imperii tales extra omnem rationem impietates agi praesumuntur ab his qui sine deo sunt, Samaritis uidelicet qui supra omnem inmunditiam polluti et exsecrandi consistunt quique habitant ea quae dicuntur
15 Castra iuxta ciuitatem Porphyreona, in uenerabili domo quam deo placabile imperium uestrum iussit illic aedificari? quae subtiliter sciet uestra diuinitus conseruanda tranquillitas per ea quae significata sunt humilitati nostrae a Paulo sanctissimo episcopo eiusdem Porphyreonis et missa sunt nobis a beatissimo orientis patriarcha, qui et ipse super hoc uehementer doluit – quanto magis mansuetissimi principes, praesertim cum et inanimatos lapides huiusmodi impietates facere sufficerent exclamare
20 quas in praesentia uidit praedictus sanctissimus pontifex. etenim super mortem et perditionem reputatum est ab humilitate nostra quod quoquomodo ad auditus nostros uenerit talis impietas quae superexcedit omnem actionem blasphemam, praesumptam in ipsum dei uerbum quod propter nos incarnatum est et in sanctissimam ac gloriosam dei genitricem atque in uenerabilem et pretiosam crucem necnon et in
25 sanctos eius. propter quod commemorantes suggerimus diuinis auribus uestris,

25–539,6 propter – misericordia ~ LC IV 5 p. 497,22–26 (= IV Capit. p. 486,21–24) = *Hadr. p. 21,29–34 (In actione quinta. Capitulo XVI): Quod epistola (epistolam Hadr.), quam illi sancti Symeonis (Symeoni Hadr., corr. Hampe) Stilite dicunt, missa ad Iustinianum imperatorem multum distet a diuinis scripturis sive a (om. Hadr.) sanctorum patrum documentis in eo, quod ait prefato imperatori: „Pro quibus commemorantes referimus (referuimus Hadr.) diuinis uestris auribus”, sive in eo, quod eidem (idem Hadr.) imperatori misericordia uti prohibuerit. cf. Hadr. p. 22,2–9 (uide infra) 25–541,2 propter – regnat cf. LC IV 5 p. 498,11–21 (praecedunt p. 497,29–498,11 uerba Unde timendum est, ne epistola, quam illi cuiusdam sancti Symeonis dicunt, ex qua testimonia ad suum errorem stabilendum adducunt, non uerba sint uiri sancti, sed cuiusdam machinamenta uersuti. ... Non enim nos ex eius textu amplius uspiam legisse meminimus, nisi id, quod ab illis in eorum codice taxatum reperimus. Quod quidem quamvis sensuum uerborumque uenustate careat et insulsum nescio quid rusticumve redoleat, libet tamen nobis ita id texere,

P VE 25–539,6 ~ LC, *Hadr. 25 propter – uestris ~ LC

3 pene P V pene E, corr. ed. Rom. 4 magnam poenam F edd. | pena V pena E | Nabuchodonosor + passus F edd., sed cf. gr. 5 comedens V conmedens E 7 Simeon E Symeonis F ed. Reg. * Simeonis ed. Rom. 8 Iustinum (sic) P^{pc} (a P² s.l.) 11 uestro VE (corr. ed. Rom.) | Deo coronati ed. Rom.^{ms} (a Deo coronati Hadr.^{ms}), sed cf. e.g. p. 283,4 | talia ed. Rom. * 12 impietatis ed. Rom.^{corr} * | uidelicet + et VE (corr. ed. Rom.) 14 Porphyreona P: Porphyreonam V Porphuronam E Porphyreonam ed. Rom. Porphyreonem ed. Reg. * 17 Porphyreonis V Porphuronis E (corr. ed. Rom.) 18 quanto magis ~ πῶς γὰρ οὐχί? („g. quid ni enim mans.” ed. Rom.^{ms}), Anast. uerborum constructionem et sensum mutauit 19 facere] facile P^{pc} (cere sublin. et cile superscr. P^c), sed cf. gr. 21 quoquomodo P^{pc} ed. Rom.: quomodo P^{pc} (quo superscr. P^c) VE 23 in¹ + id VE edd. | dei] domini P 24 et¹] ac F edd. | crucem P: cruce V, om. E (corr. F²)

παραδίδοσθαι τοὺς τοῦτο ἐπιχειρεῖν τολμῶντας, πόσης ἄρα ἄξιοι εἰσι καταδίκης εἰς
 ἀπώλειαν οἱ εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς παναγίας ἐνδόξου θεοτόκου
 μετὰ πάσης ἀλέκτου ἀναιδείας καὶ ἀσεβείας — καὶ διὰ τὸ ὑπερβάλλον κακὸν οὐκ
 ἔχω τί εἰπεῖν — τοιαῦτα τετολμηκότες, μηδεμιᾶς εἰς αὐτοὺς γινομένης φιλανθρωπίας;
 ὅθεν δυσωποῦμεν τὸ καλλίνικον ὑμῶν κράτος μὴ ποιῆσαι ἔλεος εἰς τοὺς τοῦτο
 La.-Co. 352 τετολμηκότας μῆτε φείσασθαι αὐτῶν μῆτε τὴν οἰانوῦν παράκλησιν ἢ ἀπολογίαν
 δέξασθαι περὶ αὐτῶν, ἵνα μὴ καὶ εἰς ἄλλο τι τραπῶσι, καθὼς ἤδη θεωρίαν ἑωρα-
 κῶς ἤμην δηλώσας τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ θεοτιμήτῳ πατριάρχῃ,
 σημάνας ἐν τῷ τέως παρ' ἑαυτῷ ἔχειν. οὐ γὰρ ἔκρυπεν ἀφ' ἡμῶν ὁ θεὸς τὰ
 διαβούλια αὐτῶν. ὅθεν πεπληροφόρημαι, ἀεισέβαστοι αὐτοκράτορες, ὅτι οὐχ
 ὑπενέγκοι βαστάσαι ἢ ὑπὸ τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ ἔλλαμπομένη θεοστήρικτος
 ὑμῶν καρδιά τὴν τοσαύτην τῆς ἀτιμίας ἀτοπίαν, ἣν οὐδέποτε μέχρι τοῦ νῦν ἀκη-
 κόαμεν, τάχα δὲ οὔτε ἄλλος χριστιανός. ἀλλ' ἐνορκῶ ὑμᾶς, δέσποτα, κατὰ τοῦ
 Ἑμμανουὴλ θεοῦ ὑψίστου, μὴ ἀναμεῖναι μῆτε πρὸς μικρὸν τοῦ γενέσθαι τὴν πρέ-
 πουσιν ἐκδίκησιν, κελεῦσαι δὲ ἐκζητηθῆναι καὶ τὰ ἐν τῷ φρέατι γεγονότα παρὰ
 15 τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτῶν παγκακίστου πονηρίας κατὰ τὴν ὑφὴν τῆς πρὸς τὴν
 ἡμῶν μετριότητα ἐπιστολῆς, μὴ προσδεχομένης τῆς ἡμερωτάτης ὑμῶν δεσποτείας,
 εἰ ἴσως δόξουσιν τινες ὑποσπεῖρειν ἀκαίρους λόγους ὡς δεσποινικῶν αὐτῶν ὄντων,
 Ha. 292 τοῦ θεοῦ τοῦ δεδοκότος ὑμῖν τὸ κράτος οὕτως ὑπὲρ πᾶσαν ἀσέβειαν ἐνυβρισθέν-
 τος· ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν φόβον ἔχωσι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐπαράτου καὶ
 20 ἀφωρισμένης αὐτῶν βιώσεως· οὓς καὶ ἀποδέξεται τὸ συγγενὲς αὐτῶν σκότος εἰς
 Rom. 546 τὴν καταδίκην τοῦ μέλλοντος αὐτοὺς κατεσθῆναι ἀσβέστου καὶ ἀφεγγοῦς πυρός· καὶ
 καταθεματίσει αὐτοὺς εἰς τὰ καταχθόνια τῆς ἀβύσσου αὐτὸ τὸ πανάγιον καὶ παν-
 τοδύναμον πνεῦμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμε-
 νον τοῦ ἀπολέσθαι αὐτοὺς εἰς ἀπέραντον ἀπώλειαν. τοῦτον γὰρ τὸν ζῆλον 25

10-15 πεπληροφόρημαι — ἐκδίκησιν ~ Νουθεσία γέροντος l. 984-990 Mitsides (p. XXXV-XXXVI Melioranskij)
 20-540,2 ὅπως — θεὸν ~ Νουθεσία γέροντος l. 992-999 Mitsides (p. XXXVI Melioranskij)

HV T M 6 φείσασθαι dehinc litterae codicis H, cum damnis affectus sit, multis locis incertae uel omnino
 euanidae sunt 10-15 ~ *Nuth.* 20-540,2 ~ *Nuth.*

1 παραδίδονται οἱ τοῦτο ἐπιχειρεῖν τολμῶντες *Nicet.* | ἄρα V 1-2 εἰς ἀπώλειαν om. *Nicet.*
 2 παναγίας] παναχράντου *Nicet.* | ἐνδόξου om. *Pa Ma Nicet.* 3 ἀλέκτου om. *Pa Ma Nicet.*
 3-4 ἀναιδείας — τετολμηκότες] ἀναιδείας τοῦτο ποιοῦντες *Nicet.* et des. 4-5 τετολμηκότες — τοῦτο iter.
 M, exp. M* 4 μηδεμιᾶς — φιλανθρωπίας] μηδεμία εἰς αὐτοὺς γένηται φιλανθρωπία *Pa Ma* et des. | „ἴσ.
 αὐτάς” ed. Rom. ms | γενομένης T edd. 10 ὅθεν ed. Rom. (cf. lat.): ὅπερ codd. | αὐτοκράτορες ἀεισέβαστοι
 V ἀεισέβαστε αὐτοκράτορ *Nuth.* 11 ὑπενέγκῃ M *Nuth.* | ὑπὸ — ἔλλαμπομένη om. V 12 ὑμῶν] σου
Nuth. | ἀτιμίας ἀτοπίαν] ἀτοπίας ὕβριν *Nuth.* 13 οὔτε] οὐδὲ *Nuth.* | ὑμῖν *Nuth.* | δέσποτα om. V
 14 θεοῦ + τοῦ V M *Nuth.* 15 ἐκζητηθῆναι] ἐκδικηθῆναι M 17 ἡμερωτάτης om. V | ὑμῶν] ἡμῶν V
 18 δεσποινικῶν (i.e. βασιλικῶν) M: δεσποινιακῶν V T edd. (incertum in H) 19 τοῦ τὸ κράτος ὑμῖν δεδω-
 κότος H | οὕτως] ὄντως T 19-20 ὑβρισθέντος M 20 ὅπως] ἵνα *Nuth.* | αὐτῶν om. *Nuth.* | ἔχουσιν
Nuth. | πάσας τὰς ἡμέρας om. *Nuth.* 21 ἀφωρισμένης] ἀθέσμου H | ὑποδέξεται V 22 κατεσθῆναι
 αὐτοὺς H | αὐτοὺς] αὐτοῖς V | καὶ ἀφεγγοῦς om. H 24-25 τὸ — ἐκπορευόμενον om. *Nuth.*, fort.
 delendum 25 ἀπέραντον] παντελεῖ V

quoniam piissimae bonarum uictoriarum uestrarum leges iubent imagine imperatoris iniuriis lacescita morti supremae ac perniciosissimae tradendos qui hoc conari praesumpserunt, quanta putas digni sunt damnatione in perditionem qui in imaginem filii dei et sanctissimae ac gloriosae dei genitricis cum omni incessabili impudentia et
 5 impietate – et propter nimiam malitiam non habeo quod dicam – talia praesumentes, nulla in eis facta misericordia? unde obsecramus uictoriosissimum imperium uestrum, ne faciat misericordiam in eos qui hoc agere ausi sunt neque parcat eis
 neque qualemcumque postulationem uel rationem super illis accipiat, ne et in aliud quid uertantur, sicut iam uisum uideram indicans Augusto mense sanctissimo et
 10 [significans] deo honorabilissimo patriarchae, significans interim hoc apud se seruandum. neque enim abscondit a nobis deus cogitationes eorum. unde certus sum, semper augusti imperatores, quod non sufferat deo confirmatum cor uestrum, quod ab ipsius est magnitudine illustratum, tantam inhonorantiae procacitatem quam nunquam huc usque audiuius, fortassis autem nec alius quisquam christianorum. sed
 15 adiuro uos, domine, per Emmanuhel deum excelsum, ne sufferatis saltem ad modicum quid faciendi decentem uindictam, sed iubeatis exquiri etiam illa quae in puteo facta sunt a nimia eorum et pessima nequitia, secundum tenorem epistolae quae ad nostram mediocritatem transmissa est, minime permittente mansuetissima dominatione uestra, si forte putauerint quidam subseminare importunos sermones, cum
 20 quasi dominicae sint potestatis, deo qui dedit uobis imperium taliter super omnem impietatem iniuriis affecto; ut et ceteri eorum timorem habeant cunctis diebus maledictae ac segregatae uitae ipsorum; quos et suscipient cognatae tenebrae suae in damnationem cineris qui comessurus est illos et ignis qui non splendeat; et catathematizabit eos in inferioribus abyssi ipse sanctus et omnipotens spiritus Iesu Christi
 25 domini nostri qui ex patre procedit ad perdendum illos in infinitam perditionem.

La.-Co. 351

Ha. 291

Rom. 546

PL 129, 354

ut constat nos in eorum codice reperisse. Dicunt enim praefatum sanctum Symeonem, cuius vita nobis et praedicatio manet ignota, pro quibusdam Samaritanis imaginibus iniuriam inferentibus Iustiniano imperatori taliter scripsisse): „Pro quibus commemorantes referimus divinis vestris auribus”; et iterum: „Non habeo quod dici talia praesumentes, ne una in eis facta humanitate, quatenus precamur victoriosam uestram fortitudinem, ne faciat misericordiam in eis, qui hoc praesumpserunt, neque parcere illis neque quodlibet rogam aut responsum suscipere pro illis”; et post pauca: „Sed coniuro uos, Domine, per Emmanuhel Deum excelsum non morari neque ad modicum fieri decentem vindictam”; et iterum: „Quos et suscipiet propinquitates eorum tenebra in condemnationem, qui expectat eos consumere inextinguibilem et tenebrosam ignem et anathematizet eos in inferiora abyssi ipse sanctus et omnipotens spiritus Iesu Christi Domini nostri, qui ex Patre procedit, ad perdendum illos in infinita perditione”; et post pauca: „In ipso, qui conregnat pietati uestrae.” cf. *Freeman p. 7–8*

14–16 sed – uindictam ~ *Hadr. p. 22, 6–7*: De uero misericordie uti prohibente non ita est, sed petens non morari neque et (ad *coni. Hampe*) modicum, fieri decentem vindictam sanctus ille poposcit.

P VE 5–8 non – accipiat ~ LC 14–16 sed – uindictam ~ LC, *Hadr.* 22–25 quos – perditionem ~ LC

1 quoniam + si *ed. Rom.* non male (cf gr.)* | piissime VE 2–3 praesumpserint V praesumpserint E *edd.* 3 in imagine V inima igne (*sic*) E (*corr.* F²) 4 incessabili] indicibili *ed. Rom.*^{mg}; Anast. ἀλήκτου legisse uel intellexisse uidetur* | impudentia P 8 ne et] nec E ne *ed. Rom.** 9 sicuti VE *edd.* | uisu *ed. Rom.** (uisum ~ θεωρίαν; cf. *p. 391,4*) | uideram indicans *male uertit* ἑωρακώς ἤμην δηλώσας (ἤμην spectat ad δηλώσας) 10 significans¹ – significans²] significans *bis habent codd., corr.* F² | deo] a deo *ed. Rom.** 13 ab om. E *edd.* 13–14 numquam V (*abbr.* E) 15 domini P^{pc} (i P^c s. l.) | Hemanuel E Emmanuel *ed. Rom.** | deum excelsum *ed. Rom., cf. LC*: dei excelsi *codd.* 21 eorum F²: earum *codd.* 23 cineris ~ ἀσβέστου (*cf. Gloss. et ThLL s. u. asbestos*) minus apte] uermis F² *edd.* (cineris *La.-Co.*^{mg} ex P*) | comessurus VE comesturus *ed. Rom.** | non om. *ed. Rom.** (non *La.-Co.*^{mg} ex P*) 23–24 catathematizabit V: catathematizabit (*sic*) P (*unde La.-Co.*^{mg}*) cathematizauit E anathematizabit F *edd.*

ἐνδεικνύμενοι σπουδαίως, θεοφύλακτοι τροπαιοῦχοι, εἰς αὐτὸν τὸν συμβασιλεύοντα τῇ εὐσεβείᾳ ὑμῶν μονογενῇ θεὸν ὑπὲρ τὴν τοῦ Ἀβραάμ θυσίαν ἀποδεχθήσεσθε παρὰ τῆς αὐτοῦ παντεπόπτου θεότητος. καὶ ἔσται ἐπὶ πλείω εὐλογημένη καὶ μεγαλυνομένη τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἡ φιλόχριστος ὑμῶν βασιλεία ὑπὲρ πάσας τὰς ἔμπροσθεν βασιλείας. ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 5 ἁμήν.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Οἴδατε ποίαν ἀπόφασιν ὁ πατὴρ παρέστησεν.

Ma. 164 Βασίλειος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· Καὶ συγχωρήσεως ἀναξίους αὐτοὺς ἔκρινεν. 10

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· Εὐδελόν ἐστι πᾶσιν ὅτι οἱ Σαμαρεῖται χεῖρονες τῶν ἄλλων αἰρετικῶν εἰσι, καὶ ἡ αἵρεσις αὐτῶν λίαν ἀπόβλητος καὶ κίβδηλός ἐστι καὶ μακρὰν τῆς χάριτος. ὥστε ἀπέδειξεν ὁ λόγος ὅτι οἱ τὰς σεπτὰς εἰκόνας καταστρέφοντες χεῖρους εἰς τούτων. ἱκανὸν δέ ἐστιν ὀνομάσαι αὐτοὺς Σαμαρείτας. 15

Κωνσταντῖνος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντείας τῆς Κύπρου εἶπεν· Ἐγὼ μὲν τοὺς εἰκονοκλάστας χεῖρους τῶν Σαμαρειτῶν ἡγοῦμαι, ὅσον ἐκεῖνοι ἐν ἀγνοίᾳ δι-επράξαντο ἄλλότριοι ὄντες τοῦ χριστιανισμοῦ, οὗτοι δὲ ἐν γνώσει πεποιήκασιν καὶ ἀνάξιοι εἰσιν ἀπολογίας. ὥς γὰρ γέγραπται, ὁ γνούς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ποιῶν δαρήσεται πολλάς. 20

La.-Co. 353 Νικόλαος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Κυζίκου εἶπε· Καγὼ ὁ ἐλάχιστος τῆς ὑμῶν ὀσιότητος βίβλον ἐπάγομαι τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης καὶ ἀξιῶ ἀναγνωσθῆναι.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Δημήτριος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ ἀνέγνω· 25

19–20 Lc. 12,47

(H)VTM

2 τῇ – ὑμῶν] τῇ ὑμῶν εὐσεβείᾳ M ὑμῖν H | μονογενῇ om. H 3 αὐτοῦ] τοῦ M | ἔσεται M | πλείων V M 5 τῶν αἰώνων om. V 7 Ὁ πατριάρχης ἔφη V 9 ὀσιώτατος ἐπίσκοπος om. V 10 αὐτοὺς ante ἀναξίους M, om. V 11 ὁ εὐλαβέστατος om. V | μοναχός] πρεσβύτερος μοναχός M 12–15 Εὐδελόν – Σαμαρείτας] locus difficilis, quem Speck, Wunderheilige und Bilder p. 209 (cf. id., Interpolationen p. 114) posteriore aetate insertum esse arbitratur, sed cf. LC et *Hadr. 12 Σαμαρείται V | χεῖρους V | εἰσι om. H 13 καὶ κίβδηλός om. V | κίβδηλη ἐστὶ H T edd. | καὶ – χάριτος om. V 14 ὥστε] ὥς δὲ proposuit Dubielzig 16 ὀσιώτατος – Κωνσταντείας om. V 17 ἐκεῖνοι + μὲν M | ἐν] καὶ ed. Rom.* 19 γὰρ] δὲ M | ὁ] καὶ ὁ H ὁ γὰρ M 20 καὶ μὴ ποιῶν HV (cf. N.T.): om. T M (cf. lat.) | ποιῶν + αὐτὸ H 21 ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος om. V, ὁ ὀσιώτατος om. M 21–22 τῆς ὑμῶν ὀσιότητος om. V 22 ὀσιότητος] ὀσιωτάτης συνόδου H | βιβλίον M | ἐν ἀγίοις] ἀγίου M 24 ἀγία om. V 25 Καὶ λαβὼν om. V | ὁ εὐλαβέστατος om. V

hunc enim zelum uobis strenue, deo conseruandi [et] triumphatores, in ipsum qui cum pietate uestra regnat unigenitum demonstrantibus deum super sacrificium Abrahæ suscipietur ab eius cunctorum inspectrice deitate. et erit per amplius benedictum potentia uirtutis eius et magnificatum Christo dilectum imperium uestrum
 5 super omnia præcedentia regna. quoniam ipsi est gloria in saecula saeculorum. amen.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Nostis qualem sententiam exhibuerit pater.

Basilus sanctissimus episcopus Ancyrae dixit: Etiam indulgentia indignos eos Ma. 163 iudicauit.

10 Iohannes reuerentissimus monachus et uicarius orientalium pontificum dixit: Liqueat omnibus quia Samaritae peiores sunt aliis hereticis, et heresis eorum nimis eicienda et praua est et a gratia omnino longinqua. itaque ratio demonstrat quoniam hi qui uenerabiles iconas subuertunt deteriores sunt istis. dignum ergo est nominare illos Samaritas.

15 Constantinus sanctissimus episcopus Constantiae Cypri dixit: Ego quidem imaginum infractores tanto peiores Samaritis arbitror, quanto illi ignoranter egerunt, cum essent alieni a christianismo, isti uero scienter fecerunt et idcirco indigni sunt satisfactione, sicut scriptum est, et *qui nouit uoluntatem domini sui uapulabit multis*.

Nicolaus sanctissimus episcopus Cyzici dixit: Et ego minimus sanctitatis uestrae
 20 librum defero sancti patris nostri Iohannis episcopi Thessalonicae et postulo recitari. La.-Co. 354

Sancta synodus dixit: Recitetur.

Et accipiens Demetrius reuerentissimus diaconus et sceuophylax legit:

11–13 Liqueat – istis cf. LC IV 6 p. 505, 1–4 (= IV Capit. p. 486, 25–27) = *Hadr. p. 22, 22–26 (In eadem [i.e. quinta] actione. Capitulo XVII): De eo, quod omnibus hereticis Samaritanos deteriores et Samaritanis deteriores eos dicunt, qui imagines destruunt, cum parentes (parentibus Hadr., corr. Hampe) eorum secundum illorum opinionem omnibus hereticis deteriores fuerint, qui utique (utrique Hadr., corr. Hampe) imagines destruxere.

P VE 1–2 in – regnat ~ LC

1 et *seclusi coll. gr.* | in + id VE 3 suscipiemini ed. Rom. non male (cf. gr.), sed Anast. ἀποδεχθήσεται legisse uideatur 8 Ancyra P, om. E spatio relicto | eos indignos ed. Rom.* 11 sint Pac (i in u mut. P^c) 12 a] ad Pac (d exp.) | ratio] oratio ed. Rom.*, sed ratio interpreti tribuendum 13 dignum ergo ~ ἱκανὸν δὲ? („g. satis autem est” ed. Rom.^{mg}) 17 christianissimo Pac (si eras.) E (corr. F²) 18 sicut + enim ed. Rom.* (cf. gr.), sed interpret uerbis et non facit omissis (uide infra) uerborum constructionem mutauisse uidetur | et (cf. gr. H) om. ed. Rom.* | sui + et non facit ed. Rom.* non male, sed cf. gr. T M 19 Et ego] Ecce E (spatio post ecce relicto) Ecce ego seruus F² edd.

Ἰωάννου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης ἐκ τοῦ λόγου <κατὰ Ἑλλήνων>

οὗ ἡ ἀρχή· Μέχρι τότε πειράζων τὸν κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν προσεκαρτέρησεν ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν ἔρημον. καὶ μετ' ὀλίγα·

Ὁ Ἕλλην εἶπεν· Ὑμεῖς οὖν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἰκόνας οὐ γράφετε τοῖς ἀγίοις ὑμῶν καὶ προσκυνεῖτε αὐτάς, καὶ οὐ μόνον τοῖς ἀγίοις, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ θεῷ ὑμῶν; 5 οὕτως οὖν νόμιζε καὶ ἡμᾶς τὰ βρέτη περιθάλλοντας οὐκ αὐτὰ προσκυνεῖν, ἀλλὰ τὰς δι' αὐτῶν θεραπευόμενας ἀσωμάτους δυνάμεις. Ὁ ἅγιος εἶπεν· Ἀλλ' ἡμεῖς εἰκόνας ἀνθρώπων γεγεννημένων, τῶν ἀγίων δούλων τοῦ θεοῦ καὶ σωματοφόρων, ποιοῦμεν εἰς τὸ μεμνησθαι αὐτῶν καὶ τιμᾶν αὐτούς, καὶ οὐδὲν ἀπεικὸς ἐργαζόμεθα 10 γράφοντες αὐτοὺς οἷοι καὶ γεγόνασιν. οὐδὲ γὰρ πλαττόμεθα καθ' ὑμᾶς οὐδὲ ἀσωμάτων τινῶν σωματικούς χαρακτηῖρας δεικνύομεν, ἀλλὰ καὶ προσκυνοῦντες οὐ τὰς εἰκόνας, ὥς καὶ σὺ προεῖπες, ἀλλὰ τοὺς διὰ τῆς γραφῆς δηλουμένους δοξάζομεν, καὶ τούτους οὐχ ὥς θεούς — μὴ γένοιτο —, ἀλλ' ὥς γνησίους δούλους καὶ φίλους θεοῦ καὶ παρρησίαν ἔχοντας πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν. τοῦ δὲ θεοῦ εἰκόνας ποιοῦμεν, λέγω δὴ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καθὼς ὥφθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ 15 τοῖς ἀνθρώποις συνεστράφη, τοῦτον γράφοντες καὶ οὐχ ὥς νοεῖται φύσει θεός. ποῖα γὰρ ὁμοιώσις ἢ ποῖον σχῆμα τοῦ ἀσωμάτου καὶ ἀσχημάτου λόγου τοῦ πατρὸς; Ha. 293 πνεῦμα γὰρ ὁ θεός, ὥς γέγραπται, τούτέστιν ἡ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος φύσις. ἀλλ' ἐπεὶ εὐδοκία τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς κατελθὼν ὁ μονογενὴς αὐτοῦ υἱὸς καὶ θεὸς λόγος ἐξ οὐρανῶν ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἐκ πνεύματος ἁγίου 20 καὶ τῆς ἀχράντου παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ γράφομεν, οὐχὶ τὴν ἀσώματον θεότητα. Ὁ Ἕλλην εἶπεν· Ἔστω τὸν θεὸν λόγον ὥς Ma. 165 ἐνανθρωπήσαντα εἰκονογραφεῖτε, τί περὶ τῶν ἀγγέλων φατέ; καὶ αὐτοὺς γὰρ ζωγραφεῖτε ὥς ἀνθρώπους καὶ προσκυνεῖτε καίτοι μὴ ὄντας ἀνθρώπους, ἀλλὰ νοερούς καὶ ἀσωμάτους λεγομένους τε καὶ ὑπάρχοντας. οὕτω νόμιζε καὶ τοὺς παρ' ἡμῖν 25 τιμωμένους θεοὺς διὰ τῶν ἀγαλμάτων θεραπεύεσθαι, μὴδὲν ἄτοπον ἡμῶν διαπραττομένων, ὥσπερ οὐδὲ ὑμῶν ἐπὶ τῶν γραφομένων ἀγγέλων. Ὁ ἅγιος εἶπε· Περὶ τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτους ἀγίων δυνάμεων — προσθήσω δὲ καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων — νοερούς μὲν αὐτοὺς ἢ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ γινώσκει ἐκκλησία, οὐ μὴν ἀσωμάτους πάντη καὶ ἀοράτους, ὥς 30

2–3 cf. Mt. 4,1–2; Mc. 1,12–13; Lc. 4,1–2 15–16 ὥφθη — συνεστράφη Bar. 3,38 18 Ioh. 4,24

1–544,17 Ioh. Thess. serm. c. gent. (CPG 7923) p. 196–197 Gallandius (ex Actis Nicaenis); cf. „Act. VIII” 417 A 9–11, ubi titulus Ἰωάννου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης ἐκ τῶν γραφέντων αὐτῷ λόγων κατὰ Ἑλλήνων adfertur; cf. M. Jugie, EO 25, 1922, 296–297; Thümmel, Frühgeschichte n. 64 27–544,7 cf. Bas. spir. (CPG 2839) c. 16,38,47–52 Pruche; Athanasii et Methodii locos similes adfert Lampe s.u. ἄγγελος C 2–3

(H) V T M 1–544,17 = Pa f. 265^v–266^r

1 Ἰωάννου — Ἑλλήνων] Ἰωάννου Θεσσαλονίκης nec plura V | Ἰωάννου] Κυριωάννου H (prob.) | κατὰ Ἑλλήνων suppleui coll. „Act. VIII” 417 A 9–11 (uide app. font.) 2 οὗ ἡ ἀρχή om. Pa 2–3 Μέχρι — ἔρημον] dubium an initium respondeat excerpto quod sequitur; cf. Jugie l.l. et Thümmel, Frühgeschichte p. 229 2 ἡμῶν — Χριστὸν] ἡμῶν Ἰησοῦν καὶ θεὸν τὸν Χριστὸν M | Ἰησοῦν + τὸν Pa 2–3 προσεκαρτέρησεν — ἔρημον om. T edd. 4 Ὁ om. Pa 5 αὐτάς] αὐτοὺς T edd. | αὐτῷ om. V 6 βρέτη] εἰδῶλα H 7 τὰς om. HV | ἀσωμάτων H 8 γεγεννημένας Pa 9–10 καί — αὐτοὺς om. HV 10 καὶ om. V 12 ὥς — προεῖπες om. V 14 εἰκόνα HV Pa | ποιοῦμεν] προσκυνοῦμεν Pa 16 τοῦτον] τούτοις V | φύσις V | ποῖα] ποῖα V Pa 19 ἐπειδὴ V Pa | αὐτοῦ om. V | υἱὸς om. La.-Co. Mansi 21 ἀχράντου om. Pa | καί om. Pa 23 φατέ + ὅτι T edd. | γὰρ H M Pa (cf. lat.): om. V T edd. 23–24 ζωγραφεῖτε καὶ προσκυνεῖτε ὥς ἀνθρώπους Pa 26 μὴδὲν] μὴδὲ + εἰς αὐτοὺς V 26–27 διαπλαττομένων Pa 27 οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀγγέλων τῶν γραφομένων ὑμῶν V 29 δὲ om. V | τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς HV non male 30 καὶ ἀποστολικὴ om. T edd. | ἐκκλησία γινώσκει V T edd. | καὶ ἀοράτους om. Pa

Iohannis episcopi Thessalonicae de sermone

cuius initium est: Vsque tunc dominum nostrum et deum Iesum Christum temptans perseueravit inimicus in heremo. Et post pauca:

Gentilis dixit: Vos ergo in ecclesiis imagines non pingitis sanctis uestris et adoratis
 5 illas, et non solum sanctis, sed et ipsi deo uestro? sic ergo aestima et nos simulacra circumfouentes non ea adorare, sed incorporeales uirtutes quae per illa placantur. Sanctus dixit: Sed nos imagines hominum factorum, sanctorum uidelicet seruorum dei et corpora ferentium facimus ad recordandum et honorandum eos, et nihil incongruum operamur pingentes eos quales et fuerunt. neque enim agimus secundum uos
 10 neque incorporealiū quorundam corporales characteres demonstramus, sed et Rom. 547 adorantes non imagines, ut etiam ipse praedixisti, sed eos qui per picturam indicantur glorificamus, et hos non ut deos – absit –, sed ut proprios seruos et amicos dei et PL 129, 355 fiduciam habentes intercedendi pro nobis. at uero imagines dei facimus, id est domini et saluatoris nostri Iesu Christi quemadmodum *uisus est super terram et cum*
 15 *hominibus conuersatus est*, hunc pingentes et non ut intelligitur natura deus. quae enim similitudo est uel qui habitus incorporei et sine schemate uerbi patris? *spiritus enim est deus*, ut scriptum est, id est sanctae et consubstantialis trinitatis natura. sed Ha. 294 quoniam beneplacito dei et patris descendens unigenitus filius eius et deus uerbum e caelis incarnatus est propter salutem nostram de spiritu sancto et intemerata uirgine
 20 ac dei genitrice Maria, humanitatem eius pingimus, non incorporealem deitatem. Gentilis dixit: Esto deus uerbum ut incarnatus depingitur, de angelis quid asseritis? Ma. 166 et ipsos namque depingitis ut homines et adoratis, quanquam homines non sint, sed intelligibiles et incorporeales et dicti et existentes. sic reputa et eos qui apud nos honorantur deos per statuas placari, nihil inconueniens nobis agentibus, quemadmodum
 25 nec uobis super depictis angelis. Sanctus dixit: De angelis et archangelis et sanctis uirtutibus quae super istos sunt – addam autem etiam nostras hominum animas –: intelligibiles quidem eos catholica et apostolica nouit ecclesia necnon et incorporeales omnino et inuisibiles, sicuti uos pagani fatemini, subtiles autem corpore

P VE

1 de sermone] cf. app. crit. gr. 2 nunc E edd. 3 perseuerat ed. Rom.* 6 circumfouentes ed. Rom. (cf. gr.): circumfouere codd. 7 Sanctus E: Sancta + synodus P V 9 operamus P^{ac} (s in r mut. P¹) | agimus ~ πλαττόμεθα? („gr. fingimus“ ed. Rom.^{mg}), Anast. fort. legit πλάττομεν 11 ipse] tu ed. Rom.* (ex gr.) 13 fiduciam ~ παρησίαν (cf. p. 447, 15 et Gloss.) 20 ac] hac V, om. F edd. | genetrice P | non om. P 24 adorantur P, sed cf. gr. | statuos P^{ac} (o exp., a P¹ s. l.) | conueniens P^{ac} (in add. P^c s. l.) 26 autem om. P, sed cf. gr. H T M 27 necnon et] non tamen ed. Rom.* 28 subtilis P^{ac} (in i² scr. e P^c) VE (corr. F²)

ὑμεῖς οἱ Ἕλληνες φατε, λεπτοσωμάτους δὲ καὶ ἀερώδεις ἢ πυρώδεις κατὰ τὸ γε-
 γραμμένον ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ
 φλέγον. καὶ τοῦτο πολλοὺς τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων φρονήσαντας εὐρίσκομεν·
 ὧν ἔστι Βασίλειος ὁ μέγας καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος καὶ Μεθόδιος καὶ οἱ ἄμφ’
 αὐτούς. μόνον γὰρ ὡς ἀληθῶς τὸ θεῖον ἀσώματον καὶ ἀπερίγραπτον, τὰ δὲ νοερά
 κτίσματα οὐ πάντῃ ἀσώματα καὶ ἀόρατα ὡς τὸ θεῖον· διὸ καὶ ἐν τόπῳ εἰς καὶ
 ἐμπερίγραφα τυγχάνουσιν. εἰ δὲ πού εὔροις ἀσώματους καλουμένους τοὺς ἀγγέ-
 λους ἢ δαίμονας ἢ ψυχάς, ὡς μὴ ὄντας ἐκ τῆς συμμίξεως τῶν ὑλικῶν τεσσάρων
 στοιχείων καὶ τοιαῦτα σώματα παχέα καὶ ἀντίτυπα οἷα ἡμεῖς περικείμεθα, οὕτως
 αὐτοὺς προσαγόρευσον· τῷ ὄντι γὰρ ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀσώματοί εἰσιν, ὡς ὁραθέντες
 δὲ παρὰ πλειόνων αἰσθητῶς πλεονάκεις ἐν τῷ εἶδει τῶν οἰκείων αὐτῶν σωμάτων –
 ὠράθησαν δὲ ὑφ’ ὧν ἠνοιξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμούς – καὶ τόπῳ περιγραφόμενοι
 δείκνυνται μὴ ὄντες πάντῃ ἀσώματοι ὡς ἡ θεία φύσις. ἡμεῖς οὖν οὐχ ὡς θεοὺς,
 ἀλλ’ ὡς κτίσματα νοερά καὶ λειτουργοὺς θεοῦ καὶ μὴ κυρίως ὄντας ἀσώματους οὐχ
 ἁμαρτάνομεν γράφοντες τοὺς ἀγγέλους καὶ τιμῶντες. τὸ δὲ ἀνθρωποειδὲς γράφειν
 αὐτοὺς ἐκ τοῦ κατὰ συνέχειαν οὕτως αὐτοὺς ὀφθῆναι τοῖς ἐφ’ οὓς ἀπεστάλησαν
 ὑπὸ τοῦ μόνου θεοῦ γεγέννηται.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἐνωτισώμεθα τὸ ῥητὸν τοῦ πατρός,
 ὅτι ἐκεῖ μὲν Σαμαρεῖται τὰς εἰκόνας τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς
 ἀχράντου αὐτοῦ μητρὸς κατέστρεψαν, ἐνταῦθα δὲ Ἕλληνες, ὡς μεμαθήκαμεν. ἀπ-
 ἔδειξε δὲ ὁ πατήρ ὅτι καὶ τοὺς ἀγγέλους δεῖ γράφεσθαι, ἐπειδὴ περιγραπτοί εἰσι
 καὶ ὡς ἄνθρωποι ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Naί, δέσποτα.

Στέφανος μοναχὸς ἀνέγνω·

Ἐκ τῆς διαλέξεως Ἰουδαίου καὶ Χριστιανοῦ

Ὁ Ἰουδαῖος λέγει· Ἐπέισθην εἰς πάντα καὶ πιστεύω τῷ ἐσταυρωμένῳ Ἰησοῦ
 Χριστῷ, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. σκανδαλίζομαι δὲ εἰς ὑμᾶς,

2–3 Ps. 103,4; cf. Hebr. 1,7

25–546,26 Anon. dial. Chr. et Iud. (excerpta uaria, ut uidetur); cf. Speck, Ich bin’s nicht p. 313–319; Thümmel, Frühgeschichte n. 74

10–13 τῷ – δείκνυνται cf. Ioh. Dam. exp. fid. (CPG 8043) c. 17,31–36 Kotter II

(H)VTM 25–546,26 = Pa f. 266^{r-v}

1 οἱ Ἕλληνες om. V 3 πατέρων ἡμῶν HV (uide supra) | φροντίσαντας V | εὐρίσκομεν] ἔγνωμεν M
 4 καὶ² + ὁ T + ὁ μέγας ed. Rom.* | οἱ om. Pa 4–5 ἀμφ’ αὐτούς] ἄλλοι V 6 πάντως V 7 τυγχάνει
 V | εὔρης V | καλουμένους post ἀγγέλους H, ante ἀσώματος V 8 συμμίξεως + αὐτῶν H 9 οἷα] ὅσα
 HV | ὑμεῖς M 10 προσαγόρευσον Pa (cf. lat.): προσηγόρευσαν HV T M | ἀσώματοί] ἀόρατοί ed. Rom.*
 11 δέ] δὴ V (prob.) | πλεονάκεις om. V | ἐν om. T edd. | οἰκείων om. V | ἀσώματων V Pa 12 ὠράθη-
 σαν – ὑφ’ om. V | ἠνοιξεν + αὐτὸς V 13 δείκνυνται M 15 τὸ] τῷ T | ἀνθρωποειδὲς Pa | γραφῆναι
 M 16 συνέχειν Pa | οὕτως om. M | τοῖς] τοὺς T Pa, om. V 17 γεγέννηται Pa 18–20 Ἐνωτισώμεθα
 – μεμαθήκαμεν] locus difficilis; forte quaedam quae praecesserant exciderunt 18 Ἐνωτισώμεθα] Ἀπέδειξε V |
 ῥητὸν + τοῦτο V 19 Χριστοῦ] ἡμῶν T edd. 20 αὐτοῦ om. Vc edd. 20–21 ὡς – ὅτι om. V
 22 ἐνεφάνισαν V 23 ἀγία om. V 25 Ἰουδαῖος + τε Pa 26 Λέγει ὁ Ἰουδαῖος V | πάντας Pa | Ἰησοῦ
 om. M 27 ἐστὶν post ζῶντος V

et aërios uel igneos secundum id quod scriptum est: *qui facit angelos suos spiritus et ministros suos ignem urentem*. et hoc multos sanctorum patrum nostrorum sensisse inuenimus. quorum est Basilius ille magnus et sanctae memoriae Athanasius atque Methodius et qui circa ipsos sunt. sola enim, ut ueraciter fateamur, diuinitas est
 5 incorporalis et incircumscrip̄ta, porro intelligibiles creaturae non omnino incorporeales et inuisibiles ut diuinitas sunt; propter quod et in loco sunt et circumscrip̄tae consistunt. porro sicubi reppereris incorporeos uocari angelos aut daemones aut
 10 animas, tanquam non existentes de commixtione materialium quattuor elementorum, sic eos noueris appellatos, cum <non> sint et ipsa corpora crassa et similia his quibus
 15 nos circumdamur, licet, ut uerius fateamur, ad comparationem nostri incorporei sint; at uero uisi sunt a plurimis crebro sensibiliter in specie propriorum corporum suorum – uisi sunt autem ab his quibus aperuit deus oculos – et loco circumscrip̄ti monstrantur, cum non sint omnino incorporei sicut diuina natura. nos ergo non ut deos, sed ut creaturas spiritales et ministros dei et non ut proprie incorporeos
 20 existentes pingentes et honorantes angelos non peccamus. porro in humana eos forma depingimus, eo quod frequenter sic apparuerint his ad quos missi sunt a solo deo effecti. La.-Co. 355
Rom. 548

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Auribus percipiamus dictum patris, quia ibi
 20 quidem Samaritae imagines domini et saluatoris Christi et intemeratae matris eius subuerterunt, hic autem pagani, ut didicimus. ostendit uero pater quod et angelos oporteat pingi, quoniam circumscrip̄ti sunt et ueluti homines apparuerunt multis. PL 129, 356

Sancta synodus dixit: Etiam, domine.

Stephanus monachus legit:

De disputatione Iudaei et Christiani

25 Iudaeus dicit: Credidi ad omnia, et credo crucifixo Iesu Christo, quia ipse est filius dei uiui. scandalizor autem in uos, o christiani, quia imagines adoratis. scriptura

P VE

1 et aërios] ethaerios P^{pc} (h add. P^c s.l.) et aereos ed. Rom.* | uel] et F edd. 6 et² om. E edd. 7 reppereris E reperis ed. Rom.* 9 non add. ed. Rom. (an mendum interpreti imputandum?) 10 incorporei] „g. inuisibiles” ed. Rom.^{mg}, sed cf. gr. | sint] sunt F edd. 11 at] aut P 14 spirituales VE edd. 17 „effecti redundat ex g.” ed. Rom.^{mg} (cf. gr. γεγενηται) 19 saluatoris + nostri Iesu F edd. 25 Credidi ~ Ἐπίσθην (cf. Vulg. Rom. 2,8) | ipse om. F edd. 26 o om. E edd.

quippe ubique praecipit *non facere* sibi quenquam *sculptile* uel *omnem similitudinem*. Christianus dixit: *Deum recentem* praecipunt te non adorare scripturae et omnem similitudinem non adorare ut deum. imagines uero quas uides ad recordationem benignissimae salutis pinguntur per saluatorem nostrum Iesum Christum Ma. 167
 5 effectae, incarnationis eius personam significantes. sanctorum autem imagines similiter uniuscuiusque ipsorum significant agones quos aduersus diabolum habuerunt et uictorias eorum atque coronas. non autem, ut tu intelligis, deificantes eas christiani Ha. 295
 adorant, sed zelo feruentes et fide sanctorum contemplantur imagines, memoriam ferentes horum dei cultus, et adorantes sanctorum inuocant deum dicentes: „benedictus es deus huius sancti ac omnium sanctorum, qui dedisti eis patientiam et dignos
 10 illos fecisti regno tuo; [quique] nos quoque participes eorum constitue atque orationibus eorum saluos nos fac.” at uero saluatoris iconam contemplantes et adorantes spiritualibus oculis et cordis uisibus deo cunctorum domino gratias agimus, qui dignatus est in *forma serui* hominem suscipere et saluare mundum et similis nobis effici
 15 *per omnia absque omni peccato*. ergo non ligneam imaginem uel picturam adoramus aut colimus, sed omnium dominum Christum deum glorificamus. uerumtamen, frater, ostendam tibi, quia et Moyses qui haec tibi in legem dedit iussus est, sicut scriptum est, et sculptiles duos seraphim fecit supra tabernaculum testimonii expansos hinc et inde, quo non licebat cuiquam ingredi nisi soli pontifici semel in anno et La.-Co. 358
 20 incensum offerre in Sancta Sanctorum. similiter autem et serpentem aeneum opus aeris fusile condens et suspendens in medio castrorum dicebat: „quicumque morsus fuerit a serpente, intueatur aeneum serpentem istum et credat quia serpens iste potens est sanare illum, et sanabitur.” uides quomodo ille Moyses qui praecipit similitudinem non faciendam similitudinem fecit?

P VE

1 precipit P E (*abbr.* V) | quemquam E *edd.* 2 precipiunt P E (*abbr.* V) 3 uero ~ γὰρ? (*fort. consulto*) 6 significant *scripsi*: signant *codd.* 7 autem ~ γὰρ? | intellegas V intelligas E (*corr.* F²) 8 sanctorum *ed. Rom.*: sanctas P E sancta V 11 quique *om. ed. Rom., deleui* (*cf. gr.*) | quoque] *sim. gr.* V | constituat P^{ac} (*a exp.*) 13 spiritualibus P^{pc} (*tu P^c s. l.*) VE *edd.*, *sed cf. p. 535,22 al.* | uisibilibus P^{ac} (*bili sublin. P^s*) 14 nobis *iter.* P 17 lege F² *edd.* 18 sculptiles P | cherubim F *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 19 cuipiam *ed. Rom.** 23 praecepit E *edd.*

Rom. 549 Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητῆς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· Ἰδοὺ προφανῶς οἱ ἱερώτατοι ἡμῶν πατέρες τοὺς ἀρνούμενους τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν λέγουσιν ἀποβάλλεσθαι τὰς ἀγίας εἰκόνας, Ἑβραίους φαμέν καὶ Σαμαρείτας, ὥστε οἱ ἀποβαλλόμενοι αὐτὰς τούτοις ὅμοιοι εἰσιν.

5

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ὅμοιοι εἰσιν.

Ἐπιφάνιος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ ἐπισκόπου Σαρδανίας ἀνέγνω·

Ἐκ τῶν ψευδεπιγράφων περιόδων τῶν ἁγίων ἀποστόλων

Ὁ οὖν ζωγράφος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ σκιαγραφήσας αὐτὸν ἀπηλλάγη, τῇ δὲ ἑξῆς καὶ 10 τοῖς χρώμασιν αὐτὸν κατεκέρασε, καὶ οὕτως τῷ Λυκομήδῃ χαίροντι τὴν εἰκόνα ἀπέδωκεν. ἦν καὶ ἀναθεῖς εἰς τὸν ἑαυτοῦ κοιτῶνα ἔστεφεν· ὡς ὕστερον γνόντα τὸν Ἰωάννην εἰπεῖν αὐτῷ· „ἀγαπητόν μου τεκνίον, τί διαπράττει ἀπὸ βαλανείου εἰσερχόμενος εἰς τὸν κοιτῶνά σου μόνος; οὐχὶ σὺ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς εὐχομαί; ἢ ἡμᾶς κρύπτεις;” καὶ ταῦτα λέγων καὶ παίζων μετ’ αὐτοῦ εἴσεισιν εἰς τὸν κοιτῶνα· 15 καὶ ὁρᾷ εἰκόνα περιεστεμμένην πρεσβύτου καὶ παρακειμένους λύχνους καὶ βωμοὺς ἔμπροσθεν, καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπε· „Λυκομήδες, τί βούλεταί σοι τὸ τῆς εἰκόνης ταύτης; τίς τῶν θεῶν σου τυγχάνει ὁ γεγραμμένος; ὁρῶ γάρ σε ἔτι ἐθνικῶς ζῶντα.” καὶ ὁ Λυκομήδης αὐτῷ ἀπεκρίνατο· „ὁ θεὸς μὲν μοί ἐστιν ἐκεῖνος μόνος ὁ ἐμὲ ἐγείρας ἐκ τοῦ θανάτου μετὰ τῆς συμβίου μου. εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸν θεὸν ἐκείνους 20 τοὺς εὐεργέτας ἡμῶν ἀνθρώπους θεοὺς χρή καλεῖσθαι, σὺ εἰ ὁ ἐν τῇ εἰκόνι γεγραμμένος, ὃν στέφω καὶ φιλῶ καὶ σέβομαι ὁδηγὸν ἀγαθὸν μοι γεγονότα.” καὶ ὁ Ἰωάννης τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον μηδέπω θεασάμενος εἶπεν αὐτῷ· „παίζεις με, τεκνίον· τοιοῦτός εἰμι μορφῇ; τὸν κύριόν σου, πῶς με πείθεις ὅτι μοι ἡ εἰκὼν ὁμοία ὑπάρ-

9–550,3 Act. Ioh. (CANT 215; BHGⁿ 901) c. 27,1–28,6 Junod/Kaestli (praeterea ex Actorum codd. p. 361,2–362,28 [gr.] et p. 366,1–23 [lat.]); cf. Junod/Kaestli, L'histoire p. 119–126; Speck, Johannes-Akten

(H) V T M 9–550,3 = Act. Ioh. (= RZ)

1–6 Thümmel, Konzilien p. 170 iure dubitat, an haec aptum hic locum non habeant 1 ὁ εὐλαβέστατος om. V | μοναχὸς + καὶ V | καὶ τοποτηρητῆς om. V 2 προφανῶς + ὡς M | ἱερώτατοι om. V | πατέρες ἡμῶν V 3 οἰκονομίαν + τοῦ σωτήρος M | τοῦ + ἀληθινοῦ V | ἡμῶν om. V | ἀποβάλλεσθαι T edd. 4 καὶ om. M^{ac} (add. Mⁱ s.l., ut uidetur) 7 ὁ εὐλαβέστατος om. V T edd. | καὶ – ἐπισκόπου om. V | Θωμᾶ + τοῦ M | expectaueris ἀρχιεπισκόπου, sed uide quae adnotauit ad Act. I p. 70,11 et cf. Bischofslisten p. 43 7–8 Σαρδανίας M Σαρδινίας ed. Rom.*, cf. Bischofslisten p. 43 adn. 162 9 ψευδεπιγράφων om. V 10 ἐφεξῆς V 11 οὕτως post χαίροντι H 12 καὶ om. T edd., λαβὼν καὶ H RZ | αὐτοῦ V 13 αὐτῷ om. V, τῷ Λυκομήδῃ RZ | ἡγαπημένον H | τεκνίον HV T: τέκνον M RZ, sed uide infra l. 23 | δὴ πράττει H | ἀπὸ + τοῦ RZ 14 σοὶ + ἐγὼ ed. Rom.* (ex lat. F) | καὶ om. H | τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς H (prob.) | λοιποῖς om. RZ | εὐχομαι ἀδελφοῖς V 15 ἢ ἡμᾶς τί τοῖνυν αὐτὸς RZ | ὑμᾶς H | κρύπτει M | καὶ – εἴσεισιν ταῦτα δὲ λέγων αὐτῷ συνεσιῆλθεν αὐτῷ RZ 16 πρεσβύτου περιεστεμμένην RZ | πρεσβύτην H πρεσβύτας V | καὶ παρακειμένους om. RZ | βωμόν RZ 17 φωνήσας καλέσας RZ | αὐτὸν om. V, + ὁ Ἰωάννης RZ | σοὶ βούλεται V | βούληταί M | σου RZ 18 τίς post σου RZ | τὸν θεόν RZ | γεγραμμένος T RZ: ἐγγεγραμμένος HV M | ἔτι om. RZ | ἐθνικῶς εἰκότως V 18–19 ζῶντα + ἐθνικῶς V 19 μὲν μοί μέντοι H, μοί om. RZ | ἐστιν + ὁ V | ἐκεῖ μόνος V (prob.), μόνος om. RZ 19–20 ἐγείρας με RZ 20 δὲ δέ γε RZ | ἐκείνους om. ed. Rom.*, ἐκεῖνον RZ 21 χρῆ H δεῖ RZ | εἰ ἢς HV εἰ + πάτερ RZ | ὁ om. HV 21–22 γεγραμμένος + μοι RZ 22 ἀγαθὸν ὁδηγόν RZ 23 μηδέπω (μήπω V μηδέποτε RZ) post Ἰωάννης T RZ | αὐτῷ πρὸς τὸν Λυκομήδην RZ | τεκνίον παιδίον V τέκνον RZ 24 εἰμι + τῇ RZ | τὸν κύριόν σου προσηγῆς RZ | ὑπὲρ ante τὸν add. Vc^{ms} (Morin ex lat. V) edd. 24–550,1 πῶς – ὑπάρχει πῶς τοῖνυν πείσεις με ὅτι ὁμοία μοι ὑπάρχει εἰκὼν αὐτῇ RZ

Iohannes reuerentissimus monachus presbyter et uicarius orientalium pontificum dixit: Ecce manifeste sacratissimi patres nostri: negantes incarnatam dispensationem Christi dei nostri dicunt proiciendas esse sanctas imagines, Hebraei scilicet et Samaritae. itaque qui abiciunt eas istis similes sunt. Rom. 549
PL 129, 357

5 Sancta synodus dixit: Similes sunt.

Epiphanius deo amabilis diaconus et locum retinens Thomae episcopi Sardiniae legit:

Ex falsis superscriptionibus itinerariorum sanctorum apostolorum

Pictor ergo prima die liniamentis eo designato quieuit, postera uero die etiam coloribus illum permiscuit, et ita Lycomedi gaudenti iconam dedit. quam et ponens in
10 cubiculo suo coronauit. quod cum postea cognouisset, Iohannes dixit ei: „diligende mihi fili, quid agis a balneo ingressus in cubiculum tuum solus? nonne tecum et cum reliquis fratribus oro? an nos celas?” et haec dicens et ludens cum eo ingreditur cubiculum, et uidet iconam coronatam senioris et appositas lucernas et aras ante, et uocato eo dixit: „Lycomedes, quid sibi uult imago haec? quis ex diis tuis est iste
15 depictus? uideo enim te adhuc gentiliter uiuere.” et Lycomedes ei respondit: „deus Ma. 170
quidem mihi est ille solus qui me erexit a morte cum coniuge mea. si autem et post deum illos homines qui benefactores nostri sunt deos oportet uocari, tu es qui in imagine es depictus, quem corono et amo et colo, quia dux mihi factus es bonus.” et Iohannes uultum suum nondum contemplatus dixit ei: „illudis mihi, filiole mi: talis
20 forma sum? per dominum tuum, quomodo mihi persuadere poteris quod mihi imago

P VE

1 presbiter P (*praeter consuetudinem*) | et] ac F *edd.* 2–4 Ecce – Samaritae] Ecce manifeste sacratissimi patres ... dicunt proiecisce sanctas imagines, Hebraeos scilicet et Samaritas *Hard.^{ms}* (*sed debuit etiam illos qui negant ... proicere; interpretes constructionem uerborum mutauisse uidetur; inde post nostri interpunxit Dubielzig*) 3 proieciendas esse] „gr. proiecisce” *ed. Rom.^{ms}* (*uide supra*) | Hebraei VE 6 Thome P E | Sardiane V Dardinie E 7 falsis superscriptionibus ~ ψευδεπιγράφων *minus apte* (*cf. infra p. 559,7*) 8 lineamentis *ed. Rom.**, *sed cf. ThLL s.u. linea* 9 ita *erasum* in F, *om. edd.* 10 quod – cognouisset ~ ὥς ὕστερον γινόντα? (*debuit ut postea re perspecta uel sim.*) 11 ingressus] ingrediens *ed. Rom.^{ms}* | nonne + ego F² *edd.* 12 celas P celes E (*corr. F²*) 13 aras ante] accersito F² *edd.* (aras ante *La.-Co.^{ms}* ex P) 19–20 talis forma sum per *Junod/Kaestli* (*cf. gr.*): tali forma sum per P talis (tali E) forma super VE tali sum forma super *ed. Rom.**

χει·" καὶ ὁ Λυκομήδης αὐτῷ προσήγαγε κάτοπτρον, καὶ ἰδὼν ἑαυτὸν ἐν τῷ κατόπτρῳ καὶ ἀτενίσας τῇ εἰκόνι εἶπε· „ζῆ κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁμοία μοι ἡ εἰκὼν· κακῶς δὲ τοῦτο διεπράξω."

Ἔτι ὁ αὐτὸς ἀνέγνω ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλου·

Ποτὲ βουλόμενος τὸν Ἰησοῦν κρατῆσαι [καὶ μεθ' ἕτερα] ἐν ὑλώδει καὶ παχεῖ σώμα- 5
 Ha. 297 τι προσέβαλλον, ἄλλοτε δὲ πάλιν ψηλαφῶντός μου αὐτὸν αὐτὸν ἦν καὶ ἀσώματον
 τὸ ὑποκείμενον καὶ ὡς μὴδὲ ὅλως ὄν. εἰ δέ ποτε ὑπὸ τινος τῶν Φαρισαίων κληθεὶς
 εἰς κλῆσιν ἐπορεύετο, συναπείμην αὐτῷ, καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐλάμβανε τακτὸν ἄρτον
 ἕνα ὑπὸ τῶν κεκληκότων· ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ἐλάμβανεν ἕνα. τὸν δὲ αὐτοῦ εὐλογῶν
 La.-Co. 360 διεμέριζεν ἡμῖν· καὶ ἐκ τοῦ βραχείος ἕκαστος ἡμῶν ἐχορτάζετο, καὶ οἱ ἡμῶν ἄρτοι 10
 ὁλόκληροι ἐφυλάσσοντο, ὥστε ἐκπλήττεσθαι τοὺς καλοῦντας αὐτόν. ἐβουλόμην δὲ
 Rom. 550 πολλάκις σὺν αὐτῷ βαδίζων ἰδεῖν εἰ ἴχνος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς φαίνεται — ἐώρων
 γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἑαυτὸν ἐπαίροντα —, καὶ οὐδέποτε εἶδον. καὶ ταῦτα
 ὑμῖν ἔτι ὥσπερ προτροπῆς ἔνεκεν, ἀδελφοί, τῆς ἐπ' αὐτὸν πίστεως ὁμιλῶ. τὰ γὰρ
 μεγαλεῖα αὐτοῦ καὶ τὰ θαυμάσια τὸ νῦν σεσιγήσθω, ἄρρητα ὄντα καὶ τάχα οὐ 15
 δυνάμενα οὔτε λέγεσθαι οὔτε ἀκούεσθαι. πρὶν δὲ συλληφθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν
 ἀνόμων καὶ ὑπὸ ἀνόμου ὄψεως νομοθετουμένων Ἰουδαίων, συναγαγὼν πάντας ἡμᾶς
 ἔφη· „πρὶν με ἐκείνοις παραδοθῆναι, ὑμνήσωμεν τὸν πατέρα, καὶ οὕτως ἐξέλθωμεν
 ἐπὶ τὸ προκείμενον." κελεύσας οὖν ἡμῖν γύρον ποιῆσαι ἀποκρατούντων τὰς ἀλλή-
 λων χεῖρας, ἐν μέσῳ δὲ αὐτὸς γενόμενος ἔλεγε· „τὸ ἀμήν ὑπακούετε μοι." ἦρξατο 20
 οὖν ὑμνεῖν καὶ λέγειν· „δόξα σοι, πάτερ." καὶ ἡμεῖς κυκλεύοντες ὑπηκούομεν
 αὐτῷ τὸ ἀμήν. „δόξα σοι, λόγε. δόξα σοι, χάρις." „ἀμήν." „δόξα σοι, τὸ
 πνεῦμα. δόξα σοι, ἄγιε. δόξα σου τῇ δόξῃ." „ἀμήν." „αἰνοῦμέν σε, πάτερ.
 εὐχαριστοῦμέν σοι, φῶς ἐν ᾧ σκότος οὐκ οἰκεῖ." „ἀμήν." „ἐφ' ᾧ δὲ εὐχαριστοῦ-
 μεν λέγω· σωθῆναι θέλω καὶ σῶσαι θέλω." „ἀμήν." „λυθῆναι θέλω καὶ λῦσαι 25

5-552,23 de scripturae sacrae locis comparandis cf. Junod/Kaestli

5-552,23 Act. Ioh. (CANT 215; BHGⁿ 909) c. 93,1-95,22 et 97,1-98,12 Junod/Kaestli (praeterea ex Actorum codd. p. 362,30-365,88 [gr.] et p. 366,25-368,83 [lat.])

(H)VTM 5-552,23 = Act. Ioh. (= C)

1 αὐτῷ προσήγαγε] προσήνεγκεν αὐτῷ RZ | αὐτῷ om. V 1-2 καὶ² — κατόπτρῳ om. RZ 1 ἑαυ-
 τὸν] αὐτὸ V 1-2 τῷ κατόπτρῳ] τύπῳ V 2 κύριος + μου RZ 2-3 ὁμοία — εἰκὼν] ὅτι ὁμοία μου
 ἐστὶν ἡ εἰκὼν αὕτη RZ 3 κακῶς — διεπράξω] haec uerba non reperiuntur in RZ, cf. tamen c. 29,18 ὁ δὲ
 νῦν διεπράξω παιδιῶδες καὶ ἀτελές 4 ὁ om. V | βίβλου + ἥς ἡ ἀρχή ed. Rom.* 5 καὶ μεθ' ἕτερα] καὶ
 μετ' ὀλίγα M, om. C, deleui (an mendum Actorum redactoribus tribuendum?) 5-6 παχεῖ σώματι] πάσχει
 σώματος C 6 προσέβαλον C | δέ] δὲ ποτε C | καὶ ἀσώματον post ὑποκείμενον M 7 μὴδ' V M |
 ποτε post τινος C | κληθεὶς om. C 8 κλίσιν C (cf. lat.) | συναπείμην V 8-9 ἕκαστος — ἕνα¹] ἐκάστω
 παρετίθετο ἄρτος εἷς C 8 τακτὸν om. V 9 τοῦ κεκληκότος C | δ' V 10 ἐμέριζεν V | ἐκ] εἰς C |
 βραχείος] ταχείος V | ἡμῶν¹ om. C | ἄρτοι ἡμῶν C 12 σὺν αὐτῷ βαδίζων] συμβαδίζων αὐτῷ M | ἰδεῖν
 εἰ post γῆς C 13 αὐτὸν om. H | ἀπὸ — ἑαυτὸν om. C | ἑαυτὸν om. V | ἐπαιρόμενον V 13-14 καὶ² —
 ὁμιλῶ om. V 14 ἡμῖν M C | ἔτι ὥσπερ om. C | ἔνεκα C | ἀδελφοί om. M, post ἡμῖν (uide supra) tradit C |
 τῆς] τὴν C | γὰρ] δὲ V 15 τὰ om. C | καὶ τάχα om. C, τάχα om. V 16 δυνάμενα λέγεσθαι ὄντα
 ἀκούεσθαι (sic) C | πρὶν + ἡ C 17 καὶ — νομοθετουμένων om. C | ἀνόμου] νόμου V | ἡμᾶς om. C
 18 ὑπομνήσωμεν C 19 ἡμῖν + ὥσπερ C | γύρον La.-Co.* | κρατούντων HV 20 χεῖρας HV | ἐπ-
 ακούετε ed. Rom.* | μοι] μου M (incertum in H), om. C 21 οὖν om. V, οὖν + ὕμνον C | ὑπηκούομεν V:
 ἐπηκούομεν H T M ἐλέγωμεν C, „L. ἀπεκρινόμεθα" ed. Rom.^{ms}, sed cf. Lampe s.u. ὑπακούω 22 αὐτῷ om. V
 C 22-23 τὸ² — ἄγιε] πνεῦμα ἄγιον C 23 ἄγιε + τριάς H | σου] σ(οι) H? | σε] σοι C
 24-25 ἐφ' — λέγω om. V 24-25 εὐχαριστοῦντες λόγῳ (sic) C 25 λέγω] „ἴσ. λέγει" ed. Rom.^{ms} |
 σωθῆναι] τρωθῆναι V 25-552,2 λυθῆναι — ἀμήν² om. C 25-552,1 λυθῆναι — ἀμήν¹ om. V

similis sit?” et Lycomedes ei attulit speculum, et uidens semet in speculo et intuens imaginem dixit: „uiuuit dominus Iesus Christus, similis mihi est imago; male autem hoc egisti.”

Adhuc idem legit de ipso libro:

- 5 Aliquando uolens Iesum tenere. Et post alia: In materiali et crasso corpore
congredebantur, alias autem iterum palpante me eum sine materia erat et incorpo- Ha. 298
reum quod suberat et quasi omnino non esset. porro si aliquando ab aliquo Phari-
saeorum inuitatus ad recubitus ibat, pergebamus et nos cum ipso, et unusquisque
nostrum accipiebat dispositum panem unum ab his qui inuitabant; inter quos et ipse
10 accipiebat unum. porro suum benedicens diuidebat nobis, et de pauxillo unusquis-
que nostrum saturabatur, panesque nostri integri conseruabantur, ita ut obstupesce- La.-Co. 359
rent inuitantes eum. uolui autem saepe cum illo gradiens uidere si uestigium eius
supra terram pareret – uidebam enim eum a terra sese sustollere –, et nunquam Rom. 550
aliquando uidi. et haec uobis adhuc ueluti exhortando, fratres, fidei quae in ipsum
15 est causa loquor. magnalia enim eius et mirabilia nunc, cum sint ineffabilia, tacean-
tur, quippe cum forte neque dici neque possint audiri. porro antequam compre-
henderetur ab iniquis et ab iniquo serpente legem accipientibus Iudaeis, congregans
omnes nos ait: „priusquam illis tradar, hymnum dicamus patri, et sic ad propositum PL 129, 358
exeamus.” cum ergo iussisset nobis gyrum facere tenentibus inuicem manus, ipse
20 medius factus dicebat: „amen oboedite mihi.” coepit ergo hymnum canere et dicere:
„gloria tibi, pater.” et nos circumdantes respondebamus ei „amen”. „gloria tibi,
uerbum. gloria tibi, gratia.” „amen.” „gloria tibi, spiritus. gloria tibi, sancte.
gloria gloriae tuae.” „amen.” „laudamus te, pater. gratias tibi agimus, lux, in
quo tenebrae non habitant.” „amen.” „in quo autem gratias agamus dico: saluari

P VE

1 semet + ipsum F edd. 4 ipso] *expectaueris* eodem | libro + cuius initium est *ed. Rom.** 5 Et post alia] *cf. app. crit. gr.* | In materiali] Immateriali P 6 congredebantur ~ προσέβαλλον (*mendum uerbis* Et post alia *interpositis ortum*; „gr. manus applicui” *ed. Rom.^{ms}*) 8 recubitus ~ κλίσιν? (*cf. gr. C; Anast. fort. respexit Vulg. Mt. 23,6*) 13 super E edd. | numquam VE (*abbr. P*) 15 mirabilia F: mira milia P VE | nunc om. E edd. („gr. modo taceantur” *ed. Rom.^{ms}*) 17 iniquis] impiis F edd. 18 nos omnes VE edd., *sed cf. gr.* 20 dicebat] *debut* dixit, *ut notauit Dubielzig* | oboedite ~ ὑπακούετε? *melius infra* respondebamus | cepit VE 22 sanctae P 24 quo¹] qua *ed. Rom.* Junod/Kaestli, sed Anast. ἐν ᾧ ad σοί rettulisse uidetur* | agebamus *ed. Rom.** | dico] „f. dicit” *ed. Rom.^{ms}, sed cf. gr.*

θέλω." „ἀμήν." „τρωθῆναι θέλω καὶ τρῶσαι θέλω." „ἀμήν." „γεννᾶσθαι θέλω καὶ γεννᾶν θέλω." „ἀμήν." „φαγεῖν θέλω καὶ βρωθῆναι θέλω." „ἀμήν." „ἀκούειν θέλω καὶ ἀκούεσθαι θέλω." „ἀμήν." „νοηθῆναι θέλω, νοῦς ὢν ὁλος." „ἀμήν." „λούσασθαι θέλω καὶ λούειν θέλω." „ἀμήν." „ἡ χάρις χορεύει. αὐλῆσαι θέλω· ὀρχήσασθε πάντες." „ἀμήν." „θρηνῆσαι θέλω· κόψασθε πάντες." 5
 „ἀμήν." καὶ μεθ' ἑτερα· Ταῦτα, ἀγαπητοί, χορεύσας μεθ' ἡμῶν ὁ κύριος ἐξῆλθε· καὶ ἡμεῖς ὥσπερ πλανηθέντες ἢ καὶ ἀποκοιμηθέντες ἄλλος ἀλλαχόσε πεφεύ-
 γαμεν. ἐγὼ μὲν οὖν ἰδὼν αὐτὸν πάσχοντα οὐδὲ προσέμεινα αὐτοῦ τὸ πάθος, ἀλλ' 10
 ἔφυγον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κλαίων ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι. καὶ ὅτε τῷ ἀρουβάτῳ ἀπεκρεμάσθη ὥρας ἑκτῆς ἡμερινῆς, σκότος ἐφ' ὅλης τῆς γῆς ἐγεγόνει. καὶ στὰς ὁ 10
 κύριός μου ἐν μέσῳ τοῦ σπηλαίου καὶ φωτίσας με εἶπεν· „Ἰωάννη, τῷ κάτω ὄχλῳ ἐν Ἱεροσολύμοις σταυροῦμαι καὶ λόγχαις νύσσομαι καὶ καλῶμοις, ὅσος τε καὶ χολὴν ποτίζομαι. σοὶ δὲ λαλῶ, καὶ ὁ λαλῶ ἄκουσον· ἐγὼ σοι ὑπέβαλον ἀνελθεῖν εἰς τοῦτο τὸ ὄρος, ὅπως ἀκούσης ἃ δεῖ μαθητὴν παρὰ διδασκάλου μανθάνειν καὶ 15
 ἀνθρωπον παρὰ θεοῦ." καὶ εἰπὼν ταῦτα ἔδειξέ μοι σταυρὸν φωτὸς πεπηγμένον καὶ 15
 περὶ τὸν σταυρὸν ὄχλον πολὺν μίαν μορφήν μὴ ἔχοντα, καὶ ἐν αὐτῷ ἦν μορφή μία καὶ ἰδέα ὁμοία. αὐτὸν δὲ τὸν κύριον ἐπάνω τοῦ σταυροῦ ἐώρων σχῆμα μὴ ἔχον-
 τα, ἀλλὰ τινα φωνὴν μόνον, φωνὴν δὲ οὐ ταύτην τὴν ἡμῖν συνήθη, ἀλλὰ τινα ἡδεῖ-
 αν καὶ χρηστὴν καὶ ἀληθῶς θεοῦ, λέγουσαν πρὸς με· „Ἰωάννη, ἕνα δεῖ παρ' ἐμοῦ ταῦτα ἀκοῦσαι· ἐνὸς γὰρ χρήζω τοῦ μέλλοντος ἀκούειν· ὁ σταυρὸς ὁ τοῦ φωτὸς 20
 ποτὲ μὲν λόγος καλεῖται ὑπ' ἐμοῦ δι' ὑμᾶς, ποτὲ δὲ νοῦς, ποτὲ δὲ Χριστός, ποτὲ 20
 θύρα, ποτὲ ὁδός, ποτὲ ἄρτος, ποτὲ σπόρος, ποτὲ ἀνάστασις, ποτὲ Ἰησοῦς, ποτὲ πατήρ, ποτὲ πνεῦμα, ποτὲ ζωή, ποτὲ ἀλήθεια, ποτὲ πίστις, ποτὲ χάρις."

Rom. 551 Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Θεωρήσωμεν ὅτι ὅλον τὸ σύγγραμμα
 La.-Co. 361 τοῦτο ἐναντίον ἐστὶ τῷ εὐαγγελίῳ. 25

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Ναί, δέσποτα· καὶ δόκησιν τὴν ἐνανθρώπησιν λέγει.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἐν ταῖς περιόδοις ταύταις ἐγράφη ὅτι
 Ha. 300 οὔτε ἦσθιεν οὔτε ἔπινεν οὔτε ποσὶ τὴν γῆν ἐπάτει, τὰ παρόμοια τῶν Φαντασια-

(H)VTM

1-2 γεννᾶσθαι - θέλω² om. T edd. (add. Morin Vc^{ms} ex V) 2 θέλω⁴ om. V M 3-4 ἀκούειν - ἀμήν¹ om. HV 4 λούεσθαι conit. Thilo | λούσαι conit. Pallas | ἡ om. C 5 θέλω² + ἀμήν V 6 ἀγαπητοί + μου M C 7 ἢ καὶ ἀποκοιμηθέντες om. C | ἀλλαχού M C 7-8 πεφεύγομεν T ἐπεφεύγειμεν M φεύγειμεν C 8 οὖν om. T edd. | αὐτὸν ἰδὼν C | ἰδὼν] εἶδον T M | αὐτὸν om. V | πάσχοντα - πάθος] οὐδὲ προσέμεινα αὐτοῦ τῷ πάθει πάσχοντος αὐτοῦ C 9 εἰς] ἐπὶ ed. Rom.* | κλαίων om. C | τῷ ἀρουβάτῳ (~ τῇ παρασκευῇ) τῷ σταυρῷ M τῇ ἀρουβᾷ C τὸ ἄρον ἐβοᾶτο Morin Vc^{ms} (coll. lat., ut uidetur) edd.; cf. Junod/Kaestli II p. 655-656 10 ἐκρεμάσθη C | ἑκτῆς] 5' H ἐκ τῆς T (corr. Morin Vc^{ms}) | ἡμερινῆς + καὶ ed. Rom.* | ἐγένετο C 11 μου] ἡμῶν V C | με] αὐτῷ C | ὄχλῳ om. V 12 νύττομαι V | καλῶμοις + καὶ C 13 σοὶ] σὺ C | ὑπέβαλλον V M 13-14 εἰς τὸ ὄρος τοῦτο ἀνελθεῖν C 14 μανθάνειν] ἀκούειν V 16 μορφήν post ἔχοντα V | ἐν αὐτῷ] ἐνεαυτῷ (sic) C | μία μορφή V 17 ὁμοία] μία C | δὲ om. C 18 φωνήν¹] φῶς V | μόνον om. C | τὴν om. C 18-19 ἡδεῖαν T M^{pc}: ἰδίαν HV M^{ac} (ἡ et εἰ superscr. M¹) ἰδέαν (sic) C 19 λέγουσα C | ἕνα δεῖ M Vc^{ms} (Bonafides) C: ἐν ᾧ HV ἕνα δὲ T 20 ταύτ(ης) V | σταυρὸς + οὗτος C 21 ποτὲ μὲν om. V | ἡμᾶς T C | δεῖ om. C | ποτὲ δὲ Χριστός] ποτὲ Ἰησοῦς ποτὲ Χριστός C | δεῖ² om. V 22-23 ποτὲ² - πατήρ om. V 22 πόρος C | Ἰησοῦς H (prob.) V T (cf. lat.): υἱός M C Junod/Kaestli fort. recte 23 ποτὲ πνεῦμα om. C | ποτὲ² + ἡ H | χαρά V 24-556,27 locus difficilis, in quo series sententiarum perturbata esse uidetur; cf. Junod/Kaestli, L'histoire p. 121-126; Speck, Johannes-Akten p. 130-135 24 Ὁ πατριάρχης εἶπε V | ὅτι om. ed. Rom.* 25 τοῦτο post ὅλον V 26 ἀγία om. V | εἶπε om. V | fort. καὶ <γάρ>, cf. lat. et Act. I p. 82,14 27 Ὁ πατριάρχης εἶπεν V

- uolo et saluare uolo.” „amen.” „solui uolo et soluere uolo.” „amen.” „tabe-
fieri uolo et tabefacere uolo.” „amen.” „nasci uolo et gignere uolo.” „amen.”
„manducare uolo et consumi uolo.” „amen.” „audiri uolo et audire uolo.”
„amen.” „intelligi uolo, cum intellectus sim totus.” „amen.” „lauari uolo et
5 lauare uolo.” „amen.” „gratia chorum ducit. tibia canere uolo; saltate omnes.”
„amen.” „lamentari uolo; plangite omnes.” „amen.” et post alia: Haec, Ma. 171
dilectissimi, chorum ducens nobiscum dominus exiuit. et nos quasi oberrantes uel
etiam obdormientes hac illacque fugimus. ego ergo uidens eum pati nec expectaui
quidem passionem eius, sed fugi in montem oliuarum plorans super hoc quod
10 contigerat. et quando ‚tolle’ clamabatur, suspensus est hora sexta diurna, et tenebrae
supra totam terram fiebant. et stans dominus meus in medio speluncae et illuminans
me dixit: „Iohannes, ab inferiori turba Hierosolymis crucifigor et lanceis stimolor et
harundinibus, aceto quoque et felle potor. tibi autem loquor, et quod loquor audi:
ego tibi summi ut ascenderes in hunc montem, quatinus audias quae oportet disci-
15 pulum a magistro discere et hominem a deo.” et his dictis ostendit mihi crucem
luminis infixam et circa crucem turbam multam unam formam non habentem, et in
ea erat forma una et uisio similis. ipsum autem dominum supra crucem uidebam
schema non habentem, sed quandam uocem tantummodo, uocem autem non hanc
quae nobis est assueta, sed quandam propriam et suauem et reuera dei, dicentem ad
20 me: „Iohannes, unum oportet te a me ex his audire; unum enim egeo pro futuro, ut
audias quod crux luminis aliquando quidem sermo uocetur a me propter uos, ali-
quando uero mens, modo autem Christus, modo ostium, modo uia, modo panis,
modo semen, modo resurrectio, modo Iesus, modo pater, modo spiritus, modo uita,
modo ueritas, modo fides, modo gratia.”
- 25 Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Contemplemur quia tota conscriptio haec Rom. 551
contraria est euangelio. La.-Co. 362
- Sancta synodus dixit: Etiam, domine; nam et putatiuum humanitatem dicit.
- Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: In itineribus istis scriptum erat quod neque
manducaret neque biberet neque pedibus terram calcaret, consimilia Phantasticorum. Ha. 299
PL 129, 359

P VE

1 saluare] seruare *ed. Rom.** 2 tabefacere] tabescere facere *ed. Rom.** 6 Haec] *Anast. ad uerbum uertit* Ταῦτα
7 oberrantes ~ πλανηθέντες (*cf. ThLL s.u.*) aberrantes *ed. Rom.* Junod/Kaestli* 9 quod *om. Junod/Kaestli*
10 tolle clamabatur] *incertum quid legerit Anast. in gr.; cf. app. crit. gr.* 11 super *E edd.* 13 arundinibus *E edd.*
19 est] *expectaueris erat, ut notauit Dubielzig* | propriam] „g. iucundam” *ed. Rom.mg (Anast. fort. legit ἰδίαν καὶ*
ἡδεῖαν, cf. app. crit. gr.) 20 unum¹ – audire] „g. unum op. a me haec audire” *ed. Rom.mg (crucem adposuit F² in*
marg.) 20–21 te – audias] *locus difficilis; Anast. fort. uerba graeca male intellexit* 20 unum²] unius *ed. Rom.**
Junod/Kaestli, sed cf. ThLL V 2, 237,82 sqq. 20–21 pro – audias ~ τοῦ μέλλοντος ἀκούειν? („g. qui auditurus sit”
ed. Rom.mg), fort. audiat scribendum 20 ut] et *VE ed. Rom. (corr. Hard.)* 21 sermo ~ λόγος 22 hostium *VE*
27 et *om. F edd.* 28 itineribus] *expectaueris itinerariis, ut notauit Dubielzig (cf. supra p. 549,7)*

στῶν. ἀλλ' ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅτι καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ἔλεγον· „ἰδοὺ ἀνὴρ φάγος καὶ οἰνοπότης.” καὶ εἰ, καθὼς ἐμυθεύσαντο, [ὅτι] τὴν γῆν οὐκ ἐπάτει, πῶς γέγραπται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὁ Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκάθισε παρὰ τὸ φρέαρ;

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντείας τῆς Κύπρου εἶπεν· Αὕτη ἡ βίβλος ἐστὶν ἡ συνιστώσα τὸ ψευδοσύλλογον ἐκεῖνο.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Γέλωτος ἄξιά εἰσι ταῦτα.

Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπεν· Ἴδε βίβλος ἡ καταστρέψασα τὸν στολισμὸν τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας.

Εὐθύμιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σάρδεων εἶπεν· Ἐπρεπε τὴν παρασυναγωγὴν ἐκείνην ἔχειν τὴν βίβλον ταύτην εἰς μαρτυρίαν.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντείας τῆς Κύπρου εἶπεν· Ὡς τῆς βλασφημίας ὅτι ἐνταῦθα τὸν Ἰωάννην τὸν ἀπόστολον ἐν τῷ ὄρει τῶν ἑλαιῶν λέγει πεφευγέναι εἰς τὸ σπήλαιον κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σταυροῦ. τὸ δὲ εὐαγγέλιον μαρτυρεῖ ὅτι *συνεισηλθεν* αὐτῷ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα καὶ ὅτι *παρειστίκει* τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ μητρὸς.

Μα. 173 Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Πᾶσα αἵρεσις ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ ἀποκρέμαται.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Αἱ αἱ, ἀπὸ ποίων βιβλίων αἵρετικῶν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν συνιστάνουσι.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· Τοῦτο τὸ βιβλίον παντὸς μiasμοῦ καὶ ἀτιμίας ἐστὶν ἄξιον, καὶ προήνεγκαν ἐξ αὐτοῦ μαρτυρίαν κατὰ τῶν εἰκόνων τὰ περὶ τοῦ Λυκομήδους γεγραμμένα.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· Εἰσφέρει τὸν Λυκομήδην στεφανοῦντα τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστόλου ὡσπερ καὶ οἱ Ἕλληνες τὰ εἶδωλα.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· Μὴ γένοιτο ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ θεολόγος ἐναντίον τῷ εὐαγγελίῳ αὐτοῦ ἐφθέγξαιτο.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Αἱ προαναγνωσθεῖσαι ἔννοιαί εἰσι τοῦ εὐαγγελίου;

1-2 cf. Mt. 11,19; Lc. 7,34 3-4 cf. Ioh. 4,6.11.12 15 cf. Ioh. 18,15 15-16 cf. Ioh. 19,26-27

(H)VT M

1 τοῦ om. M | καὶ¹ om. M 2 οἱ om. H T edd. | ἀνὴρ] ἄνθρωπος M (ex N.T.?), cf. lat. 3 ὅτι deleui | ὁ + δὲ V, om. M 4 ἐκάθησε V 5 ὁσιώτατος - Κωνσταντείας om. V 6 τὸ] τὸν HV edd., sed cf. lat. et infra p. 556,4 | ἐκεῖνο M: ἐκεῖνον HV edd. ἐκείνων T (uide supra) 7 Ὁ πατριάρχης εἶπε V 8 Θεόδωρος om. V | ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος om. M, θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος om. V | Ἴδε M (ed. Rom. ex lat.): Ἦδε H T Αὕτη V | βίβλος] ἡ βίβλος V ed. Rom., om. La.-Co.* 9 ἀγίας τοῦ θεοῦ om. V | ἀγίας om. H 10 ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος om. M, ὁσιώτατος ἐπίσκοπος om. V | Σάρδ H T 10-12 Ἐπρεπε - εἶπεν om. HV 10-11 τὴ παρασυναγωγῇ ἐκείνῃ T edd. 13 τὸν¹ - ἀπόστολον] τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην V 17 ἀγία om. V | ἐν - ἀποκρέμαται] ταύτῃ τῇ βίβλῳ ἐναποκρέμαται V 18 Ὁ πατριάρχης εἶπεν V | βιβλίων post αἵρετικῶν H, om. V 20 Γρηγόριος om. V | ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος om. M, ὁσιώτατος ἐπίσκοπος om. V 21 καὶ ἀτιμίας om. V | ἄξιον] πλέον V 21-25 καὶ² - εἶδωλα om. V 23 πρεσβύτερος M (cf. lat. et Act. I p. 84,23 al.): om. HV T edd. 24 ἀρχιερέων] πατριαρχῶν M 26 Ὁ Ἀγκύρας εἶπε V 27 ἐναντίον τῷ εὐαγγελίῳ T (cf. supra p. 552,25): ἐναντίον τοῦ εὐαγγελίου HV ἐναντίον τι τοῦ εὐαγγελίου M 28-556,6 Ταράσιος - ἐσχάτου om. V

sed in euangelio scriptum est de Christo quia et manducauit et bibit, et Iudaei de ipso dicebant: „*ecce homo uorax et uini potator.*” et si, ut fabulose mentiti sunt, terram non calcabat, quomodo scriptum est in euangelio quia *Iesus fatigatus ex itinere sedit circa puteum?*

- 5 Constantinus sanctissimus episcopus Constantiae Cypri dixit: Hic liber est qui constituit pseudosyllogum illud.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Risu digna sunt haec.

Theodorus deo amabilis episcopus Catanæ dixit: Ecce liber qui destruxit uenustatem sanctae dei ecclesiae.

- 10 Euthymius sanctissimus episcopus Sardis dixit: Decebat conuenticulum illud habere librum istum in testimonium.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiae Cypri dixit: O blasphemiam quia hic Iohannem apostolum in monte oliuarum dicit fugisse in speluncam tempore crucis. euangelium autem testatur quia introiuit cum eo in atrium Caiphae et quia

- 15 astabat cruci Christi cum sancta matre eius.

Sancta synodus dixit: Omnis heresis in libro hoc pendet.

Ma. 174

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: E e, a qualium hereticorum libris heresim suam constituunt.

- 20 Gregorius sanctissimus episcopus Neocaesariae dixit: Hic codex omni contagione ac dehonestate est dignus, et protulerunt ex eo testimonium contra imagines quae sunt de Lycomedæ conscripta.

Iohannes reuerentissimus presbyter monachus et uicarius orientalium patriarcharum dixit: Inducit Lycomedem coronantem imaginem apostoli quemadmodum pagani idola.

- 25 Basilius sanctissimus episcopus Ancyrae dixit: Absit quod sanctus Iohannes deiloquus contra euangelium suum affatus sit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sensus qui praelecti sunt euangelii sunt?

P VE

1 manducabit P^{ac} (b exp. et u superscr. P^c) 3 euangelis ed. Rom.* | quia] quod F edd. 4 circa] debuit iuxta, ut notauit Dubielzig 5 sanctissimus om. F edd. 8–10 Ecce – ecclesiae post 7 haec E (om. Euthymius – dixit) 8–9 uenustatem ~ στολισμόν? 10 Euthymius V (deest E) | Sardium ed. Rom.* 12 sanctissimus om. E edd. 13 quia] quae F edd. 14 Cayphē V Cayphe E 16 hoc libro F edd. 17 E e a (cf. gr.)] E a E Eu F Heu ed. Rom.* | a – libris] Anast. ἀπὸ ποίων ἀρετικῶν βιβλίων legisse uidetur, cf. gr. H 19 sanctissimus om. F edd. | codex ~ βιβλίον; expectaueris liber, sed cf. e.g. infra p. 559,24 22 presbyter om. F edd. 25 sanctissimus om. E edd. 26 effatus ed. Rom.*; sed cf. MLW s.u. affor

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Μὴ γένοιτο· οὔτε τὰ προαναγνωσθέντα δεχόμεθα οὔτε τὰ ἔσχατα τοῦ Λυκομήδους.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ὁ δεχόμενος τὰ δεύτερα τὰ περὶ τοῦ Λυκομήδους δέχεται καὶ τὰ πρῶτα, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ ψευδοσύλλογον ἐκεῖνον.

Rom. 552 Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀνάθεμα αὐτῷ ἐκ τοῦ πρώτου γράμματος ἕως τοῦ ἔσχά- 5
του.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν
ἀρχιερέων εἶπεν· Ἰδοὺ, μακάριοι πατέρες, ἀποδέδεικται σαφῶς ὅτι οἱ προστάται
La.-Co. 364 τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἰρέσεως ἀληθῶς κοινωνοὶ καὶ μέτοχοί εἰσι Ναβουχοδο-
νόσορ, ἔτι μὴν καὶ τῶν Σαμαρειτῶν, ἔτι λοιπὸν Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων, πρὸς τε 10
τούτοις καὶ τῶν ἀθέων καὶ ἐπαράτων Μανιχαίων ὧν τὴν μαρτυρίαν προήγαγον.
τῶν γὰρ φαντασίαν δοκούντων τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ λόγου εἰσὶ ταῦ-
τα. ἀλλ' εἴη αὐτοῖς τὸ ἀνάθεμα σὺν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀνάθεμα.

Ha. 301 Πετρωνᾶς ὁ μεγαλοπρεπέστατος πατρίκιος εἶπεν· Εἰ κελεύεις, δέσποτα, ἐρωτήσω- 15
μεν τὸν τοῦ Ἀμορίου καὶ τὸν Νεοκαισαρείας εἰ ἀνεγνώσθησαν βιβλία εἰς τὸν ψευδο-
σύλλογον ἐκεῖνον.

Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας καὶ Θεοδόσιος τοῦ Ἀμορίου ἐρωτηθέντες εἶπον· Μὴ, ὁ
θεός. ἐκεῖ βίβλος οὐκ ἐφάνη, ἀλλὰ διὰ ψευδοπιπτακίων ἐξηπάτων ἡμᾶς.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Τῷ οἰκείῳ λογισμῷ πειθόμενοι ἐξέθεντο 20
ἃ ἐβούλοντο.

Πετρωνᾶς ὁ μεγαλοπρεπέστατος πατρίκιος εἶπεν· Ἀλλὰ καὶ κατὰ βασιλικὴν ἐπι-
κουρίαν πάντα ἐποιοῦν.

Γρηγόριος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· Πολλάκις, δέσποτα, εἶπον
καὶ πάλιν λέγω ὅτι βίβλος ἐν μέσῳ ἡμῶν ἢ σύγγραμμα πατρικὸν οὐκ ἐφάνη, εἰ μὴ 25
τὰ ψευδοπιπτάκια προεκόμιζον. τοῦτο δὲ τὸ τοῦ Λυκομήδους καὶ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν
ἐμίανεν.

(H)VTM

1-2 οὔτε¹ — ἔσχατα (cf. infra τὰ δεύτερα ... τὰ πρῶτα)] locus difficilis; fort. τοῦ Λυκομήδους et infra τὰ
περὶ τοῦ Λυκομήδους sunt glossae inepte in textum receptae; cf. etiam Speck, Johannes-Akten p. 132 2 τοῦ
om. H 3 δεύτερα + καὶ M 4 τὸν ψευδοσύλλογον ἐκεῖνον H, sed cf. lat. 7 ὁ εὐλαβέστατος om. V |
μοναχὸς πρεσβύτερος T edd. μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος V | καὶ τοποτηρητὴς om. V 8 ἀρχιερέων]
πατριαρχῶν T edd., om. V 9 ἀληθῶς om. V 10 ἔτι μὴν om. V fort. recte (an correctura ad ἔτι λοιπὸν
pertinens falso loco in textum recepta?), cf. lat. | λοιπὸν om. V, λοιπῶν Speck, Ich bin's nicht p. 29; fort. ἔτι
λοιπὸν delendum et Ναβουχοδονόσορ καὶ τῶν Σαμαρειτῶν, ἔτι μὴν Ἰουδαίων scribendum, cf. lat. | τε² om. V
13 τὸ om. ed. Rom.* | γράμμασιν HV T edd., sed cf. lat. 14 ἀγία om. V 15-27 locus suspectus, fort. ex
Act. IV p. 338,8-24 desumptus; cf. Speck, Johannes-Akten p. 133-135 15 ὁ μεγαλοπρεπέστατος om. V
16 τοῦ om. V | Ἀμωρίου V Ἀμορίου ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | βιβλία] τὰ βιβλία ed. Rom.* male
16-17 τὸν³ — ἐκεῖνον] τὴν ψευδοσύνοδον ἐκείνην M 18 Γρηγόριος — Ἀμορίου] Οὔτοι nec plura V |
Ἀμωρίου ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | εἶπον + μὴ δέσποτα V 19 βιβλίον M 20 Ὁ πατριάρχης εἶπε V |
Ταράσιος om. M (de V uide supra) | οἰκείῳ om. V 22-23 fort. postea inserta sunt; nam uix credideris haec in
synodo dicta esse; cf. Speck, Johannes-Akten p. 133-135 22 ὁ — πατρίκιος om. V 24 Ὁ Νεοκαισαρείας
εἶπε V | ὁ ὀσιώτατος om. M | εἶπον δέσποτα V 26 fort. <ἀ> προεκόμιζον | τοῦτο] τὸ V | τὸ om. V M

Sancta synodus dixit: Absit; neque quae praelecta sunt suscipimus neque ultima Lycomedis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui suscipit secunda quae de Lycomede sunt, suscipit etiam et prima, quemadmodum et pseudosyllogum illud.

5 Sancta synodus dixit: Anathema illi a prima littera usque ad nouissimam. Rom. 552

Iohannes reuerentissimus <presbyter> monachus et uicarius orientalium patriarcharum dixit: Ecce, beati patres, liquido demonstratum est quia praesules christianos accusantis hereseos ueraciter communicatores et participes sunt Nabuchodonosor et Samaritarum, adhuc etiam Iudaeorum atque gentilium, quin potius et a deo alieno-
10 rum ac maledictorum Manicheorum quorum testimonium protulere. nam eorum sunt haec qui phantasiam putant incarnatam dispensationem dei uerbi. sed sit eis anathema pariter et conscriptis eorum. La.-Co. 363

Sancta synodus dixit: Anathema. PL 129, 360

Petronas magnificentissimus patricius dixit: Si iubes, domine, interrogemus Amoriensem et Neocaesariensem si lecti sunt libri in pseudosyllogo illo. Ha. 302
15

Gregorius Neocaesariae ac Theodosius Amorii interrogati dixerunt: Ne, deus. illic liber non apparuit, sed per falsa pittacia decipiebant nos.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Proprio animo suasi exposuerunt quae uoluerunt.

20 Petronas magnificentissimus patricius dixit: Sed et per imperiale suffragium cuncta faciebant.

Gregorius sanctissimus episcopus Neocaesariae dixit: Saepe, domine, dixi et iterum dico quia liber in medio nostrum aut conscriptio paterna non apparuit, nisi illa falsa pittacia deferebant. illud autem Lycomedis etiam auditus nostros contami-
25 nauit.

P VE

1 quae om. VE (corr. F) 6 presbyter *suppleui coll. gr.; cf. supra p. 555,22* 7 liquido P^{ac} (oⁱ in i mut. P^x) 9 Samaritanorum E *edd.* | gentium P 10 Manichaeorum *ed. Rom.** 11 haec *post nam ed. Rom.* (om. F)* 14 Petrona F *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 14-15 Ammoriensem *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 15 Neocaesariensem + episcopos F *edd., sed cf. gr.* 16 Theodorus *ed. Rom.** | Ammorii *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* 20 Petrona F *ed. Rom. (corr. ed. Reg.)* | et om. VE (corr. ed. Rom.) 22 sanctissimus om. F *edd.* 24 etiam] et E *edd.*

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· Εἰ παρίσταται τῇ ἀγία ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, γένηται ἀπόφασις τοῦ μηκέτι ἀπογραφέσθαι τινὰς τὸ μισρὸν τοῦτο βιβλίον.

Ma. 176 Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Μηδεὶς ἀπογραφέσθω· μὴ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πυρὶ αὐτὸ ἄξιον κρίνομεν ἀποδίδοσθαι.

5

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης ἀνέγνω·

Τοῦ ἀγίου Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου τοῦ Ἰκονίου περὶ τῶν ψευδεπιγράφων τῶν παρὰ αἰρετικοῖς

οὗ ἡ ἀρχή· Δίκαιον δὲ ἡγησάμεθα πᾶσαν αὐτῶν γυμνῶσαι τὴν ἀσέβειαν καὶ δημοσιεῦσαι αὐτῶν τὴν πλάνην, ἐπειδὴ καὶ βιβλία τινὰ προβάλλονται ἐπιγραφὰς 10 ἔχοντα τῶν ἀποστόλων, δι' ὧν τοὺς ἀπλουστέρους ἐξαπατῶσι. καὶ μετ' ὀλίγα·

Δείξομεν γὰρ τὰ βιβλία ταῦτα, ἃ προφέρουσιν ἡμῖν οἱ ἀποστάται τῆς ἐκκλησίας, οὐχὶ τῶν ἀποστόλων ὄντα πράξεις, ἀλλὰ δαιμόνων συγγράμματα. καὶ μεθ' ἕτερα· Ταῦτα μὲν ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης οὐκ ἂν εἶπεν ὁ γράψας ἐν τῷ εὐαγγελίῳ 15 ὅτι ὁ κύριος ἀπὸ τοῦ σταυροῦ λέγει ἰδοὺ ὁ υἱός σου, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας 15 *ἔκεινης λαβεῖν* τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὴν Μαρίαν εἰς τὰ ἴδια. πῶς ἐνταῦθα λέγει μὴ παρεῖναι; ἀλλ' οὐδὲν ξένον· ὥσπερ γὰρ ὁ κύριος ἀλήθειά ἐστιν, οὕτως ὁ διάβολος ψεύστης τυγχάνει· ἐκεῖνος γὰρ *ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ*, καὶ *ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ*. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ψεύδους.

Rom. 553

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἅγιος Ἀμφιλόχιος 20 μέγας ἐστὶ, καὶ ἀκούσωμεν τί λέγει περὶ τῶν περιόδων τούτων τῶν ψευδωνύμων, δι' ὃ οὐ δεῖ πείθεσθαι ἡμᾶς τῇ ἐπιγραφῇ αὐτῶν.

Βασίλειος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· Πλεῖον τούτου τοῦ ἀσεβοῦς συγγράμματος ἄλλο τι τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ οὐ μάχεται. εἰκότως οὖν καὶ περὶ τῶν εἰκόνων τὴν ἐναντίαν δόξαν ἔχει.

25

La.-Co. 365 Ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Σαφῶς ὁ πατὴρ θριαμβεύει τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν φλυαρίαν τῆσδε τῆς βίβλου.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Ναί, δέσποτα.

15–16 cf. Ioh. 19,26–27 17 ὁ¹ – ἐστιν cf. Ioh. 14,6 18–19 cf. Ioh. 8,44

7–19 Amph. Icon. fals. superscr. haer. (?) (CPG 3245, fr. XVIII) p. 400 (gr.) et p. 401 (lat.) Junod/Kaestli (ex Actorum codd.) = fr. X Datema (ex Actis Nicaenis = Mansi); cf. G. Ficker, *Amphilochiana I*, Leipzig 1906, 137–154 (qui p. 137 adn. 1 et p. 139 adn. 4 iure dubitat, an titulus et initium genuina non sint)

(H)V T M

1 μοναχὸς πρεσβύτερος V 1–2 τῶν – ἀρχιερέων] τῆς ἀνατολῆς V 2 εἶπεν om. V | Εἰ – συνόδῳ om. V | ταύτῃ post οἰκουμ. H (cf. lat.) | γένοιτο T edd. γενέσθω V 3 τινὰς om. H | τοῦτο + τὸ V 4 ἀγία om. V | μὴ – μόνον om. V 5 ἀποδίδοσθαι T 6 ὁ εὐλαβέστατος om. V | ὁ om. T 7 τοῦ om. M ed. Rom.* 9–11 locus suspectus, fort. οὗ ἡ ἀρχή et καὶ μετ' ὀλίγα delenda; cf. etiam Ficker l.l. 9 Δίκαιον – ἀσέβειαν] Γυμνῶσαι πᾶσαν τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν δίκαιον ἡγησάμεθα V | ἡγησάμεθα] διηγούμεθα M 10 ἐπιγραφὴν V 11 τοὺς om. ed. Rom.* 12 Δείξομεν V M | γὰρ] δὲ M | προσφέρουσιν T | οἱ – ἐκκλησίας om. HV 13 ὄντα M (fort. ex conl.): om. HV T edd. | δαιμόνων] δημόσια V 15 ἰδοὺ] ἴδε N.T. (ubi uar. lect. ἰδοὺ) 16 τὰ om. H | fort. πῶς <οὐν>, cf. lat. 18 τυγχάνει om. V | ὁ om. ed. Rom.* 19 καὶ – ψεύδους om. V 20 Ὁ πατριάρχης εἶπεν V 23 Ὁ Ἀγκύρας εἶπε V 25 ἔχειν T 26 ἀγιώτατος om. V 28 ἀγία om. V

Iohannes deo amabilis presbyter monachus et uicarius orientalium pontificum dixit:
Si placet sanctae ac uniuersali huic synodo, fiat sententia ne ulterius scribant aliqui
sordidum librum istum.

Sancta synodus dixit: Nemo scribat; non solum autem hoc, sed igni eum dignum Ma. 175
5 iudicamus fore tradendum.

Petrus reuerentissimus lector legit:

Sancti Amphilochii episcopi Iconii de falsis superscriptionibus hereticorum

cuius initium est: Iustum autem arbitrati sumus omnem eorum denudare impieta-
tem et publicare patenter errorem, quoniam et libros quosdam proponunt super-
10 scriptiones habentes apostolorum, per quos simpliciores quosque decipiunt.

<***> et post alia: Haec quidem Iohannes apostolus nequaquam diceret [qui]
scribens in euangelio quia dominus a cruce dicit *ecce filius tuus*, ita ut a die illa
susciperet sanctus Iohannes Mariam *in sua*. quomodo ergo hic dicit non affuisse? Rom. 553
sed nil extraneum: sicut enim dominus ueritas est, ita diabolus mendax; ille enim
15 *mendax est et pater eius*, et *cum loquitur mendacium*, ex suo *loquitur*. sed haec
quidem de mendacio.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Pater noster sanctus Amphilochius magnus
est, et audiamus quid dicat de circuitibus his qui falsi nominis sunt, propter quod
non nos oportet parere superscriptioni ipsorum.

20 Basilius sanctissimus episcopus Ancyrae dixit: Nihil amplius sancto resultat
euangelio quam impia haec conscriptio. conuenienter ergo etiam de imaginibus
contrariam opinionem habet.

Sanctissimus patriarcha dixit: Sapienter pater publicat confusionem et garrulitatem La.-Co. 366
huius codicis.

25 Sancta synodus dixit: Etiam, domine.

P VE

1 deo – monachus] deo amabilis monachus et presbyter E reuerentissimus monachus F edd. 3 istum librum F edd.
4 autem om. E edd. 5 forte P 7 Iconii + librum F edd. | de – hereticorum ~ περι τῶν ψευδεπιγράφων τῶν
παρὰ αἱρετικῶν minus apte (cf. supra p. 549,7) 11 lac. siue in codicum archetypo siue in Anastasii exemplari graeco
(„gr. add. Et paulo post. Ostendemus enim hos libros, quos nobis ii proferunt, qui ab Ecclesia descuerunt, non
Apostolorum acta esse, sed dæmonum scripta” ed. Rom.^{ms}) | qui om. ed. Rom.*; deleui (an interpretis ὁ γράψας ad
uerbum uertit?) 12 a¹] in F edd. | ut] et P^{ac} (u add. P^c s.l.) 13 sanctus om. F edd. 14 mendax + est ed. Rom.*
15 est om. E ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 19 parere ~ πείθεσθαι minus apte | subscriptioni F edd. („gr. inscriptioni”
ed. Rom.^{ms}, superscriptioni La.-Co.^{ms} ex P) 23 Sapienter] Anast. σοφῶς legisse uidetur, ut adnotauit La.-Co.^{ms} („g.
liquido” ed. Rom.^{ms}) | publicat ~ θριαμβεύει (cf. supra p. 469,26 et p. 535,9) 24 codicis ~ βιβλου (cf. supra p.
555,19)

Νικηφόρος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυρραχίου εἶπεν· Ὡςδε, δέσποτα, τοῦτο ἀναγνωσθῆναι πρὸς πληροφορίαν πάντων καὶ μὴ ἐκεῖνο· ἐμόλυνε γὰρ τὰ ὦτα ἡμῶν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀλλὰ πρὸς ἀσφάλειαν καλὸν ἐγένετο ὅτι ἀνεγνώσθη.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Εὐσέβιον προήγαγον εἰς μαρτυρίαν οἱ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων φλυαρήσαντες, ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς Κωνσταντίαν τὴν τοῦ Λικινίου γυναῖκα γραφείσῃ. καὶ ἴδωμεν ποίας δόξης ἐστὶν ὁ Εὐσέβιος.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου πρὸς Εὐφρατίωνα

10

οὗ ἡ ἀρχή· Τῷ δεσπότη μου κατὰ πάντα <χάριν> ὁμολογῶ. καὶ μεθ' ἕτερα·

Οὐ γὰρ συνυπάρχειν φαμέν τὸν υἱὸν τῷ πατρί, προϋπάρχειν δὲ τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ. ἐὰν γὰρ συνυπάρχωσι, πῶς ἔσται ὁ πατήρ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς υἱός; ἢ πῶς ὁ μὲν πρῶτος, ὁ δὲ δεύτερος, καὶ ὁ μὲν ἀγέννητος, ὁ δὲ γεννητός; δύο γὰρ ἐξ ἴσου ὁμοίως ἀλλήλοις συνυπάρχοντα ἰσότιμα ἂν νοοῖντο καὶ ἦτοι ἄμφω, ὡς ἔφην, ἀγέννητα ἢ ἐκάτερα γεννητά. ἀλλ' οὐδέτερον τούτων ἀληθές· οὔτε γὰρ τὸ ἀγέννητον οὔτε τὸ γεννητὸν <ἀμφότερον> ἂν εἴη. ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ πρῶτον καὶ κρεῖττον καὶ τάξει καὶ τιμῇ τοῦ δευτέρου ἡγεῖται, ὡς ἂν καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ τοιῶσδε εἶναι τῷ δευτέρῳ αἴτιον γεγεννημένον.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης κατ' ἐρώτησιν εἶπε· Δεχόμεθα τοῦτον;

20

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Μὴ γένοιτο, δέσποτα. οὗτος πλεῖον ἐκείνων μισεῖσθω.

Βασίλειος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· Μὴ γένοιτο χριστιανῶ ἀνθρώπῳ τοῦτο λέγειν.

6–7 ἐν – γραφείσῃ cf. Act. VI 313 A 5 – D 4 10–19 Eus. epist. ad Euphr. (CPG 3500) p. 4,1–10 Opitz (gr. et lat. ex Actorum codd., locis similibus additis); partim laudatur etiam Act. VI 317 A 6–11

(H)VTM 10–13 Εὐσεβίου – υἱός = Act. VI

1 Ὁ Δυρραχίου εἶπεν V | ὁ ὀσιος H, om. M | τοῦ om. H 4 ἀσφάλειαν] πληροφορίαν M | καλὴν ed. Rom.*, sed cf. lat. 5 Ὁ πατριάρχης εἶπεν V 6–7 ἐν – γραφείσῃ] fort. adnotatio marginalis in textum recepta 7 Λικινίου ed. Rom.* 9 ὁ εὐλαβέστατος om. V 10 Ἐμφρατίωνα V 11 χάριν suppl. Opitz ex Act. VI 13 συνυπάρχη V 14 ἀγέννητος ed. Rom.* | γεννητός ed. Rom.* | ἐξίσου H T 15 συνυπάρχοντες V | νοοῖτο V^{cc} M 15–16 ἀγέννητα ed. Rom.* 16 γεννητά ed. Rom.* | οὐδ' ἕτερον H οὐδὲν ἕτερον V οὐδὲ ἕτερον M | ἀγέννητον V^{cc} edd. 17 γεννητὸν ed. Rom.* | ἀμφότερον suppl. Opitz coll. lat. | καὶ om. ed. Rom.* 18 δευτέρου] β + abbr. V | ὡς ἂν] ὡσάν V ὡς M 20 Ταράσιος – πατριάρχης] Ὁ πατριάρχης V | κατ' – εἶπε] εἶπε· κατ' ἐρώτησιν H ἔφη κατ' ἐρώτησιν V | κατ' ἐρώτησιν fort. explicatio marginalis in textum recepta | τοῦτο M 21 ἀγία om. V | οὕτως T 22 Ὁ Ἀγκύρας εἶπε V 23 λέγειν τοῦτο V

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrhachii dixit: Oportebat, domine, hoc legi PL 129, 361
ad satisfactionem omnium et non illud; polluit enim aures nostras.

Sancta synodus dixit: Sed ad cautelam bene factum est quia lectum est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Eusebium attulerunt in testimonium hi qui
5 aduersus uenerabiles imagines garrierunt, in epistola eius quam ad Constantiam
Licinii uxorem scripsit. sed uideamus cuius dogmatis sit Eusebius.

Stephanus reuerentissimus monachus legit:

Eusebii Pamphili ad Euphrationem

cuius initium est: Domino meo per omnia confiteor. et post alia:

10 Non enim coesse filium patri, sed ante fuisse patrem quam filium dicimus. ergo si
coexistunt, quomodo erit pater pater et filius filius? uel quomodo unus quidem
primus, alter uero secundus est, et alter quidem ingenitus, alter autem genitus? duo
quippe si ex aequo similiter inuicem consistunt et aequaliter honorantur, intelligi Ha. 303 Ma. 178
datur aut utrosque ingenitos, ut dixi, aut utrosque genitos esse. sed neutrum horum
15 uerum esse dinoscitur; neque enim ingenitum neque genitum utrumque consistit.
sed unum quidem primum et maius est atque ordine et honore secundum praecedat,
ita ut secundo causa sit et existendi et huiuscemodi existendi.

Tarasius sanctissimus patriarcha interrogando quibusdam dixit: Suscipimus hunc?

Sancta synodus dixit: Absit, domine. iste plus quam illi odio habeatur.

20 Basilius sanctissimus episcopus Ancyrae dixit: Absit ut christianus homo hoc
dicat.

P VE

1 Dyrrhachii P *ed. Rom.*: Dyrrachii V (*fort. retinendum; cf. A 10 al.*), *om.* E (Dirachii F *ex coni.*) 3 quia] quod F *edd.* 4 hi *om.* E *edd.* 6 Licinnii V Licini E (*corr. F²*) 8 Eusebii Pamphili] Octauum (*ex capitulorum numeratione ortum*) Eusebii Pamphili librum F *edd.* | Euphrationem *om.* EF *spatio relicto* 10 coexistere F² *edd.* | ergo si] nam si *ed. Rom.^{ms}* 11 erat E *edd.* | filius² *om.* VE 13–14 si – datur] *Anast. uerborum constructionem mutauit* 14 ut dixi ingenitos *ed. Rom.** (ut dixi *om.* F) | eorum *ed. Rom.** 15 dignoscitur E *edd.* 15–16 „g. neque enim essent ingenitum et genitum. sed” *ed. Rom.^{ms}* 17 secundo ut E *edd.* („g. ut pote secundo causa et exist.” *ed. Rom.^{ms}*) 18 quibusdam *obscurum, nihil respondet in gr. (mendum interpretis ex dittographia ἐρώτησιν τισιν ortum esse suspic. Dubielzig)*

Καὶ ἀνεγνώσθη ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς·

Rom. 554 Τὸν αὐτὸν δὲ καὶ μόνον ἀληθινὸν εἶναι διδάσκει δι' ὧν φησιν· ἵνα γινώσκωσι σέ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, οὐχὶ ὡς ἑνὸς ὄντος μόνου τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἑνὸς ὄντος μόνου ἀληθινοῦ θεοῦ μετὰ προσθήκης ἀναγκαιοτάτης τοῦ ἀληθινοῦ. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς μὲν θεὸς ὁ υἱός, ἀλλ' οὐκ ἀληθινὸς θεός· εἷς γὰρ ἐστὶ καὶ μόνος ἀληθινὸς θεὸς διὰ τὸ μὴ ἔχειν πρὸ ἑαυτοῦ τινα. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἀληθινός, ἀλλ' ὡς εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ εἶη ἂν καὶ θεός· ἐπεὶ καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, οὐ μὴν ὡς ὁ μόνος ἀληθινὸς θεός.

Χριστοφόρος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς ἀγίας Κυριακῆς εἶπε· Πανάγιε δέσποτα καὶ πᾶσα ἡ ἀγία καὶ ἱερὰ σύνοδος, ὥσπερ ἡμεῖς ἔχομεν τὰ θεόγραφα βιβλία ἀποστόλων καὶ προφητῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων, οὕτως ἔπρεπε καὶ τῇ ψευδοσυλλόγῳ ἐκείνῃ ἔχειν τοιαῦτα βιβλία εἰς μαρτυρίαν καὶ δύναμιν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀνάθεμα καὶ ταῖς βίβλοις ἐκείναις καὶ τοῖς χρησαμένοις αὐταῖς.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντες Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· Ἐδειξεν αὕτη ἡ ἀνάγνωσις ὅτι Ἀρειανῶν εἶχε φρόνημα.

Εἶχε δὲ ἡ προαχθεῖσα βίβλος Εὐσεβίου καὶ ἐτέρας βλασφημίας, ὧν ἡ σύνοδος ἐπακοῦσαι οὐκ ἠνέσχετο.

La.-Co. 368 Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἀποβαλλόμεθα;

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Καὶ ἀποβαλλόμεθα καὶ ἀναθεματίζομεν.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

Ἀντιπάτρου ἐπισκόπου Βόστρης ἀντίρρησις τῆς Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας ὑπὲρ τῆς Ὡριγένους ἀπολογίας, λόγος πρῶτος 25 οὗ ἡ ἀρχή· Ἐγὼ μὲν ἀρκούντως ἐνόμιζον γεγραφεῖν καὶ τὸ ἱκανὸν τοῖς παρὰ

2-3 Ioh. 17,3 7 Ioh. 1,1

2-8 Eus. epist. ad Euphr. (CPG 3500) p. 5,5-10 Opitz (gr. et lat. ex Actorum codd., locis similibus additis); partim laudatur etiam Act. VI 317 B 3-4 4-5 ἐπεὶ - θεὸς laudatur apud Ath. syn. (CPG 2128) c. 17,3 Opitz 24-564,26 Antip. Bostr. contrad. in Eus. (CPG 6687a), PG 85, 1792 C 16 - 1793 C 11 (ex Actis Nicaenis = Mansi)

(H)VTM 4-5 ἐπεὶ - θεός² = Act. VI

1 ἐπιστολῆς + καὶ μεθ' ἑτέρα M 2 εἶναι om. V | γινώσκω V 3 οὐχ' HV | ὄντος μόνου τοῦ] μόνου ὄντος τοῦ M 3-4 ὄντος μόνου ἀληθινοῦ] μόνου, ὄντος ἀληθινοῦ M 4 θεοῦ om. V 4-5 μὲν θεὸς H M (cf. Act. VI): θεὸς μὲν T edd., μὲν om. V 5-6 ἀλλ' - ἀληθινός om. V 6 αὐτοῦ T edd. | τινα om. M 7 ὁ μόνος] οὐ μόνον HV 9-14 Χριστοφόρος - αὐταῖς] dubium an haec aptum locum hic non habeant 9 ὀσιώτατος om. V 10 καὶ ἱερὰ om. V 11 καὶ' + τῶν H, om. V | ἔπρεπε] ἔδει V 11-12 τῇ - ἐκείνῃ] τῷ ... ἐκείνῳ ed. Rom.*, sed cf. infra p. 584,8, ubi idem Christophorus loquitur 11-12 ψευδοσυνόδω M 12 τοιαῦτα] τινὰ V 13 ἀγία om. V | καὶ' om. T edd. 15 θεοφιλέστατοι om. V 15-16 καὶ' - Ῥώμης] τῆς (sic) Ἀδριανοῦ πάπα V 15 τὸν τόπον ἐπέχοντες] τοποτηρηταὶ T edd. 16 αὕτη T edd. 18 ἡ' - βίβλος] αὕτη ἡ βίβλος V 20 Ταράσιος om. VM | ἀγιώτατος om. V | αὐτῶν H 22 Ἡ - εἶπε] Ἡ σύνοδος V 23 ὁ εὐλαβέστατος om. V 24 ἐπισκόπου' om. V | Βόστρων M aequae bonum (cf. Act. I p. 152,1 et supra p. 374,1); cf. Steph. Byz. ethn. B 131 p. 366 Billerbeck | fort. coll. lat. ἀντιρρήσεως scribendum 25 λόγος πρῶτος] λόγου α' V 26 τοῖς] τῆς V

Et lectum est ex eadem epistola:

Eundem autem et solum uerum esse docet per ea quae ait: *ut sciant te solum uerum deum*, non quasi unus solus esset deus, sed tanquam unus existeret uerus deus cum additamento pernecessario ueri. nam et ipse quidem filius deus, sed non uerus deus;
 5 unus enim est et solus uerus deus, eo quod non habeat ante se quenquam. quodsi et ipse filius uerus est, sed sicut imago ueri dei †si dumtaxat et deus est; nam et deus erat uerbum, non tamen ut solus uerus deus. Rom. 554

Christophorus sanctissimus episcopus sanctae Cyriacae dixit: Sanctissime domine totaque sancta et sacra synodus, quemadmodum nos habemus diuinitus conscriptos
 10 libros apostolorum et prophetarum et ceterorum sanctorum, ita decebat et pseudo-syllogum illud talia habere uolumina in testimonium et uirtutem.

Sancta synodus dixit: Anathema et libris illis et utentibus eis.

Petrus et Petrus deo amabiles presbyteri et locum obtinentes Hadriani papae senioris Romae dixerunt: Ostendit haec lectio quod Arrianorum habuerit sensum.

15 Habebat autem prolatus Eusebii liber et alias blasphemias, quas synodus audire non pertulit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Conscripta eius abicimus?

La.-Co. 367

PL 129, 362

Sancta synodus dixit: Et abicimus et anathematizamus.

Stephanus reuerentissimus monachus legit:

20 Antipatri episcopi Bostrae contradictionis in Eusebium episcopum Caesariae pro Origenis defensione sermo primus

cuius initium est: Ego quidem sufficienter aestimabam me scripsisse et his quae a

P VE

3 sed – deus² om. P | tanquam F: tanquam VE | uerus om. E 4 uerus + ut P 5 quemque E quemquam F² edd.
 6 si] *Anastasium sententia male intellecta sit pro εἴη scripsisse coni. Dubielzig*, sic F² edd. Opitz | duntaxat E edd.
 14 Arianorum ed. Rom.* 15 liber Eusebii E edd. 20 contradictionis] contra idium (*sic*) dictiones E contradictiones F² (idium *eras*.) edd.

τῆς σῆς ὁσιότητος ἐπιταχθεῖσι ποιῆσαι, τὰ πάντα θεοφιλέστατε καὶ ὁσιώτατε πάτερ Ἰωάννη. καὶ μετ' ὀλίγα·

Ἐπειδὴ γὰρ πολυῖστωρ ὁ ἀνὴρ γέγονε, πάσας τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων βίβλους τε καὶ συγγράμματα ἐξερευνήσας καὶ ἀνιχνεύσας καὶ τὰς πάντων μικροῦ δεῖν δόξας ἐκθέμενος καὶ πλεῖστα συγγράμματα καταλείψας τῷ βίῳ, ὧν ἕνια καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξια τυγχάνει, τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνδρὸς ὑπολήψει χρώμενοι συναρπάζειν ἐπιχειροῦσιν ἐνίοις, ὥς ὅτι φασὶν· οὐκ ἂν εἴλετο Εὐσεβίος ἐπὶ τοῦτο ἰδεῖν, εἰ μὴ πάσας ἀκριβῶς ἠπίστατο τῶν παλαιῶν τὰς δόξας τοῦτο βουλομένης. ἐγὼ δέ, ὅτι μὲν πολυῖστωρ ὁ ἀνὴρ καὶ οὐδέν τι τῶν παλαιοτέρων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διέλαθε γνῶσιν, σύμφημι καὶ ὁμολογῶ — βασιλικῇ γὰρ συνεργίᾳ χρώμενος ῥαδίως τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν συνάγειν ἠδύνατο —, οὐκέτι δὲ πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν φθάσαι φήσαιμι τὸν ἄνδρα. ὅθεν πολυμαθείας μὲν παραχωρητέον αὐτῷ, δογμάτων δὲ γνῶσιν οὐκέτι, ἀλλὰ καὶ πάνυ κατόπιν τοῦτον τῆς τοιαύτης ἀκριβείας γενόμενον ἐπιστάμεθα. καὶ μετὰ βραχέα· Ὡστε δέ, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν τῷ ἀνδρὶ περὶ ὧν οὐ πρόκειται ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος λέγειν, ἵνα βασανίζοντες πρὸς ἀκρίβειαν τὴν γενομένην ἀπολογίαν αἰρετικούς ἀποδείξωμεν τοὺς ἀμφοτέρους, αὐτόν τε τὸν ἀπολογησάμενον καὶ τὸν ὑπὲρ ὅτου τὴν ἀπολογίαν συνέταξε. καὶ μεθ' ἕτερα· Δεῖξόν τι τρανὸν καὶ ἀναμφίβολόν τινα τῶν τῆς ἐκκλησίας διαφανῶν διδασκάλων ὅτι προϋπάρχουσιν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ δογματίσαντα. καὶ μὴ παραλογισμοὺς τινὰς προφέρειν πειρῶ εἰς ἀπόδειξιν. τὸ γὰρ δεικνύναι σε σπεύδειν τὴν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα ὑπόβασιν ὁμοίως σαυτῷ τινὰς εἰρηκότας πρῶτον μὲν οὐ ξενισθῶμεν· σοῦ γὰρ καὶ τῶν περὶ σὲ ἡ τοιαύτη δόξα. ὅθεν περὶ τούτου ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγος ἡμῖν οὐδείς — πάλαι μὲν οἴκουμενικῇ ζητήσῃ ὑποβληθὲν καὶ ἀποκηρυχθέν, μὴ πείθεσθαι ἢ δὲ ἐν τούτῳ μὴ δὲ δι' οὓς ταῦτα ἡμῖν πρόκειται βασανίζειν —, τὸ δὲ ψιλὴν τὴν περὶ ἀρχῶν φωνὴν διαβάλλειν οὐδαμῶς παρὰ τινος μέχρι τοῦ νῦν ἀκήκοας, ὃ δεινὸν συνήγορε τῶν Ὡριγένους ἀτοπημάτων.

Ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἀπεδείχθησαν τὰ συγγράμματα τοῦ Εὐσεβίου καὶ διὰ πατρικῆς φωνῆς ἀλλότρια εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ ἀνέγνω·

(H)VTM

1 ὁσιότητος] ὁσιωτάτης ψυχῆς V | ἐπιταχθεῖς V | ποιῆσαι Vc^{pc}: ποιήσῃ V T M (incertum in H) ποιήσον Vc^{ac} (αι Vc^x [Morin?] s.l., acc. mut.) 2 καὶ μετ' ὀλίγα] εἶτα V 3 τε om. V 5 ὧν ἕνια] ὧ νεανία (sic) V | ἐνία T (incertum in H) 6 τοιαύτη om. HV 7 φασὶν scripsi coll. lat.: φησὶν codd. 9 τῶν om. V 10 σύμφη κάγω (sic) V 11 πανταχοῦ] πάντα H | συνάγειν post ῥαδίως V 12 φθάσαι H | φημι ed. Rom.* | πολυμαθείας ed. Rom.* 13 γνώσεως M | τούτων T 14 μετ' ὀλίγα V | δέ] δὴ ed. Rom.*; sententia defectiva esse uidetur 15 ἵνα suspectum, fort. delendum 18 τι om. ed. Rom.* | διαφανῶν om. V 20 δεικνύναι codd. 21 σαυτῷ scripsi coll. lat.: αὐτῷ codd. 22 οὐ (cf. lat.)] expectaueris μὴ, οὐ <μὴ> suspic. Dubielzig | περὶ] ἐπὶ M 23 ἀποβληθὲν V ὑποβληθέντος T edd. 24 ἀποκηρυχθέντος T edd. | δέ] „ἴσ. μήτε πείθεσθαι δέον τούτῳ“ ed. Rom.^{ms} non male (an δὲ <δεῖ> scribendum?) 26 τοῖς ... ἀποτήμασιν T edd. 27 Ὁ πατριάρχης ἔφη V | τὰ τοῦ Εὐσεβίου συγγράμματα V 29–566,10 Δημήτριος — μυσήσεως om. V 29 εὐλαβέστατος T edd.

tua sanctitate iussa sunt satisfacisse, per omnia deo amabilis et sanctissime pater Iohannes. et post pauca:

Quoniam multus in historiis fuit uir, omnia antiquorum uolumina et conscripta scrutatus atque rimatus et cunctas ferme opiniones exponens et plurima conscripta in
 5 saeculo derelinquens, quorum nonnulla omni receptione digna consistunt, tali uiri opinione utentes surripere conantur nonnullos, fatentes quod Eusebius ad hoc non uideretur uenisse, nisi omnes ad liquidum ueterum sciret opiniones hoc se uelle monstrantes. ast ego quod multus quidem in historiis fuerit uir et nihil ex ueteribus
 10 conscriptionibus illius latuerit notitiam consentio et confiteor – imperiali quippe cooperatione usus facile quae ubique sparsa erant colligere poterat –, non autem ad dogmatum acribiam hunc peruenisse perhibebo. unde concedendum quidem est illi quod multa didicerit, quod autem dogmatum habuerit notionem nullo modo; quem uidelicet nimis fuisse procul ab horum acribia scimus. et paulo post: Itaque ne
 15 uideamur aggredi uirum de quibus non est nobis in praesentiarum dicendi propositum, neue discutientes diligentius apologiam quae facta est hereticos ostendamus utrumque, ipsum scilicet qui excusatur et eum qui pro eo excusationem exposuit. et post alia: Ostende quenquam ex illustribus ecclesiae magistris qui expresse et indubitabiliter quod praeexistant hominum animae dogmatizasset. et ne subreptiones quasdam proferre temptes ad probationem. illud enim quod demonstrare
 20 festinas, filii ad patrem subiectionem etiam tibi similiter aliquos perhibere, primo quidem non miremur; tua est enim et eorum qui circa te sunt talis opinio. unde nec super hoc in praesenti nobis ullus est sermo, cum uidelicet uniuersali sit olim inquisitione proiectum atque repulsum et non in hoc oboediatur neque discutiatur propter eos pro quibus haec nobis proposita sunt. porro purae uoci quae est ΠΕΡΙ ΑΡΧΩΝ
 25 detrahi nequaquam a quoquam usque nunc audisti, o acer aduocate Origenis prauitatum.

Ma. 179

Rom. 555

Ha. 306

Sanctissimus patriarcha dixit: Ostensa sunt conscripta Eusebii etiam per paternam uocem aliena esse a catholica ecclesia.

Demetrius deo amabilis diaconus et uasorum custos legit:

P VE

4 plurima *ed. Rom.*: plura *codd.* 4–5 in saeculo ~ τῷ βίῳ 5 talis *F² edd.*, *sed cf. gr.* 6 subripere V surripi E (*corr. F*) 7 uideretur uenisse (~ ἐλέτο ... ἰδεῖν?) P: uideretur uidisse V trade(re)ntur uidisse E traheretur uidisse *F² edd.* („g. noluisse hoc suscipere, nisi” *ed. Rom.^{ms}*); *Anastasium* εἶδετο τοῦτ’ ἐλθεῖν *legisse suspic. Dubielzig* | se *om. ed. Rom.** 8 ast] at *ed. Rom.** 11 perhibeo E *edd.* 13 ab] ad V, *om. E* 15 neue ~ ἴνα? | hereticorum *P^{ac}* (rum *sublin.*, s *superscr. P^c*) 16 utrosque *F²* 17 quemquam E *edd.* | qui *F² ed. Reg.**: quid P VE quod *ed. Rom.* 18 hominum] animum E, *eras. F², om. edd.* | dogmatizasset E (*om. et*): dogmatizasse P V 19 tentes V tentes *ed. Rom.** | quod] quo P V 20 etiam] *nihil respondet in gr.* | tibi] sibi *ed. Rom.** 21 enim *om. F edd.* 22–23 inquisitione proiectum] „gr. inquisitioni subiectum” *ed. Rom.^{ms}* 23 oboediatur VE *edd.* 24 ΠΕΡΙ ΑΡΧΩΝ P V litt. maiusc.: ne piapaucum (*sic*) E peri archon *ed. Rom.**

Θεοδώρου Ἀναγνώστου ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

Πέρσης τις Ξεναΐας ἐπικληθεῖς, ὃν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ἱερατικοῖς χρόνοις ὁ Καλενδίων
 εὐρηκῶς τὰ ἐκκλησιαστικά νοθεύοντα δόγματα καὶ τὰς κώμας ἀναστατοῦντα ἀπ-
 ελαύνει τῆς χώρας. περὶ τούτου ἃ πολλὰ παρὰ διαφόρων ἀκηκοὺς ἠκρίβωσα ἀπὸ
 La.-Co. 369 μέρους λέξω. ἀπὸ γὰρ τῆς τῶν Περσῶν χώρας οἰκεῖον δεσπότην πεφευγὼς εἰς τὴν
 Ῥωμαίων παραγενόμενος. καὶ μετ' ὀλίγα· Τοῦτον ὁ Πέτρος ἀντὶ Κύρου τῇ
 Ἱεραπολιτῶν ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπον ἐκπέμπει· ὃν μετ' οὐ πολὺ ἐπίσκοποι ἐκ τῆς Περ-
 σικῆς παραγενόμενοι καὶ οἰκότριβα ἤλεγχον καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀμέτοχον.
 ὅπερ μεμαθηκῶς ὁ Πέτρος, τί δέοι γενέσθαι μὴ φροντίσας, ἔφησεν ἀρκεῖν αὐτῷ τὴν
 τοῦ ἐπισκόπου χειροτονίαν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς θείας μυστήσεως. 10

Στέφανος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω·

Ἰωάννου τοῦ Διακρινομένου ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

Μὴ γὰρ εἶναι θεμιτὸν ἔλεγεν ὁ Ξεναΐας ἀσωμάτους ὄντας ἀγγέλους σωματοποιεῖν
 Ma. 181 καὶ ὡς ἐν μορφαῖς ἀνθρωπίναις ὑπάρχοντας ἐνσωμάτους τυποῦν, ἀλλὰ μὴν μηδὲ
 κἀκεῖνο νομίζειν, τιμὴν ἢ δόξαν ἐκνέμειν τῷ Χριστῷ τὴν διὰ γραφῆς αὐτῷ τεχνιτευ- 15
 ομένην εἰκόνα· εἶναι δὲ μόνην αὐτῷ προσδεκτὴν εἰδέναι τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ
 προσκύνησιν. καὶ μεθ' ἕτερα· Εἰδέναι δὲ λέγει κἀκεῖνο, νηπιώδους εἶναι φρενὸς
 Rom. 556 τὸ πλαστουργεῖν ἐν περιστερᾷ εἰδῶλῳ τὸ πανάγιον καὶ προσκυνητὸν πνεῦμα,
 καίτοι τῶν εὐαγγελικῶν οὐδαμῶς παραδεδωκότων γραμμάτων ὅτι γέγονε περι-
 στερὰ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ὅτι ἐν εἶδει περιστερᾷ ὥφθη ποτέ· τὸ δὲ οἰκονομικῶς, ἀλλ' 20
 οὐκ οὐσιωδῶς οὕτω πῶς ἐφάπαξ φανέν οὐδαμῶς ἀρμόδιον τοῖς εὐσεβοῦσι ὡς σῶμα
 εἰδωλοποιεῖν. ταῦτα Φιλόξενος διδάσκων ὁμοῦ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τοῦργον ἐπ-
 ἔφερε. πολλαχόθεν γοῦν ἀγγέλων μὲν εἰκόνας καταφέρων ἐξήλειφε, τὰς δὲ τὸν
 Χριστὸν τυπούσας εἰς ἀδύτους ἐταμίευε τόπους.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἀκούσωμεν, ἱερεῖς ἄνδρες, τίνες οὐκ 25
 ἐδέξαντο τὰς σεπτὰς εἰκόνας· ἀβάπτιστοι, Μανιχαῖοι, οἱ φαντασίας πρεσβεύοντες
 ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας· καὶ ἐκ τῶν μiasμάτων αὐτῶν οἱ τῆς χριστιανο-
 κατηγορικῆς αἰρέσεως εἰσηγηταὶ ἔλαβον τὰς ἀφορμάς.

16–17 cf. Ioh. 4,24 19–20 τῶν – ποτέ cf. Mt. 3,16; Mc. 1,10; Lc. 3,22; Ioh. 1,32

1–10 Theod. Anagn. hist. eccl. (CPG 7503) fr. 35 p. 124,2–12 Hansen (ex Actis Nicaenis = Mansi), cf. Epit. 444
 (ibid. p. 124,29–34) 12–24 Ioh. Diacr. hist. eccl. (CPG 7509) fr. 2 p. 155,2–156,9 Hansen (ex Actis Nicaenis =
 Mansi); cf. epit. 550 (ibid. p. 155,26–27)

(H) V T M

2 ἐπικληθεῖς + ἦν M (sed sententia defectiva est excerptori tribuenda) | ὃς M | αὐτοῦ M edd. | ὁ Καλενδίων]
 καλάνδριον M 3 νοθεύοντα + γράμματα (sic) T 3–4 ἀπήλαυε M 4 ἃ post ἠκρίβωσα M, sed cf.
 lat. | πολλὰ om. H | περὶ H 5–6 εἰς – παραγενόμενος (sententia defectiva excerptori tribuenda) om. T edd.
 7 Ἱεραπολιτῶν ἐκκλησίᾳ] Ἱεραπόλει M 8 καὶ om. T edd. | οἰκοτρίβα T 11 τοῦ – πατριαρχείου om.
 V 13 ἔλεγεν] ἤλεγξεν V 14 ἀσωμάτους M | τυποῦντες V | μὴν om. V 15 αὐτοῦ M
 15–16 τεχνιτ- M 17 καὶ – ἕτερα] εἶτα V 19 οὐδαμῶς om. HV | ὅτι + οὐ HV 19–20 περιστερὰ
 V 20 τὸ! + ἅγιον ed. Rom.* | ὥφθη + τὸ πνεῦμα V 21–22 ὡς σῶμα εἰδωλοποιεῖν M: σῶμα εἰδωλον
 ποιεῖν H (quod Anast. uidetur legisse) σῶμα εἰδωλοποιεῖν V σώματος εἰδωλον ποιεῖν T edd. 22 τὸ ἔργον
 HV 23 οὖν V | μὲν om. H 25 Ταράσιος om. V M | ἀγιώτατος om. V | ἱεροὶ ed. Rom.*, sed cf. Act. I p.
 40,1 al. 26 τὰς εἰκόνας τὰς σεπτὰς M 27 τοῦ om. M

Theodori Lectoris de ecclesiastica historia

Persa quidam Xenahias uocatus, quem tempore sacerdotii sui Kalandio inueniens ecclesiastica adulterare dogmata et castella excitare pellit a regione. de hoc multa quae a diuersis audiens scrutatus sum ex parte dicam. a Persarum enim regione
 5 proprium dominum fugiens ad Romanorum peruenit. et paulo post: Hunc Petrus pro Cyro Hierapolitensium ecclesiae episcopum transmittit; quem non post multum episcopi a Perside uenientes et quasi uernulam arguebant et ut diuini exsortem baptismatis. quo Petrus comperto, quod oporteret fieri non curans, dixit sufficere illi episcopi consecrationem ad supplementum diuini sacramenti.

PL 129, 363

La.-Co. 370

10 Stephanus diaconus et notarius uenerabilis patriarchii legit:

Iohannis Diacrinomeni de ecclesiastica historia

Non enim esse licitum asserebat Xenahias angelos, cum incorporei sint, corpora facere et quasi in humanis formis existentes corporeos formare, sed nec illud existimare, honorem aut gloriam impendere Christo imaginem ei per picturae artem
 15 effectam, esse autem illi solam acceptabilem [uel] nosse *in spiritu et ueritate* adorationem. et post alia: Nosse autem dicit et illud, esse puerilis sensus fingere in columbae idolo sanctissimum et adorandum spiritum, praesertim cum euangelicae nequaquam tradant litterae quia factus est columba spiritus, sed quia in specie columbae apparuit aliquando; quia uero dispensatorie, non substantialiter taliter
 20 semel ostensus est, non ideo aptum piis est corpus idolum faciendi. haec Philoxenus docens una cum doctrina etiam opus patrabat. crebro namque angelorum quidem imagines deponens debebat, eas uero quae Christum figurabant in adytis locis occultabat.

Ma. 182

Rom. 556

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Audiamus, sacrati uiri, qui non receperunt
 25 uenerabiles imagines: non baptizati, Manichei et hi qui phantasian praedicant in Christi dispensatione; ex quorum pollutionibus christianos accusantis hereseos introductores fomites susceperunt.

24–27 Audiamus – susceperunt LC IV 7 p. 507,8–10 (= *Hadr. p. 40,30–33) ad hunc locum spectare arbitratu Freeman p. 507 adn. 122; cf. etiam Speck, Interpolationen p. 114–116

P VE

2 Xenaeas ed. Rom. Xenaia ed. Reg.* 3 reppulit P^{pc} (rep superscr., u supra e, lⁱ exp. P²) 6 Cyro P Ciro V | Hierapolitensium scripsi coll. Act. III p. 279,16: Hierapoliensium P Hierapoliensium V edd. Iherapoliensium E 7 etⁱ om. ed. Rom.*; sed cf. gr. 8 comperto Petrus F edd. 9 diuine initiationis ed. Rom.^{mg} 12 esse om. ed. Rom.* | Xenaeas ed. Rom. Xenaia ed. Reg.* 15 effectam ed. Rom.^{mg}: efficere codd. (an mendum interpretis?) | uel om. ed. Rom.*; deleui 19 aliter V, om. E edd. 20 corpus idolum faciendi ~ σῶμα εἰδωλον ποιεῖν (cf. gr. H) | corporis ed. Rom.* (ex gr. T) | haec] hoc ed. Rom.* 21–22 imagines quidem E edd. 22 depones VE (corr. F) | adytis] aditis V abditis E edd. 25 Manichaei ed. Rom.* | phantasiam VE edd. 26 accusantibus P^{pc} (bu add. P^c s.l.) male

Ha. 308 Σάβας ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος μονῆς τῶν Στουδίου εἶπεν· Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ τῇ ἀγαθῇ προαιρέσει τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν ὅτι οἱ ψευδοφύλακες τῆς ψευδοσυνόδου ἐκείνης ἐθριαμβεύθησαν μετὰ καὶ τῶν συνηγορούντων αὐτοῖς αἰρετικῶν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀνάθεμα αὐτοῖς.

5

Κωνσταντῖνος ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἀνέγνω·

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα

Φλαβιανοῦ τοίνυν καὶ Ἡλία τῶν πατριαρχῶν ἐν Σιδῶνι, ὡς εἴρηται, γεγονότων καὶ γράμμασι κολακευτικοῖς τε καὶ οἰκονομικοῖς πρὸς βασιλέα χρησαμένων καὶ τὴν ἐν 10 Σιδῶνι κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως συναθροισμένην σύνοδον διαλυσάντων καὶ εἰς τοὺς οἰκείους θρόνους ἐπανελθόντων ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Σωτήριχον καὶ Φιλόξενον εἰς ὀργὴν ἄσχετον ἐκίνησαν τὸν βασιλέα ὡς ἀπατηθέντα ὑπὸ τῆς τῶν πατριαρχῶν πανουργίας καὶ προσποιήσεως. καὶ λαβόντες ἦν ἔθελον ἐξουσίαν καὶ χρυσίον ἰκανὸν τῷ Ἀντιοχείας δῆμῳ διαδώσαντες καὶ πολυτρόπως θλίψαντες τὸν Φλαβιανόν 15 καὶ τρόπον τινὰ ἀποπνίξαντες καὶ καταναγκάσαντες τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀναθεματίσαι οὕτως αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέώσαντες ὑπερορίᾳ κατεδίκασαν. καὶ γνοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ περιχαρὴς γενόμενος Σευῆρον τὸν τῶν Ἀκεφάλων ἐξαρχον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀπέστειλεν.

La.-Co. 372

Ἀντώνιος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

20

Ἐκ τῆς δεήσεως τῆς ἐπιδοθείσης τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ συνελθούσῃ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει κατὰ Σευήρου τοῦ αἰρετικοῦ καὶ Ἀκεφάλου παρὰ τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν τῆς Ἀντιοχείας μεγαλοπόλεως ἀγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας

ἧς ἡ ἀρχή· Νῦν εἶπερ ποτὲ καιρὸς, ὦ μακαριώτατοι. καὶ μετ' ὀλίγα·

Οἷα δέ, ὀσιώτατοι, καὶ ἃ περὶ τὰς ἐν Δάφνῃ πηγὰς πρᾶξαι τετόλμηκε μαγείαις τε 25

8-19 Cyr. Scyth. uita Sabae (CPG 7536; BHG^a 1608) p. 148,9-22 Schwartz (laudatur etiam Act. I p. 100,11-22) 21-570,7 Syn. Const. a. 518, Preces clericorum et monachorum Antiochiae (CPG 9329,6; cf. 9202), ACO III p. 60,1-6 et 60,34-61,3

(H)VTM 8-19 = Cyr. (OLVW/G/), Act. I 21-570,7 = Syn. Const., Pa f. 269^v-270^r (abbreviatum, cf. app. crit.), Mo f. 237^v-238^r (abbreviatum, cf. app. crit.)

1 Σάββας ed. Rom.* ex Vc | ὁ - Στουδίου] ὁ τοῦ Στουδίου καθηγούμενος V | μονῆς om. M 2 ἀγαπη-
τικῇ T edd. 5 ἀγία om. V | εἶπεν post αὐτοῖς V 6-7 Κωνσταντῖνος ἀνέγνω nec plura V 8 τοῦ βίου
om. M | Σάββας ed. Rom.* 9 ὡς εἴρηται om. V 11 διαλύσαντες V καταλυσάντων ed. Rom.*, sed cf.
Act. I 12 περὶ + τὸν V 15 διαδώσαντες M: διαδόσαντες HV T edd. Cyr. (LVW^{ac}) διαδόντες Cyr.
(OW^{pc}) 17 ἐξέωσαντες M | ὑπερορίαν HV 18 γενόμενος] γεγονώς Cyr. Act. I | Σεβήρον T edd. 20 ὁ
εὐλαβέστατος om. V 21-23 Ἐκ τῆς δεήσεως τῶν μοναχῶν καὶ κληρικῶν Ἀντιοχείας (Ἀντιωχείας sic Mo)
κατὰ Σεβήρου (Σευήρου sic Mo) πρὸς τὴν ε' (πέμπτην Mo) σύνοδον Pa Mo (cf. Hadr.) Δέσεις κληρικῶν
καὶ μοναχῶν Ἀντιοχείας πρὸς Ἰωάννην τὸν πατριάρχην καὶ τὴν ἐνδημοῦσαν σύνοδον κατὰ Σεβήρου. Τῷ
ὀσιωτάτῳ καὶ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ Ἰωάννῃ καὶ τῇ
ἐνδημούσῃ ἀγίᾳ συνόδῳ ἀξίως παρὰ κληρικῶν καὶ μοναχῶν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας
μεγαλοπόλεως ἀγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας Syn. Const. 21 Ἐκ - ἐπιδοθείσης] Ἐκ τῆς ἐπιδοθείσης
δεήσεως V | διηγέσεως M | τῇ om. V 21-22 ἐν - πόλει] τῇ ἀγίᾳ πόλει V 22 κατὰ] καὶ V |
Σεβήρου T edd. 23 μεγαλοπόλεως - θεοῦ] μεγάλης V 24-570,2 ἧς - πόλιν om. Pa Mo 24 ἧς] οὗ V
T | καὶ μετ' ὀλίγα om. V 25 ἃ om. M

Sabas reuerentissimus egumenus monasterii Studii dixit: Gratias agimus deo et Ha. 307
bonae uoluntati dominorum nostrorum bonorum quia falsi custodes pseudosynodi
illius deuicti sunt una cum consentientibus sibi hereticis.

Sancta synodus dixit: Anathema illis.

5 Constantinus reuerentissimus lector sanctissimae magnae ecclesiae legit:

De uita sancti patris nostri Sabae

Flauiano igitur et Helia patriarchis Sidonem, ut dictum est, peruenientibus et litteris
adolatoriis ac dispensatoriis ad imperatorem utentibus et synodum quae in Sidone
contra rectam fidem congregata fuerat destruuntibus et ad proprias sedes redeunti-
10 bus, indignati hi qui circa Soterichum et Philoxenum erant in iram uehementem
commouerunt imperatorem quasi deceptum a patriarcharum astutia et fictione. et PL 129, 364
accipientes potestatem quam uoluerunt et aurum multum uulgo Antiocheno tri-
buentes et multis modis Flauianum tribulantes et quodammodo suffocantes et
cogentes Chalcedonensem synodum anathematizare taliter illum ab episcopatu
15 pellentes exilio damnauerunt. quo imperator comperto gauisus est et Seuerum Ace- La.-Co. 371
phalorum exarchum episcopum Antiochiae misit.

Antonius reuerentissimus monachus legit:

Ex deprecatione quae data est sanctae synodo conuenienti in hac regia urbe contra
Seuerum hereticum et Acephalum a clericis et monachis Antiochensium magnae
20 ciuitatis sanctae dei ecclesiae
cuius initium est: Nunc tandem tempus est, o beatissimi. et post pauca:
Qualia uero, sanctissimi, et quae circa fontes qui Daphnae sunt agere ausus sit

P VE

2 quia] qui VE (corr. F²) | pseudosyllogi F edd. 5 magnae om. E edd. 6 Sabbae ed. Rom.* (ut semper) 7 Sydonem
V Sinodem E 8 adulatoriis F edd. | imperatore P | in om. ed. Rom.* | Sidone ed. Rom.: Sydone P V Sinode E
9 fidem om. E, post fuerat suppl. ed. Rom.* | congregata fuerat] „g. congregabatur” ed. Rom.^{ms} 10 Soterichum V
Sothericum E ed. Rom. (corr. ed. Reg.) 13 quodammodo P 15 dampnauerunt VE | comperto imperator F edd.
16 exarchum] principem ed. Rom.^{ms} (sic Act. I p. 101,20) 21 beatissimi ed. Rom.: beatissime P^{pc} VE beatissimae P^{ac}
(a² exp.)

Ma. 184 χρώμενος αὐτόθι καὶ θυμιάμασι μυσταροῖς θεραπεύων τοὺς δαίμονας, καὶ τοῦτο
Rom. 557 πᾶσα ἐκείνη ᾔδει ἢ πόλις. οὐ μὴν οὐδὲ αὐτῶν ἐφείσατο τῶν ἁγίων θυσιαστηρίων
οὔτε τῶν ἱερῶν σκευῶν, τὰ μὲν ξέων ὡς ἐναγῇ, τὰ δὲ χωνεύων καὶ ῥογεύων τοῖς
ὁμοτρόποις. τετόλμηται δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο, ὧ μακαριώτατοι· τὰς γὰρ εἰς τύπον
τοῦ ἁγίου πνεύματος χρυσᾶς τε καὶ ἀργυρᾶς περιστερὰς κρεμαμένας ὑπεράνω τῶν
θείων κολυμβηθρῶν καὶ θυσιαστηρίων μετὰ τῶν ἄλλων ἐσφετερίσατο, λέγων οὐ
χρῆναι ἐν εἶδει περιστερὰς ὀνομάζεσθαι τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Εἰ τὰς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου πνεύμα-
τος ἀνατεθείσας περιστερὰς ἐδέξαντο οἱ πατέρες, πόσῳ μᾶλλον τοῦ σαρκωθέντος
λόγου <τὰς εἰκόνας> καὶ ὀφθέντος ἐπὶ γῆς μετὰ σώματος; ἀλλὰ πιστεύσατε ὅτι καὶ 10
Ἀναστάσιος ὁ προηγησάμενος τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν τὰς χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς
εἰκόνας ἐσφετερίσατο εἰς ἰδίαν χρεῖαν, καθὼς πεποίηκε Σευῆρος.

Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος νοτάριος καὶ ραιφερενδάριος ἀνέγνω·

Ἰωάννου ἐπισκόπου Γαβάλων εἰς τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν Σευῆρου τοῦ αἵρεσι-
άρχου 15

οὗ ἢ ἀρχῇ· Εἰ μὲν ἐβούλετο Σευῆρος ἢ ζωῆς ἀεὶ τῆς αὐτῆς. καὶ μετ' ὀλίγα·

Καὶ οὐδὲ τὴν ἀγγέλων τιμὴν ἀλώβητον εἶασε, πολὺν δὲ ἀεὶ λόγον ἐπὶ τοῦ βήματος
ἔστῳς ἐποιεῖτο καὶ τὸ πλῆθος ἐπειρᾶτο πείθειν ἐν αὐτῷ πολλάκις τῷ ἱερῷ τοῦ
Ha. 309 ἁγιωτάτου Μιχαήλ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀλουργὰ τοῖς ἀγγέλοις ἱμάτια προσήκειν, ἀλλὰ
λευκά, οὐκ ἀγνοῶν ὡς οὐδὲν ταῖς ἁγίαις δυνάμεσιν ἐσθῆτος μέλει, σπουδάζων δὲ 20
καὶ ταύτη διαιρεῖν καὶ ἐπ' ἀλλήλους κινεῖν οὕτως ἢ ἑτέρως ἔχοντας τοὺς πολλούς.

9–10 τοῦ – λόγου cf. Ioh. 1, 14

14–21 Ioh. Gabal. uita Seu. Ant., fragmentum (CPG 7525)

2–6 οὐδὲ – ἐσφετερίσατο = Νουθεσία γέροντος l. 750–755 Mitsides (p. XXVIII Melioranskij)

(H) V T M 2–6 ~ Nuth. 14–21 = Mo f. 237^v

1 τοὺς δαίμονας θεραπεύων V | τοῦτο] τούτους V 2 ἢ + μεγάλη Syn. Const., om. T | οὐ μὴν] ἀλλ' V |
θυσιαστηρίων + ὁ Σευῆρος Pa 3 οὔτε] οὐδὲ Pa Mo Nuth. Syn. Const. | ξαίνων Pa ξένων Mo 4 ὁμοτρό-
ποις + αὐτοῦ Mo Nuth. | αὐτῷ post τοῦτο V, om. Nuth. 5 χρυσᾶς τε καὶ ἀργυρᾶς HV Pa | περιστερὰς
M Mo 5–7 κρεμαμένας – περιστερὰς om. V 6 κολυμβηθρῶν Pa ed. Rom.: κολυμβήθρων T M (incertum
in H) κολιμβίθρων Mo κολυμβίθρων Nuth. | μετὰ τῶν ἄλλων om. Mo | ἐσφετερίσατο Pa Mo 6–7 οὐ
χρῆναι] ὅτι οὐ χρῆ Pa Mo 7 σχηματίζεσθαι Pa 8 ἁγιώτατος om. V | ἔφη V 10 τὰς εἰκόνας
suppleui coll. lat. | ἐπὶ + τῆς T edd. | μετὰ om. V 11 Κωνσταντινουπολιτῶν (sc. ἐκκλησίας [cf. e.g. ACO II
1, 1 p. 6, 4], de Anastasio patriarcha agitur; cf. PmbZ #258) Κωνσταντινουπόλεως ed. Rom.* | χρυσᾶς HV | καὶ
τὰς (sic) ἀργυρᾶς post ἐσφετερίσατο V | ἀργυρᾶς HV 12 καθὼς V: εἴ τι H M καθὰ T edd. | Σεβῆρος T
edd. 13 Στέφανος νοτάριος ἀνέγνω nec plura V | καὶ ραιφερενδάριος om. H | ρεφερενδάριος ed. Rom.*
14 Γαβαλῶν V Mo Ταβάλης T 14–15 εἰς – αἵρεσιάρχου] ἐκ τοῦ κατὰ Σευῆρον λόγου Mo 14 τὴν
om. V | Σεβῆρου T edd. 14–15 αἵρετικοῦ V 16 οὐ – ὀλίγα om. Mo | Σεβῆρος T edd. | ἀεὶ om. T edd.
17 Καὶ οὐδὲ] Οὐδὲ γὰρ Mo | τὴν + τῶν Mo | λόγον ἀεὶ V | τοῦ om. Mo 18 ἔστῳς T Mo
19 προσήκει V 20 οὐκ om. Mo | οὐδὲν] οὐδὲ HV οὐθέν Mo | ἐσθῆτος] αἰσθητῶς (sic) Mo | μέλλει V T
μέλη Mo 21 ταῦτα V ταύτην Mo | ἐπάλλους (sic) Mo | οὕτως – πολλούς om. Mo

magicis artibus ibidem usus et incensis daemonia placans, tota illa ciuitas canit, Rom. 557
 siquidem nec ipsis sanctis altaribus uel sacratis uasis pepercit, illa quidem eradens ut Ma. 183
 scelestas, haec autem conflans et erogans his qui similis moris sunt. porro praesump-
 tum est ab eo etiam hoc, o beatissimi: eas enim quae in typum sancti spiritus sunt
 5 aureae et argenteae columbae suspensae supra diuina lauacra et altaria cum aliis
 defraudabat, dicens non oportere columbas nominari spiritum sanctum.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si in nomine sancti spiritus superpositas
 columbas receperunt patres, quanto magis incarnati uerbi iconas quod apparuit
 super terram cum corpore? sed credite quia et Anastasius qui Constantinopolitanis
 10 praefuit aureas et argenteas iconas fraudauit in proprios usus, quod et Seuerus fecit.

Stephanus deo amabilis diaconus et notarius et referendarius legit:

Iohannis episcopi Gabalensium in uitam et conuersationem Seueri heresiarchae

cuius initium est: Si quidem uoluisset Seuerus uel uitae semper eius. et post
 pauca:

15 Et neque angelorum honorem illaesum dimisit, multum autem sermonem in tribu-
 nali stans fecit et multitudini persuadere temptabat in ipso multotiens sacrario sanc-
 tissimi Michahelis quod non purpurea angelis uestimenta conueniant, sed alba, non Ha. 310
 ignorans quod nil sanctis uirtutibus sensibile conueniat, sed satagens et haec similiter
 auferre et in alterutrum commouere multos sic uel aliter se habentes.

2–6 nec – sanctum ~ *Hadr. p. 41,37–42,5 (spectat ad LC III 24)*: Item de petitione clericorum et monachorum
 sanctae Antiochene ecclesiae aduersus Severum hereticum in sancta quinta synodo: „Neque enim de sanctis altaribus
 pepercit, sacratissima vestimenta vasaque nonnulla discerpens ceteraque fundens distribuit consentientibus sibi.
 Ausus (*Ausu cod., corr. Hampe*) fuit enim ille, beatissimi (*beatissime cod., corr. Hampe*), que in tipum Spiritus
 (*Spiritu cod., corr. Hampe*) sancti aureae argenteaeque columbe (*columnne cod., corr. Hampe*) pendebantur supra
 sacratissimos fontes et altaria cum reliquiis usurpare, dicens: „Non est necesse in speciem columbe Spiritum sanctum
 nominare” etc. *Testimonium ex Actis Conc. Later. a. 769 desumptum est (cf. Hadr. p. 41,31–32)*.

P VE 2–6 ~ *Hadr.*

3 scelestas] „g. profana” *ed. Rom.^{ms}, sed cf. Gloss.* | sunt] *debu*it erant, *ut notauit Dubielzig* 5 lauacra] sacramenta E
 edd. 10 praefuit ~ προηγχοσάμενος (*i. e. qui praedecessor fuit*) *minus apte* 12 Gabeleasium V Gabellensium E
 13 eius] *leg. eiusdem? cf. gr.* 15 honorem *post* dimisit E edd. | illesum P E inlesum V 16 faciebat *ed. Rom.^{ms}*
 (*Anast. neglexit* ἀεί) | tentabat *ed. Rom.** 17 Michaelis E edd. 18 nihil *ed. Rom.** | sensibile conueniat] de uestibus
 curae est *ed. Rom.^{ms}* (*Anast. αἰσθητὸν legisse uidetur*) 18–19 haec similiter auferre] hac ratione diuidere *ed. Rom.^{ms}*
 (*Anast. legit ταῦτα, cf. gr. V*) 19 uel] et E edd.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Σκοπήσωμεν ὅτι μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ εἰς τοῦτο αὐτὸ ἐνεκλήθη, ἐπειδὴ ἔλεγεν ὅτι οὐ προσήκει τοὺς ἀγγέλους ἱμάτια ἀλουργά, ἀλλὰ λευκὰ ἐνδεδύσθαι.

Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ εἶπεν· Ἐν τῇ ἀγίᾳ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ὅτε προεβλήθη, ἐψηλάφησα εἰς τὸ βρέβιον καὶ εὗρον λείποντα δύο βιβλία ἡργυρωμένα διὰ εἰκόνων. ἅπερ ζητήσας ἔγνων ὅτι εἰς πῦρ βαλόντες ἔκαυσαν. εὗρον δὲ καὶ ἑτέραν βίβλον Κωνσταντίνου χαρτοφύλακος περιέχουσιν περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων· καὶ ἀπέτεμον τὰ φύλλα, ἔνθα ἔκειντο τὰ περὶ εἰκόνων ῥήματα. καὶ ἰδοὺ τὴν αὐτὴν βίβλον μετὰ χειρὸς ἔχων ἐπιδείκνυμι τῇ
La.-Co. 373 ἀγίᾳ συνόδῳ. Καὶ ἀναπτύξας ὁ αὐτὸς Δημήτριος τὴν βίβλον ὑπέδειξε πᾶσι τὴν τῶν φύλλων ἐκτομὴν.

Λεόντιος ὁ καθωσιωμένος ἀσηκρήτις εἶπε· Καὶ ἄλλο, πατέρες, θαυμάσαι ἐστὶν ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ· ὡς ὁρᾶτε γάρ, ἀργυρᾶς πτύχας ἔχει καὶ ἐκατέρωθεν ταῖς εἰκόσι
Rom. 558 πάντων τῶν ἀγίων κεκόσμηται. καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἔασαντες, ἡγουν τὰς εἰκόνας, τὰ περὶ τῶν εἰκόνων ἔσω γεγραμμένα ἀπέτεμον, ὅπερ ἐσχάτης ἐστὶν ἀνοίας. 15

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀνάθεμα τοῖς τεμοῦσι καὶ ἐπιβουλεύσασιν.

Μα. 185 Λέων ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Φωκίας εἶπε· Τοῦτο μὲν τὸ βιβλίον τὰ φύλλα ἀπώλεσεν, ἐν δὲ τῇ πόλει ἐν ἣ κατοικῶ ἐπάνω τριάκοντα βιβλίων πυρὶ κατέκαυσαν.

Σάβας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίου εἶπεν· Ἔθος ἐστί, 20 δεσπόται, τοῖς τυφλώττουσι μὴ βλέπειν τὸ φῶς. τούτου ἕνεκεν κἀκεῖνοι τυφλοὶ ὄντες τῇ ψυχῇ ἐσκοτίσθησαν.

Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ ἀνέγνω·

Κωνσταντίνου διακόνου καὶ χαρτοφύλακος τῆς ἀγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως εἰς πάντας τοὺς ἀγίους μάρτυρας 25 οὗ ἡ ἀρχή· Αἱ μὲν Χριστοῦ πανηγύρεις. καὶ μεθ' ἑτερα·

24–576,7 Const. Diac. laud. omnium mart. (CPG 7403; BHG 1191) p. 94,1–8. 120,7–123,6. 124,7–11 Mai (ex Vat. gr. 1990 [= Vt]; excerptum contulit S. Lucà) (= PG 88, 480 A 1. 496 D 6 – 497 D 7. 500 A 12 – B 2); cf. Thümmel, Frühgeschichte n. 63

(H)VTM 24–576,7 = Const. Diac. (= Vt), Pa f. 262^v–263^v

1 Ὁ πατριάρχης ἔφη V 2 εἰς fort. delendum 4 ὁ θεοφιλέστατος om. V | σκευοφύλαξ εἶπεν] νοτάριος ἀνέγνω V 5 προεβλήθη + σκευοφύλαξ V edd., sed cf. lat. 6 βιβλία δύο V | δι' HV 7 βαλόντες ἔκαυσαν] ἔβαλλον V | βάλλοντες T | ἔκαυσαν + οἱ αἵρετικοί V edd. 8 ἔκειτο Vc edd. 9 ῥήματα + οἱ δόλιοι V edd. | ἰδοὺ om. V 10 Καὶ ἀναπτύξας om. M | ἀναπτύξας – βίβλον om. V | πᾶσι + καὶ M 12 Λεόντιος – εἶπε] Ἀλλὰ nec plura V 13 ἀργυρᾶς HV 14 πάντων om. V | ἡγουν τὰς εἰκόνας] fort. explicatio marginalis in textum recepta 15 εἶσω HV 16 ἀγία om. V 17 Ὁ Φωκίας εἶπε V | Φωκίας M Φωκ' T | μὲν om. V 20–22 Σάβας – ἐσκοτίσθησαν om. V 20 Σάββας H edd. | ὁ – καὶ H (cf. lat.): om. T edd., εὐλαβέστατος – καὶ om. M (de V uide supra) 23 Δημήτριος – ἀνέγνω] Ὁ αὐτὸς ἀνέγνω V (uide supra) 24–25 Κωνσταντίνου – μάρτυρας] Εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας nec plura V 24 τοῦ θεοῦ μεγάλης om. Pa Vt 25 Κωνσταντινουπόλεως + ἐκ τοῦ ἐγκωμίου Pa (Κωνστ. + ἐγκώμιον Vt) | ἀγίους + κατὰ τὴν οἰκουμένην Pa (ἀγίους + ἐνδόξους καὶ πανευφήμους Vt) | μάρτυρας + τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ (+ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Vt) κατὰ πᾶσαν (om. Vt) τὴν οἰκουμένην ἀθλήσαντας M Vt 26 οὐ – ἑτερα om. M Pa

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Consideremus quia cum reliquis etiam in hoc ipso accusatus est, quoniam dicebat quia non conuenit angelos purpurea, sed alba uestimenta induere.

- Demetrius deo amabilis diaconus et sceuophylax dixit: In sancta magna ecclesia PL 129, 365
 5 Constantinopoleos quando promotus sum, inquisiui in breui et repperi [in eo] deesse duos codices deauratos per imagines. quos requirens cognoui quod in ignem eos mittentes incenderint. inueni autem et alium librum Constantini chartophylacis continentem de uenerabilibus iconis; et reciderunt folia in quibus iacebant uerba super iconis. et ecce eundem codicem prae manibus habens sanctae synodo ostendo.
 10 Et explicans idem Demetrius codicem ostendit omnibus foliorum recisionem. La.-Co. 374

Leontius deuotus a secretis dixit: Et aliud, patres, mirandum est in codice hoc: ut uidetis enim, argenteas tabulas habet et hinc et inde imaginibus omnium sanctorum adornatur. et rem ipsam dimittentes, id est imagines, quae scripta de imaginibus Rom. 558
 intus erant reciderunt, quod extremae dementiae est.

- 15 Sancta synodus dixit: Anathema qui reciderunt et insidiati sunt.

Leo sanctissimus episcopus Phociae dixit: Hic quidem codex folia perdidit, in Ma. 186
 ciuitate autem in qua habito supra triginta codices igni combusti sunt.

- Sabas reuerentissimus monachus et egumenus Studii dixit: Moris est, domini, his qui caeci sunt non uidere lucem. huius rei gratia <et illi>, quia caeci sunt anima,
 20 obtenebrati sunt.

Demetrius deo amabilis diaconus et sceuophylax legit:

Constantini diaconi et chartophylacis sanctissimae dei magnae ecclesiae Constanti-
 nopoleos in omnes sanctos martyres
 cuius initium est: Christi quidem festiuitates. et post alia:

4-9 Demetrius - iconis cf. LC IV 8 p. 508,21-23 (= IV Capit. p. 486,31-33; cf. p. 509,3-7) = *Hadr. (ser. 2) p. 44,11-15 (In actione quinta. Capitulo VI): De eo, quod secundum Demetrii diaconi dictum incaute et inordinate parentes eorum egerunt duos libros inargentatos eo quod quiddam (quidam Hadr., corr. Hampe) de imaginibus in his (in his om. Hadr.) continebatur, conburentes et alterius libri duo folia praeciderunt (precisserunt Hadr.). 11-14 cf. LC IV 9 p. 509,25-27 (= IV Capit. p. 486,34-36; cf. p. 509,28-510,6) = *Hadr. (ser. 2) p. 44,31-34 (In eadem [i.e. quinta] actione. Capitulo VII): De eo, quod in eodem libro in tabulis argenteis Leontius asecreta (asecrata Hadr.) imagines cernens (carnens Hadr., corr. Hampe) acutissimum et ingenuosissimum (ingenios- p. 486,35 et Hadr.) sui (suis Hadr., corr. Hampe) erroris emolumentum (+ se p. 486,35 [cf. p. 510,3] et Hadr.) inuenisse gloriatus (glorificatus Hadr.) est (inuenisse putavit eosque insignis fuisse dementiae iudicavit, a quibus in eodem libro, ubi imagines erant, ob imaginum mentionem duo folia abscisa fuisse cognovit p. 510,4-6; cf. Freeman p. 510 adn. 141).

P VE

4 Theophilus F edd. i. t. (Demetrius ed. Rom.^{ms}) 5 breui ~ βρεβιον (cf. MLW I 1577,19 sqq.) | reperi ed. Rom.* | in eo deleui coll. gr. 6 deauratos] melius inargentatos LC *Hadr., ut uidit Dubielzig | agnoui ed. Rom.* 10 Theophilus F edd. (uide supra) | filiorum P^{ac} (o P^c s. l.) 12 et² om. E edd. 15 Anathema + sit E, + sint F edd., expectaueris anathema his qui (cf. p. 481,18-19 al.) | quae P | recidunt VE 17 conbuserunt (comb- ed. Rom.*) igni E edd. 18 egumenus + monasterii F edd., sed cf. gr. 19 caeci¹ cecis V occisi E (corr. F²) | lumen E edd. | <et illi>, quia scripsi coll. gr.: qui codd. illi qui ed. Rom.* | animi P^{pc} (a² exp., i superscr. P^c) 22 chartophilacis V carthophilacis E

„Εἶτα οἴεσθε, ὦ οὔτοι“, ἔφησαν οἱ δικάζοντες, „ὥς ἐν χαλκῷ καὶ λίθοις τὴν σωτηρίαν ποιοῦμεθα, οὐχὶ δὲ πρὸς τινὰ δύναμιν προνοητικὴν τε καὶ συνεκτικὴν ἀποβλέπομεν, παρ’ ἧς τὰ κάλλιστα ἡμῖν περιγίνεται;“ „καὶ πῶς πλάσται καὶ λιθουργοί“, οἱ μάρτυρες ἔφησαν, „ἀγαλμάτων πλήθος κατασκευάζουσι ποικίλαις μορφαῖς διασχηματίζοντες καὶ τοῖς ναοῖς προσηλοῦσιν, ὑμεῖς δὲ θυσίαις ταῦτα γεραίρετε, τὴν τῶν ἀπόρων λύσιν παρ’ αὐτῶν ἐξαιτούμενοι; τί δὲ καὶ παρ’ ὑμῖν οἱ τύραννοι διεξήλθον; ὁ φατε θεῖον ἐν εἰκόσιν οὐκ ἐγχαράττεται; πῶς οὖν ἡμῖν διαλοιδορεῖσθε δεισιδαιμονέστερον ἐφ’ ὁμοίαις πράξεσι διακείμενοι; οὐκοῦν ἐπεῖπερ καὶ ἡμῖν, ὦ δικασταί, τοῖς ἀνεξελέγκτοις ψόγοις τὴν τῶν εἰκόνων γραφὴν παραρτύτετε, φέρε τῆς περὶ τοῦτο πλάνης καὶ ἀμφιβολίας ὑμᾶς ἀπαλλάξωμεν. [εἶπον οἱ μάρτυρες.] οὐ γὰρ τὸ θεῖον ἀπλοῦν ὑπάρχον καὶ ἄληπτον μορφαῖς τισι καὶ σχήμασιν ἀπεικάζομεν οὔτε κηρῷ καὶ ξύλοις τὴν ὑπερούσιον καὶ προάναρχον οὐσίαν τιμᾶν ἡμεῖς διεγνώκαμεν. ἀλλ’ ἐπειδὴ τοῦ πρώτου καταπαλαισθέντος διὰ τῆς παραβάσεως ἀνθρώπου καὶ τῆς καθελούσης ἀποστατικῆς θρασυνομένης δυνάμεως ἡ φύσις ἐδεῖτο τοῦ ἀναστήσαντος — οὐ γὰρ οἶά τε ἦν ἐξ ἐαυτῆς κάτω κειμένη τὴν ἦτταν ἀναπαλαῖσάι τε καὶ ἀνακαλέσασθαι τοῦ ἐχθροῦ τῷ πτώματι ἐπεμβαίνοντος, οὔτε μὴν εἰκὸς ὑπῆρχε μὴ ἐπὶ δευτέροις παλαίσμασι τῆς νίκης τὸν τύραννον ἐκτινάξασθαι —, αὐτὸς ὁ δημιουργὸς τοῦ οἰκείου ποιήματος, ὁ τῆς τριάδος εἷς, <ὁ> θεὸς λόγος, ὥσπερ οὐ τῇ πλάσει πάλαι τῆς φύσεως ὑπουργόν τινὰ παρεστήσατο, οὕτως οὐδὲ νῦν τὴν εἰκόνα φθαρεῖσαν ἀνανεούμενος ἄλλω τὴν ἀνάκτισιν ἐνεχείρισεν, ἀλλ’ αὐτουργῷ δυνάμει χρησάμενος τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγῶνας ἀνθρωπικῶς ἀνεδέξατο. τοῦτο γὰρ ἦν πῶς οἰκεῖον καταλήλως τῷ ἀγωνίσματι διαπράξασθαι. ἐπειδὴ δὲ πᾶς ὁ ἀγωνιζόμενος τρισὶ τρόποις ἢ ἐνὶ γε τούτων ὑπερμάχεται τὸν ἀντίπαλον — ἢ γὰρ ἀπάτη ἢ νόμῳ ἢ τυραννίδι —, τοὺς μὲν δύο παντελῶς διαφεῖς ὥς ἀχρήστους καὶ οὐκ οἰκείους οὔτε μὴν τοῖς δι’ οὓς ὁ ἀγὼν λυσιτελεῖς τε καὶ ὠφελίμους ὁ ἡμέτερος πρόμαχος — ἢ τε γὰρ ἀπάτη διεψευσμένην ἔχει τὴν νίκην, φαύλως τὸν ἀνταγωνιστὴν ἀνατρέπουσα, ἢ τε τυραννὶς παραλόγῳ βίᾳ κρατεῖ, μὴ ἐξ ἴσου ποιοῦσα τὴν συμπλοκὴν —, τῶν λοιπῶν μὴ ἐγκρίνας τὸν τρόπον ἐπὶ τὴν κατὰ νόμον πάλην

Ha. 312

Rom. 559

La.-Co. 376

(H)VTM

1 οἴεσθε + γὰρ Vt 3 παραγίνεται H 4-5 διασχίζοντες H διασχηματίζονται V 6 ἐξαιτούμενοι] προσκαλούμενοι M Pa | ἡμῖν V 7 ἐγχαράττετε V edd., sed cf. lat. | οὖν om. V | διαλοιδορεῖσθε ἡμῖν T edd. 8 διακείμενοι om. V | καὶ om. Pa Vt fort. recte 8-9 ὦ δικασταί] φῆσαι τοὺς ἀθλητὰς M Pa 9 ἀνεξελέγκτοις M Pa εὐεξελέγκτοις Vt | φθόγοις H | παρωτρύνετε Pa 10 τούτων Pa | εἶπον οἱ μάρτυρες om. Vt, deleui (an mendum excerptoris?) 13 ἐπεὶ T edd. ἐπὶ Vt 13-14 ἀνθρώπου post καταπαλαισθέντος Vt 14 ἐδεῖτο ἢ φύσις V 14-15 αἰδεῖτο τοῦ ἀναστήσαντος (sic) Pa 15 οὐδὲ γὰρ V | ἐαυτῆς V Vt (cf. lat.): αὐτῆς H M Pa ἀρχῆς T edd. | κατώκει μὲν ἢ τὴν (sic) T κάτω κειμένη ἢ τὴν ed. Rom.* ex Vc^{ms} (Bonafides) | κειμένην M Pa 15-16 ἀναπαλαῖσαι τε H ἀναπαλαῖσετε V ἀναπαλέσαι τε Pa ἀναπλάσαι τε Vt 16 ἐπιβαίνοντος ed. Rom.* | μὴν] μὲν Mai 18 εἷς τῆς τριάδος V fort. recte | ὁ² suppleui ex Vt 19 πάλαι om. M | νῦν post ἀνανεούμενος M 20 ἀνάκτισιν V | ἐνεχείρησεν T edd. 21 ὑπεδέξατο V M (euanidum in H) 22 καταλήλως] καὶ κατάλληλον M 23 τρόποις] προσώποις HV Pa | ἢ² ἢ T 24 ἢ νόμῳ om. Pa | ἀφείς M ἐπαφείς Mai | ἀχρήστους + τε T edd. 25 μὴν] ἡμῖν V μὲν Mai | τοῖς] τοὺς V Pa | λυσιτελής τε καὶ ὠφέλιμος Pa 25-26 ὁ ἡμέτερος πρόμαχος aptiorem locum habet ante 28 τῶν λοιπῶν (an nota marginalis in textum recepta?) 26 γὰρ om. Pa 26-27 ἀγωνιστὴν T edd. Pa 27 ποιοῦμένη Vt 28 τῶν — τρόπον] τὸν δὲ λοιπὸν ἐγκρίνας τῶν τρόπων Vt | μὴ] καὶ V | τρόπον] νόμον H

- „Deinde arbitramini, o isti”, dixerunt qui litigant, „quod in aere ac lapidibus salutem faciamus, et non ad quandam uirtutem prouidam et protectricem inspiciamus, a qua a nobis optima optinentur?” „et quomodo fictores et lapidarii”, martyres dixerunt, „simulacrorum multitudinem construunt uariis formis configurantes et templis
5 affigunt, et uos sacrificiis haec celebratis, secretorum solutionem ab eis expetentes? quid autem et apud uos tyranni persecuti sunt? nam quod asseritis ‚diuinitas’ in imaginibus non exaratur? quomodo ergo nobis maledicitis superstitiosius in similibus actibus positi? ergo quoniam et nobis, o iudices, in exquisitis uituperationibus imaginum picturam conficitis, eia ab horum errore et ambiguitate uos liberabimus”,
10 dixerunt martyres. „non enim diuinitatem, cum simplex sit et incomprehensibilis, formis quibusdam et figuris comparamus neque cera et lignis supersubstantialem et praeexistentem sine initio substantiam honorare didicimus. sed quia primo inueterato per transgressionem homine et deponente apostatica uirtute, quae temere gessit, natura uerebatur eum qui se erecturus erat – non enim poterat ex se deorsum iacens
15 superationi suae reluctantari uel reuocari inimico casum aggrediente, sed nec conueniens erat non secundis luctaminibus uictoria tyrannum excutere –, ipse conditor propriae facturae, qui unus est ex trinitate, deus uerbum, sicut non fictioni priscae naturae ministrum quenquam exhibuit, ita neque nunc imaginem corruptam instauraturus alii reparationem eius commisit, sed propriae operationis uirtute usus agones
20 pro nobis humane suscepit. hoc enim erat conueniens, ut proprium certamine ageret. porro quia omnis certator tribus modis agonizans uel horum uno superat hostem, deceptione scilicet aut lege aut tyrannide, sed duos penitus dimittens tanquam inutiles et non proprios – sed neque hos duos ad agonem commodos uel proficuos ducit propugnator noster; siue enim †caritate simulatam habeat uictoriam
25 prae repugnantem fugans, siue tyrannis irrationabili ui optineat non ex aequo faciens congressionem – reliquorumque morem nequaquam discernens ad luctamen

PL 129, 366

Ha. 311

Rom. 559

La.-Co. 375

P VE

1 o *scripsi coll gr.*: quod *codd.* („gr. arb. uos, dixerunt iudices: quod in aere” *ed. Rom.^{ms}*) | dixerunt P^{ac} (e¹ exp., i s. l. P^c) | qui litigant ~ οἱ δικάζοντες (cf. *Gloss.*); *debut* litigabant, ut *notauit Dubielzig* 3 a om. VE *edd.* | obtinentur E *edd.* | fictores (~ πλάσται, cf. *Gloss.*) | pictores *ed. Rom.^{ms}* 5 secretorum ~ ἀπόρων? (difficultatum *ed. Rom.^{ms}*, *Anast. fort. legit ἀπορήτων*, cf. *CGL II p. 240,24*) | expectentes E expectantes F *edd.* 6 persecuti P^{bc} (ro exp., *abbr. in p inscr. P^c*) *ed. Rom.^{ms}*, sed cf. *Gloss.* | quod] quam *ed. Rom.^{ms}*, sed cf. gr. (quod asseritis diuinitas ~ ὁ φαστε θεῖον) 8 exquisitis ~ ἀνεξελέγκτοις (i. e. commenticiis, cf. *ThLL V 2, 1822,29 sqq.*) 9 picturam ~ γραφήν? (*debut* accusationem uel sim.) | eia P: ea VE (corr. *ed. Rom.*) | horum ~ περὶ τοῦτο? 10 dixerunt martyres] cf. *app. crit. gr.* 12 praeexistentem sine initio ~ προῦνάρχον? 12–13 inueterato] *Anast. καταπαλαιωθέντος legisse uidetur* (deuictio *ed. Rom.^{ms}*) 13 deponentem VE (corr. F²) 13–14 quae – erat] *interpretatio mendosa* (eum deposuerat, insolescente, natura indigebat eo, qui ipsam erigeret *ed. Rom.^{ms}*) 13 quae – gessit ~ θρασυνομένης? 14 uerebatur ~ ἐδεῖτο? *debut* indigebat, ut *adnotauit ed. Rom.^{ms}*; quod mendum saepius occurrit (cf. e.g. *supra p. 419,10*) 14–15 iacens – reuocari] iacens iterum reluctantari, uel congressum reuocare *ed. Rom.^{ms}* 15 superationis VE *ed. Rom.* (corr. *ed. Reg.*) | casum] *Anast. legit uel intellexit τῇ πτώσει* 16 non] nisi *ed. Rom.^{ms}* | uictoria *ed. Rom.*: uictoriae *codd.* 17 non + in F² *edd.*, sed cf. gr. | fictioni *scripsi coll. gr.*: fictione *codd.* (finitione P^{ac} [n¹ exp.]) | priscae] pridem *ed. Rom.^{ms}* 18 quemquam E *edd.* 20 humanos F² *edd.*, sed cf. gr. | proprium] „gr. apte respondens” *ed. Rom.^{ms}* | certamen F *edd.* 21 creator P^{ac} (*sublin. et superscr. certator P^c*) certatur E | horum unus V uno horum F *edd.* 22–24 sed – noster] *locus difficilis*; *Anast. uerborum constructionem mutauisse uidetur* 23 tamquam P E | sed – commodos] *incertum quid legerit Anast. in gr.* (ac ne his quidem, propter quos certamen est, com. *ed. Rom.^{ms}*) 24 profugos P^{ac} (g exp., c add. s. l. P^c) | ducit] dux et *ed. Rom.^{ms}* | caritate] ueritate V^{ac} (ka *superscr. V¹*) *fraus ed. Rom.^{ms}* (cf. gr.); *Anast. fort. legit ἀγάπη* 25 obtineat P | equo P E 26 reliquorumque – luctamen] ceteros modos non approbans, ad l. *ed. Rom.^{ms}* | reliquorumque] reliquorum quē V reliquorum qui *ed. Rom.* (corr. *Hard.*) | discernens ~ ἐγκρίνας?

Ma. 188 ἐχώρησε· καὶ σάρκα λαβὼν τοῦ πεσόντος φυράματος ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, μείνας ὅπερ ἦν καὶ τῶν ἑαυτοῦ μὴ ἐκστάς, πάντα γίνεται πλὴν τῆς ἁμαρτίας ὅσα καὶ ἐξ ὧν περ ὁ ἄνθρωπος, καὶ μήτε δοκῇσι τὸ σὰρξ φανῆναι σχηματισάμενος." καὶ μετ' ὀλίγα· „Τοιγαροῦν ἐν ᾗ περ ἐδείχθη μορφῇ καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφη τοῖς πίναξιν ἐπιγράφομεν, ὑπόμνησιν τῆς δι' αὐτοῦ σωτηρίας, τὸν θεῖον τύπον ποιοῦμενοι καὶ οὐ καθ' ὑμᾶς ποικίλας ἰδέας παράγοντες καὶ σχήματα κατὰ τὸ δοκοῦν διαγλύφοντες."

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Οἱ Ἕλληνες διὰ τὰ εἰδωλα τοὺς μάρτυρας κατεδίκάζον καὶ ἔλεγον αὐτοῖς· „τίνος χάριν ἀθλεῖτε καὶ τὰ ἡμέτερα ὁμοιώματα παραιτεῖσθε, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ἰδίας εἰκόνας;" οἱ δὲ ἅγιοι ἀπεκρίνοντο· „ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἰνδάλματα δαιμόνων ποιοῦμεν, ἀλλὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ λόγου ποιοῦμεν εἰκόνας καὶ τῶν αὐτοῦ ἀγίων, οὐ μέντοι θεοποιοῦμεν αὐτάς."

Κοσμάς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος εἶπε· Καὶ ταύτην τὴν βίβλον ἦν ἐπιφέρομαι — τῆς παλαιᾶς δὲ ἐστὶ — μετὰ σχολίων ἐμπαραθέτων ἐν τῷ πατριαρχείῳ εὔρομεν. εἶχε δὲσχόλιον εἰς ἀπολογίαν τῶν εἰκόνων. οἱ δὲ ἐπίβουλοι τῆς ἀληθείας ἀπήλειψαν τὸσχόλιον. καὶ ἴδετε αὐτό. ὅμως δὲ ἀμυδρῶς φαίνεται. ἀλλὰ ἴδετε αὐτό, τίμιοι πατέρες.

Ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος Κοσμάς ἀναπτύξας τὴν βίβλον ἐπέδειξε πᾶσι τοῖς οὕσιν ἐν τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τὸν ἀπαλειφθέντα τόπον. ὁ αὐτὸς δὲ ἀνέγνω — ὑπεφαίνετο γάρ — Οὐκ ἔσσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδ' οὐ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.

1 φυράματος cf. Num. 15,20; Rom. 11,16 2-3 πλὴν τῆς ἁμαρτίας cf. Hebr. 4,15 4-5 καὶ² — συναναστρέφη Bar. 3,38 20-22 Ex. 20,3-5; Deut. 5,7-9

2-3 πάντα — ἄνθρωπος cf. e.g. Greg. Naz. or. 38 (in theophania) (CPG 3010,38; BHG³ 1921) c. 13,21-22 Moreschini

1-2 σάρκα — νοερᾷ cf. Ioh. Dam. exp. fid. c. 46,22-24 Kotter II et supra Act. III p. 256,23-25 (Theod. Hier. epist. synod.)

(H) V T M

1 ἐχώρησε] χωρεῖ T edd. | λαβὼν + ἐκ T (ex coni.?) Vt, sed cf. lat. | ἐψυχωμένην Pa | ψυχῇ T | λογικῇ om. ed. Rom.* (corr. Hard.^{mss}) 3 μήτε] μὴ τῇ T^{pc} edd., μὴ om. T^{ac} (add. T¹ s.l.) | δοκῇσι om. V | τὸ σὰρξ] τὸ σῶμα Vc^x in ras. (= Morin?) edd. 3-4 σχηματισάμενος] sententia defectiva, cuius reliquam partem μήτε γυμνῇ — διεχειρίσατο ipse excerptor, ut uidetur, neglexit 4 καὶ μετ' ὀλίγα om. V | Τοιγαροῦν] Τοῦτον τοιγαροῦν T (ex coni., ut uidetur) Vt (recte id quidem, sed mendum est excerptori tribuendum) | ἡ παρεδείχθη Pa Vt 6 τύπον] τρόπον V | ποικίλας ἰδέας (εἰδέας Vt) T Vt (cf. lat.): ποικίλας HV ποικιλίας M Pa 7 διαγράφοντες M 8 Ὁ πατριάρχης ἔφη V | Ταράσιος om. M 9-10 τὰ ὁμοιώματα παραιτεῖσθε τὰ ἡμέτερα V 10 δὲ om. T edd. | ἀπεκρίναντο V M (euanidum in H) 12 αὐτάς] αὐτοῦς V 13 Κοσμάς διάκονος εἶπε V | καὶ om. T edd. | κουβουκλείων T edd. 13-15 ταύτην — εὔρομεν] ἄλλην βίβλον ταύτην εὔρομεν ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ V 15 ἔσχε T edd. | δὲ¹ + ὥς φαίνεται V 15-16σχόλιον — αὐτό]σχόλια ... τὰσχόλια ... αὐτά V 16-17 ὅμως — αὐτό om. V 16-17 ἀμυδρῶς φαίνεται incertum in H 17 ἀλλὰ — αὐτό om. H, ut uidetur 18-19 Ὁ — τόπον] καὶ ἐπέδειξε πᾶσι τοὺς ἀπαλειφθέντας τόπους nec plura V 18-19 τοῖς — συνόδῳ om. H 19 ἀπαλειφέντα M (incertum in H, de V uide supra) 19-20 ὁ — γάρ] τὰ δὲ ὑποφαινόμενα ἔλεγον V 19 δὲ om. T edd. 20 ἑαυτῷ T edd. 21 ὁμοίωμα] ὁμοιον Vc edd. | ἐπὶ τῆς γῆς H 22 αὐτοῖς¹ αὐτοῦς V | οὐδ' οὐ μὴ] οὐδὲ μὴ Sept. (sed οὐδ' οὐ μὴ etiam Ioh. Dam. imag. I 6,7 = III 7,7 al.) | λατρεύσεις V edd. (incertum in H)

quod secundum legem est progressus est; et carnem assumens massae quae ceciderat animatam anima rationabili atque intellectuabili, manens quod erat et suis non carens, omnia fit absque peccato quanta et ex quibus est homo, et putatiue apparere caro dissimulans.” et post pauca: „Igitur formam in qua demonstratus est *et* 5 *cum hominibus conuersatus est* tabulis depingimus, recordationem salutis quae per eum facta est [pro] diuinam effigiem facientes et non secundum uos uarias figuras secundum quod putatur diriuentes aut sculpetes.”

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Pagani propter idola martyres condemna- bant et dicebant eis: „cuius rei gratia certatis et nostras similitudines recusatis, 10 habentes et ipsi proprias iconas?” sancti uero respondebant: „sed nos non simulacra daemonum facimus, sed eius qui incarnatus est <dei> uerbi facimus iconas et sancto- rum eius, non tamen deificamus eas.”

Cosmas deo amabilis diaconus et cubuclesius dixit: Et hunc codicem quem fero quique ueteris est testamenti cum scholiis adiacentibus in patriarchio inuenimus. 15 habebat autem scholion <in> defensionem imaginum. porro insidiatores ueritatis deleuerunt scholion. et uidete illud. uerumtamen obscure paret. sed uidete illud, honorandi patres.

Idem reuerentissimus Cosmas aperiens codicem ostendit omnibus qui aderant in sancta synodo deletum locum. idem autem legit – parebat enim –: Non erunt tibi 20 alii dii praeter me. ne facias tibi ipsi idolum, *neque omnem similitudinem*, quae- cumque *sunt in caelo* sursum <et quaecumque *in terra deorsum*> et quaecumque *in* PL 129, 367 *aquis subtus terram; non adorabis ea* neque seruias illis.

P VE

1 est² om. E edd. | occiderat E edd. 2 rationali ed. Rom.* sed cf. Gloss. | intellectuali ed. Rom.* 3 et¹ om. P | ex om. Pac (add. P^c s. l.) | et² + non ed. Rom.* 6 pro om. ed. Rom.* deleui | diuina effigie codd., correxi coll. gr. | uarias figuras ~ ποικίλος ἰδέας 7 putantur ed. Rom.* („gr. placuerit” ed. Rom.^{ms}, putatur La.-Co.^{ms} ex P) | diriuentes (~ παράγοντες, cf. Gloss.): deriuantes F² edd., sed cf. Stotz III, VII § 14.4 9 nostras ed. Rom.: uestras codd. 11 faci- mus¹ – uerbi om. E, facimus, sed dei uerbi qui incarnatus est ed. Rom.* | dei suppleui coll. gr. | iconas facimus ed. Rom.* 12 deificamus Pac (i³ exp.) 14 cum om. E edd. 15 in add. ed. Rom. 16 uidete¹] uidelicet P 20 dii alii VE | dii om. La.-Co.* | ipsi om. ed. Rom.* 21 et¹ – deorsum suppl. ed. Rom. (sed fort. haec in Anastasii codice graeco deerant)

Σχόλιον· Εἰ καὶ ποιοῦμεν ὁμοιώματα ἀνθρώπων θεοσεβῶν, οὐκ ἐπὶ τὸ προσκυνεῖν ὡς θεοῖς, ἀλλ' ἵνα ὀρῶντες αὐτοὺς εἰς ζῆλον αὐτῶν ἔλθωμεν. εἰ δὲ ποιοῦμεν ὁμοιώματα τοῦ Χριστοῦ, οὐχ ἵνα τῷ ὁμοιώματι προσκυνῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὁ νοῦς διὰ τοῦ ὀρᾶν ἀναπτερωθῇ· οὐ γὰρ εἰκόνι φθαρτῇ φθαρτοῦ ἀνθρώπου προσκυνοῦμεν. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἠξίωσεν ἀτρέπτως γενέσθαι ἄνθρωπος, ποιοῦμεν αὐτοῦ εἰκόνα ὡς ἀνθρώπου, καίπερ εἰδότες αὐτὸν φύσει θεὸν ὄντα. οὐκ αὐτὴν οὖν θεὸν τὴν εἰκόνα λέγομεν, ἀλλὰ θεὸν εἰδότες τὸν ἐν τῇ εἰκόνι γραφέντα, οὗ τὸ ὁμοίωμα ἔχει ἢ εἰκόν. Ἕλληνες δὲ πλανώμενοι τὰ ὁμοιώματα θεοὺς δοξάζουσιν, οἷς καὶ θύουσιν.

Rom. 560 Παρήχθη ἑτέρα βίβλος ἔχουσα ἐρμηνείαν τῆς γραφῆς ἐν ᾗ ἔκειτο τὸ προγραφὲν σχόλιον· ἦν καὶ λαβὼν Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀν- 10 ἔγνω παρακειμένης τῆς ἀπαλειφθείσης καὶ ἀναγινωσκομένης.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Ταῦτα ἐποίησαν οἱ λεγόμενοι πατριάρχαι Ἀναστάσιος, Κωνσταντῖνος καὶ Νικήτας οἱ αἰρετικοί.

La.-Co. 377 Θεόδωρος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας εἶπεν· Εἰ ἦν ὁ θησαυρὸς 15
Ha. 313 οὗτος φανερός τότε, οὐκ ἂν ἄνθρωπος ἐβλάβη. ἀλλ' ὁ θεὸς ἀποδώῃ τοῖς κρύψασιν αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Μα. 189 Θεόδωρος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπεν· Ἄξιοι εἰσιν οὗτοι ἀναθέματος, 20 ὅτι παραχαράκται ἐγένοντο τῆς ἀληθείας καὶ ἐπίβουλοι τῶν πατέρων. καὶ οἱ παρ' αὐτῶν ἀναθεματισθέντες ἄξιοι εὐφημίας εἰσίν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Οὐαὶ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ἔκρυψαν. 20

Πέτρος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Γερμίων εἶπεν· Ἐξαλειφθήτωσαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκ βίβλου ζώντων καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν.

Κωνσταντῖνος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· Εὐλογη- τὸς ὁ θεὸς ὁ μετὰ τοσαύτην καῦσιν, τμῆσιν καὶ ἐξάλειψιν καταλείψας αὐτά.

Θεόδωρος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας εἶπεν· Οἱ ταῦτα ποιήσαν- 25 τες, δέσποτα, ἔθηκαν τὸν λύχνον αὐτῶν ὑπὸ τὸν μύδιον. ἀλλ' εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ λάμπας τοῖς ἐν σκότει φῶς σωτηρίας.

21–22 Ps. 68,29 26 cf. Mt. 5,15 26–27 ὁ² – σωτηρίας cf. Lc. 1,79 (= Od. 9,79); Is. 9,1; Mt. 4,16

1–8 Schol. in Ex. 20,3–5 uel Deut. 5,7–9 (ex catena quadam, cf. supra p. 576,14 et infra l. 9–10) = (Ps.-)Cyr. Alex. in ps. 113 p. 431,23–31 Mai (ex catena in ps. Vat. Reg. gr. 40 = C) (= PG 69, 1268 D 2 – 1269 A 7; cf. CPG 5202)

(H)VTM 1–8 = (Ps.-)Cyr. (= C)

1 Σχόλιον + β' H, om. V | ὁμοίωμα C | θεοσεβῶν ἀνθρώπων V | τὸ] τῷ H M 2 ὡς] τοῖς V 2–3 ὁμοιώματα] ὁμοίωμα T C, sed cf. lat. 3 τοῦ' om. V | οὐχ – ἀλλ' om. C 3–4 ἵνα² – ὀρᾶν] ἵνα ἢ διάνοια ἡμῶν πρὸς τὸν πόθον αὐτοῦ C 3 διὰ] ὑπὸ V 5 ἀτρέπτως om. V | αὐτοῦ + τὴν H, αὐτὸν T 6 αὐτὴν] αὐτὸ M αὐτὸν C | θεὸν² post εἰκόνα V 7 εἰδότες] οἶδαμεν T edd. 8 οἷς καὶ θύουσιν om. C 9–11 om. V 9 Παρήχθη + καὶ M 9–10 ἔκειτο – ἦν] ἐκείνο ... ἦν M 11 ἀντανανγινωσκομένης T, exspectaueris ἀναγνώσθεις 12 Ὁ πατριάρχης εἶπε V | ἐποίησαν] ἀπήλειψαν V 14 Ὁ Μύρων εἶπεν V | ὁ ὀσιώτατος om. M 14–15 ἦν – φανερός] ἦσαν οὗτοι φανεροί V 15 ἄνθρωπος ἐβλάβη] ἐβλάβη τις V | ἀποδοίη H 16 αὐτοὺς V (uide supra οὗτοι) 17 Θεόδωρος – εἶπεν] πλὴν nec plura V | ὁ ὀσιώτατος om. M | ἀναθέματος] ἀναθεματισθῆναι V 18 παρ' om. H 21 Πέτρος – εἶπεν] καὶ nec plura V | ἐξαλειφθήτωσαν M ἐξαλειφθήτω Vc edd. 22 γραφεῖτωσαν T 23 Ὁ τῆς Κύπρου εἶπεν V | Κωνστας Vc edd. (ut saepe) 24 καῦσιν post τμῆσιν V 25 Ὁ Μύρων εἶπεν V | ὁ ὀσιώτατος om. M | τῆς Λυκίας om. M 26 αὐτῶν om. V | τόν²] τὸ V 27 ἐν + τῷ V

Scholion: Etsi facimus similitudinem hominum dei cultorum, non ad adorandum ut deos, sed ut uidentes eos ad aemulationem ipsorum ueniamus. at uero si facimus similitudines Christi, non ut similitudinem adoremus, sed ut mens uidendo ad superiora uolet; non enim imaginem corruptibilem corruptibilis hominis adoramus. 5 sed quoniam deus dignatus est inconuertibiliter fieri homo, facimus eius iconam ut hominis, licet scientes eum natura deum. non ergo ipsum deum iconam dicimus, sed deum uidentes in icona depictum, cuius similitudinem habet imago. porro pagani errantes similitudines deos praedicant, quibus et immolant.

Rom. 560

Delatus est alius codex habens interpretationem scripturae in qua iacebat praescriptum scholion; quam et sumens Gregorius deo amabilis episcopus Neocaesariae legit. 10 cumque adiaceret quae deleta fuerat et relegeretur,

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Haec fecerunt qui dicti sunt patriarchae Anastasius, Constantinus et Niceta heretici.

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensiu Lyciae dixit: Si esset thesaurus iste 15 tunc manifestus, non esset homo laesus. sed deus reddat his qui absconderunt eum in die illa. La.-Co. 378 Ha. 314

Theodorus sanctissimus episcopus Catanae dixit: Digni sunt isti anathemate, quoniam adulterantes erant ueritatem et insidiatores patrum. et qui ab eis anathematizati sunt digni sunt laude. Ma. 190

20 Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Vae animabus eorum, quoniam ueritatem absconderunt.

Petrus sanctissimus episcopus Germiae dixit: *Deleantur nomina eorum de libro uiuentium et cum iustis non scribantur.*

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiae Cypri dixit: Benedictus deus qui 25 post tantum incendium, incisionem et abolitionem reliquit illa.

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensiu Lyciae dixit: Qui haec fecerunt, domine, *posuerunt lucernam suam sub modio*. sed benedictus deus qui ostendit in *tenebris* lumen salutis.

26–27 Qui – modio cf. LC II 12 p. 258,29–259,3 (= II Capit. p. 236,11–14) = *Hadr. p. 31,5–8 (In actione quinta. Capitulo XXXIII): Absurdissime et incaute contra eos, qui imagines adorare contempnunt, ab his, qui eas adorant, prolutum (praelatum Hadr.) testimonium sancti euangelii: „Nemo accendit lucernam et ponit eam sub modio.” cf. Freeman p. 259 adn. 1

P VE

1 *expectaueris* similitudines, cf. gr. et infra l. 3 2 eos om. F edd. | emulationem codd. 6 ipsam ed. Rom.* non male, sed Anast. αὐτὸν legisse uidetur (cf. app. crit. gr.) 7 uidentes] „gr. nouimus” ed. Rom.^{ms} (Anast. fort. legit ἰδόντες) 10 quem V edd., sed Anast. uerba ἐν ᾗ et ἦν ad ἐρμηνείαν rettulisse uidetur 11 cumque – relegeretur] Anast. uerba παρακειμένης – ἀναγινωσκομένης cum iis quae sequuntur coniunxit („g. cui adiacebat q. d. f. et relegebatur” ed. Rom.^{ms}) 14 Luciae P Liciae V Licie E, corr. ed. Rom. 20 Tarasius – dixit] „g. Sancta Synodus dixit” ed. Rom.^{ms} ex gr. 22 Germaniae P Germie E 25 reliquit] Anastasium καταλείψας per errorem ad uerbum καταλείπειν rettulisse perspexit Dubielzig 26 Luciae P Lycie V Licie E, corr. ed. Rom. 27–28 in tenebris ~ τοῖς ἐν σκότειν? (cf. Vulg. Lc. 1,79 his qui in tenebris sedent)

Κοσμάς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος εἶπεν· Εὐρομεν δὲ καὶ τὴν βίβλον ταύτην ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῶν εὐαγῶν εὐκτηρίων τοῦ πατριαρχείου, περιέχουσιν διαφόρων μαρτύρων ἄθλους, μετὰ τούτων δὲ καὶ περὶ τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος Καμουλιανῶν, ἀπέκοψαν δὲ τὰ φύλλα, οὗ ἦν τὰ περὶ τῆς εἰκόνος. καὶ ἰδοὺ πᾶσιν αὐτὴν δεικνύω.

5

Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Συνάδων εἶπεν· Ὁ Παστιλλᾶς ἔλεγε· „πανάγιε δέσποτα, τοὺς παρερμηνευτὰς καὶ ἐπιβούλους τῆς θείας γραφῆς ἀνάθεμα.”

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἀλλ’ ἐπέστρεψεν ὁ πόνος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· Τάληθές εἰπεῖν, ἡ κακοτροπία τῶν βιβλιοκαυστῶν καὶ τῶν εἰκονοκλαστῶν τρανότεραν ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν.

10

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Οὐ μόνον τὰς ἱεράς εἰκόνας ἔξεσαν, ἀλλὰ καὶ εὐαγγέλια καὶ ἄλλα τινὰ ἱερά· οὕτως γὰρ οἶδεν ἡ ἀλήθεια διωκομένη τρανότερως φαίνεσθαι.

15

Στέφανος μοναχὸς εἶπεν· Ἔτι καὶ ἑτέραν βίβλον ἔχομεν ἐπιβουλευθεῖσαν ὑπὸ τῶν χριστιανοκατηγόρων. καὶ εἰ κελεύετε, ταύτην ἐπιδείξω πᾶσιν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Δειχθήτω.

Rom. 561 Καὶ ἐπὶ τῆς συνόδου ἀπάσης ἐδείχθη ἔχουσα ἐν δυσὶ καταβατοῖς ἀπαλειφάς.

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τῶν Ὑακίνθου εἶπε· Τὸ ἰσότυπον αὐτοῦ ἔχω, δεσπότη, βιβλίον· καὶ εἰ κελεύετε, ἀναγνώσθητω.

20

Καὶ λαβὼν Στέφανος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ ἀνέγνω·

Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐαγρίου ἐκ τοῦ δ’ λόγου

Μετὰ γὰρ τὸ προσβαλεῖν τῇ πόλει τὸν Χοσρόην μυρίας τε ἐφόδους ἐργάσασθαι χοῦν τε συναμήσασθαι πολύν, ὥς καὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ὑπερπηδῆσαι, ἑτέρας τε μυρίας μηχανὰς ῥάψαι, ἄπρακτον ἐπεποιήτο τὴν ἀποπόρευσιν. λέξω δὲ τὰ γενό-

La.-Co. 380

25

8–9 cf. Ps. 7,17

3–4 cf. Kitzinger p. 114; Brubaker, Icons p. 1228–1229 6 Παστιλλᾶς cf. Act. I p. 52,15 al. 23–582,21 Euagr. Schol. hist. eccl. (CPG 7500) IV 27 p. 174,15–175,17 Bidez/Parmentier

(H)V T M 23–582,21 = Euagr. (= z [= LBPA’]), Pa f. 270^{r-v}

1 Κοσμάς διάκονος εἶπεν V | κουβουκλείσιων ed.Rom.* ex Vc | δὲ om. Vc edd. 2 τῶν – πατριαρχείου om. V 3 ἔχουσιν M | ἄθλους μαρτύρων M | δὲ τούτων M | περὶ om. V 4 Καβουλιανῶν V | ἀπέκρυψαν V | οὗ] ἐν οἷς V | τὰ² om. V 5 καὶ – δεικνύω] ὡς ὁρᾶτε πάντες V 6 Ὁ Συνάδων εἶπεν V | Παστιλλᾶς V 7 παρερμηνεύοντας ed.Rom.* ex Vc^{ms} (Bonafides?) 8 Ὁ πατριάρχης εἶπεν V | τὸν πόνον H (prob.) 8–9 ἐπὶ τὴν] εἰς M Sept. 10–11 Ὁ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν V 10 μοναχὸς πρεσβύτερος T, μοναχὸς om. Vc edd. 11 Τάληθές εἰπεῖν om. V 11–12 τῶν¹ – εἰκονοκλαστῶν] εἰκονοκαυστῶν καὶ βιβλιοκαυστῶν V 12 τρανότεραν H τρανότερον V | ἐπέδειξε M 13 ἀγιώτατος om. V 16 Ἔτι om. V 17 ταύτην – πᾶσιν] ἀναγνώσθητω V 18 ἀγία om. V | εἶπε om. V | Δειχθήτω] Ἀναγνώσον V 19 ἐπὶ – ἀπάσης om. V | ἀπαλειφάς (sic) post ἔχουσα V ἀπαλοιφάς T edd. 20 ὁ – καὶ om. V | καθηγούμενος V | μονῆς om. H | ἔφη V 21 αὐτῷ T edd. | ἀναγνώσω V 22 λαβὼν – ἀνέγνω] ταῦτα ἀνέγνω Στέφανος μοναχὸς V 23 τετάρτου M 24 μυρίους V 25 ὥς] ὥστε T edd. | τε²] δὲ V 26 exspectaueris ἄπρακτος | ἐπεποιήτο V Pa Euagr.: ἐποιεῖτο T M edd. (incertum in H) 26–582,1 γινόμενα V

Cosmas deo amabilis diaconus et cubuclesius dixit: Inuenimus autem et codicem hunc in sceuophylacio uenerabilium oratoriorum patriarchii, continentem diuersorum martyrum agones, cum his autem et de imagine sine manu facta Camulianensium. praeterea reciderunt folia in quibus erant de imaginibus scripta. et ecce omni-
 5 bus eum ostendo.

Michahel sanctissimus episcopus Synadensium dixit: Pastillarius dicebat: „sanctissime domine, falsos interpretes et insidiatores diuinae scripturae anathema.”

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed *conuersus est dolor eius in caput eius*.

Iohannes deo amabilis presbyter monachus et loci seruator orientalium pontificum PL 129, 368
 10 dixit: Verum dicendum est: mali mores codices incendientium ac iconas frangentium lucidiorem ostenderunt ueritatem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Non solum sacras iconas eraserunt, sed et euangelia et alia quaedam sacra; ita enim nouit ueritas persecutionem passa expressius apparere.

15 Stephanus monachus dixit: Adhuc et alium codicem habemus deprauatum a christianorum accusatoribus. et si iubetis, hunc ostendam omnibus.

Sancta synodus dixit: Ostendatur.

Et coram uniuersa synodo ostensus est habens in duabus paginis deleta.

Rom. 561

Gregorius dei cultor presbyter et egumenus monasterii Hyacinthi dixit: Aequalis
 20 formae huius habeo, domini, codicem; et si iubetis, legatur.

Et accipiens Stephanus monachus et librorum custos legit:

De ecclesiastica historia Euagrii ex sermone quarto

Cum enim aggressus esset aduersus ciuitatem Chosrohes millenosque impetus operatus terram multam cumulasset, adeo ut et muros ciuitatis excederet, necnon et
 25 alias machinas consuisset, inefficacem patrabat regressum. dicam autem quae facta La.-Co. 379

P VE

4 praeterea] porro *ed. Rom.^{ms}*, sed mendum interpreti debetur, qui sententiam male intellexit (*uide infra* de imaginibus scripta ~ τὰ περὶ τῆς εἰκόνης) 6 Michael E *edd.* | *expectaueris* Pastillas (*cf. Act. I p. 53,15*) 16 omnibus] uobis E *edd.* 19 et om. E *edd.* | Hyacinthi *ed. Rom.^{ms}*: Hiacinthi P Iacinty V Hyachitii E Herachitii F *edd. i. t.*; *expectaueris* ton Hyacinthu (*cf. gr. et supra p. 523,7*) 23 Chosroes V *edd.* Crosrohes E 24 et¹ om. F *edd.*, sed *cf. gr.* 25 inefficacem ~ ἀπρακτον (*cf. Gloss.*)

μενα· ἐπήγγελλεν ὁ Χοσρόης ταῖς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεσι ξύλων ἀθροῖσαι μέγα τι
 Ma. 192 χρῆμα πρὸς τὴν πολιορκίαν τῆς προστυχούσης ὕλης. ἅπερ ἐπειδὴ συνελέγη ὀξύτε-
 ρον τῆς ἐπιτάξεως, κυκλοτερῶς περιθεῖς τὸν χοῦν εἰς μέσον ἐπέβαλε καὶ ἀντιμέτω-
 πος τῇ πόλει ἦει. οὕτω τε κατὰ σμικρὸν ἐποικοδομῶν τοῖς ξύλοις τε καὶ τῷ
 χώματι καὶ τῇ πόλει προσιών, τοσοῦτον εἰς ὕψος ἦρε καὶ τὸ τεῖχος ὑπερήλατο, ὥς
 ἐξ ὑπερδεξίων τὰ βέλη κατὰ τῶν προκινδυνευόντων ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῷ τείχει
 ῥίπτειν. ἐπειδὴ τοίνυν οἱ τῇ πολιορκίᾳ συνεχόμενοι τεθέαντο τὸ χῶμα πλησίον
 Ha. 316 ὥσπερ ὄρος βαδίζον ἐγγίζειν τῇ πόλει ἐπιδόξους τε εἶναι τοὺς πολεμίους πεζῇ τῆς
 πόλεως ἐπιβήσεσθαι, ἅμα ἔω μηχανῶνται ἀντικρὺ τοῦ χώματος, ὅπερ ἀγέστα πρὸς
 Ῥωμαίων κέκληται, διώρυγα ὑπὸ γῆν κατεργάσασθαι ἔνθεν τε πῦρ ἀνεῖναι, ὥς ἂν
 τῇ φλογὶ τὰ ξύλα φθειρόμενα τὸν χοῦν εἰς γῆν καταγάγοι. καὶ τὸ μὲν ἔργον
 τετέλεστο, πυρᾶς δὲ προσανάψαντες τοῦ σκοποῦ διημάρτανον οὐκ ἔχοντος τοῦ
 πυρὸς διέξοδον, ὅθεν ἀέρος ἐπιλαμβάνόμενον δύναιτο τῆς ὕλης περιδράξασθαι. ὥς
 δ' οὖν εἰς πᾶσαν ἀμηχανίαν ἦλθον, φέρουσι τὴν θεότευκτον εἰκόνα ἣν ἀνθρώπων
 μὲν χεῖρες οὐκ εἰργάσαντο, Αὐγάρῳ δὲ Χριστὸς ὁ θεός, ἐπεὶ αὐτὸν ἰδεῖν ἐπόθει, 15
 πέπομφε. ταύτην τοίνυν τὴν παναγίαν εἰκόνα κατὰ τὴν εἰργασμένην σφίσιν εἰσ-
 αγαγόντες διώρυγα ὕδατι <τε> ἐπικλύσαντες ἀπ' αὐτοῦ κατὰ τῆς πυρᾶς καὶ τῶν
 ξύλων ἀφῆκαν. καὶ παραυτίκα τῆς θείας δυνάμεως τῇ πίστει τῶν δεδρακότων
 ἐπιφοιτησάσης, ὅπερ ἦν ἐκείνοις πρῶην ἀδύνατον ἐξηνύετο· παραυτίκα γὰρ εἰσεδέ-
 ξαντο τὴν φλόγα τὰ ξύλα καὶ λόγου θάττον ἀπανθρακωθέντα τοῖς ὑπερτέροις 20
 μετεδίδοσαν, ἅπαντα τοῦ πυρὸς ἀμφινεμομένου.

Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος Κωνσταν-
 τινουπόλεως εἶπε· Κἀγὼ ὁ ἀνάξιος ὕμῶν δοῦλος, ἡνίκα κατέβην εἰς Συρίαν μετὰ
 τῶν βασιλικῶν ἀποκρισιarίων, ἐγενόμην ἐν Ἐδέσσει καὶ τὴν ἱεράν καὶ ἀχειροποίη-
 τον εἰκόνα τεθέαμαι ὑπὸ πιστῶν τιμωμένην τε καὶ προσκυνουμένην. 25

(H) V T M

1 ἐπήγγελλεν V ἐπήγγειλεν ed.Rom.* | τι μέγα V 2 πολιορκίαν τῆς om. Pa 3 κυκλοτέρως Pa |
 περιθεῖς] ἐπιθεῖς (sic) V περὶ Pa | ἐς *Euagr.* | ἐπέμβαλλεν Pa 4 τῇ πόλει om. V | ἦει] ἦν M εἶη HV Pa |
 σμικρὸν T *Euagr.*: μικρὸν HV M Pa 4-5 τοῖς χώμασι M 5 εἰς] ἐς *Euagr.* τὸ V | ὑπερήλατο T M
 ὑπερεῖλατο Pa 6 ἐξ ὑπερδεξίων H T M *Euagr.*: ὑπερδεξιῶν V Pa | κινδυνευόντων Pa 7 τεθέανται V
 8 ὥσπερ] ὥς V 9 μηχανῶν τε ἀντικρὺς Pa | ὅπερ ἀγέστα] ὀπεράγες τὰ (sic) Pa | ἄγεστα HV T (cf.
 LBG s.u.) 10 ὑπὸ + τὴν H | πῦρ ἀνεῖναι T *Euagr.*: πυρὰν εἶναι HV πῦρ ἐνεῖναι M πῦρ ἀνῆναι (sic) Pa
 11 εἰς γῆν] εἰς τὴν γῆν V ἐς γῆν *Euagr.*, om. Pa | καταγάγωσι ed.Rom.* 12 τετέλεστο H (prob.) M:
 ἐτετέλεστο V T edd. ἐτέλεστο Pa ἐπετετέλεστο *Euagr.* | πυρᾶς H T: πυρᾶς Pa *Euagr.* (LP) πυρὰν V *Euagr.*
 (BA') fort. recte (cf. lat.) πῦρ M | δὲ + καὶ Pa | προσάψαντες *Euagr.* 13 περιλαμβάνόμενον M | δύναται
 V | τὴν ὕλην HV Pa *Euagr.* 14 ἦλθον ἀμηχανίαν V 14-16 τὴν — πέπομφε] *imaginem illam in Actis*
*Nicaenis commemoratam esse testantur LC et *Hadr. (cf. app. testim. lat.); qua de re dubitat Speck, Interpolationen*
p. 118-125 15 χεῖρ οὐκ εἰργάσατο M | Ἀγβάρῳ *Euagr.* | ἰδεῖν αὐτὸν V | ἐπεπόθει V, om. Pa
 16 ἐπέπομφεν (sic) Pa | σφίσιν] ὁ φησιν T φησιν (sic) M 16-17 ἐσαγαγόντες *Euagr.* (ἐπαγ- B)
 εἰσαγαγόντι Pa 17-18 ὕδατι — ἀφῆκαν] καὶ πῦρ ἐπικαύσαντες ἀπ' αὐτοῦ κατὰ τῶν ξύλων ἠφείσαν M
 17 τε *Euagr.*, suppl. ed.Rom.: om. HV T Pa (de M uide supra) | αὐτῆς V 18 ἀφῆσαν (sic) Pa ἀφείσαν
Euagr. (de M uide supra) 19-20 ἐσεδέξαντο *Euagr.* εἰσεδέξατο ed.Rom.* 20 τὰ ξύλα τὴν φλόγα V
 22-23 Λέων ἀναγνώστης εἶπε V 23 δοῦλος ὕμῶν M 24 καί² om. V M, sed cf. lat. 25 τε om. H

sunt: praecipiebat Chosrohes potentatibus suis lignorum colligere magnam quandam struem ad deuastationem cuiusque materiae. quae quoniam collectae sunt Ma. 191 uelocius quam praeceptum fuerat, in circuitu propius ponens terram in medium iecit et contra frontem ciuitatis abiebat. sicque paulatim superaedificans lignis atque
 5 puluere ciuitatemque adiens tanto in altum extulit et murum excessit, ut superius sagittae contra eos qui pro ciuitate perituri erant in muro iaci uiderentur. igitur quoniam hi qui depopulationem patiebantur terram uidebant prope quasi montem Ha. 315 proficientem urbi appropriare gloriososque hostes existere et simul ciuitatem pedites ingressuros, ultro machinantur ex aduerso terrae congeriem, qui apud Romanos
 10 agger appellatur, subtus quem fodientes hinc pyram fecerunt, cuius flammis ligna incensa aggerem ad terram deponerent. et opus quidem consummatum est, rogam autem succedentes consilio defraudati sunt, non habente igne progressionem, unde ab aëre receptus materiam consumere posset. cum ergo in omnem defectionem deuenissent, deferunt diuinitus fabrefactam iconam quam hominum quidem manus
 15 non operatae sunt, Abgaro autem Christus deus, quoniam eum uidere gestiebat, transmisit. hanc igitur sanctissimam imaginem per effosionem quam sibi operati sunt intromittentes et aquam perfundentes ab ea contra rogam et ligna dimiserunt. et statim diuina uirtus fidei operantium affuit, et quod prius erat illis impossibile PL 129, 369 perficiebatur; continuo quippe receperunt flammam ligna et uerbo confestim in
 20 prunas uersa superioribus impertiebantur, omnia igne hinc et inde porrigente.

Leo reuerentissimus lector magnae ecclesiae regiae Constantinopoleos dixit: Et ego indignus seruus uester, cum descendissem ad Syriam cum regiis apocrisariis, fui Edessae et sacram ac non manufactam iconam uidi a fidelibus honorari pariter et adorari.

14–16 diuinitus – transmisit cf. LC IV 10 p. 511,1–2 (= IV Capit. p. 487,1–2) = *Hadr. p. 23,7–9 (In eadem [i.e. quinta] actione. Capitulo XVIII): Quod nulla euangelii lectio tradat (tradam Hadr., corr. Hampe) Iesum ad Abgarum (Avgarem Hadr.) imaginem misisse, ut illi dicunt.

P VE

1 Chosroes V edd. 2 cuiusque materiae ~ τῆς προστυχοῦσης ὕλης? | quoniam] quando ed. Rom.* 3 uelocius P E 4 ibat ed. Rom.* non male | superaedificatis F² edd., sed cf. gr. 5 audiens P^{ac} (u exp.) | tanto in alto V tantum in altum E edd. 6 muro ed. Rom.: muros codd. 7 quoniam] quando ed. Rom.* 8 proficiscentem ed. Rom.*, sed cf. ThLL s.u. proficio II A | appropriare V appropriari E appropriare ed. Rom.* 8–9 gloriososque – ingressuros] gloriososque ~ ἐπιδόξους τε minus apte; inde interpres uerborum constructionem mutauit („gr. essequi in eo hostes, ut civitatem pedites ingrederentur, prima luce machinantur” ed. Rom.^{mg}) 8 simul] similiter ed. Rom.* 9 ultro] incertum quid legerit Anast. in gr. 9–10 machinantur – fecerunt] locus difficilis; interpres uerba graeca male intellexisse uidetur 9 terre P E | congeriei ed. Rom.* | qui] quia E quae F² edd. 10 appellatur + fossam ed. Rom.* (ex gr. διώρυγα), sed cf. infra pyram | quem – flammis] ducere, et inde ignem emittere, ut flammis ed. Rom.^{mg} | pyram] pirram E terram ed. Rom.* | cuius] cum E ut F² edd. 11 consummatum VE | rogam] aggerem F² edd. 13 ab aëre receptus ~ ἀέρος ἐπιλαμβανόμενον? | ab om. ed. Rom.* | recepto VE edd. 14 fabricatam ed. Rom.* (fabrefactam La.-Co.^{mg} ex P) 15 Abgaro ed. Rom.* 16 effosionem P^{ac} (s add. P¹ s.l.) effusionem VE (corr. ed. Rom.) 17 aqua ed. Rom.* | ab – dimiserunt] Anast. ad uerbum uertit („gr. ex ea rogam et ligna resperserunt” ed. Rom.^{mg}) | ab ea sc. imagine? 18 impossibile F edd. 19–20 et – porrigente] „gr. et dicto citius in prunas uersa sup. imp. o. i. depascen- te” ed. Rom.^{mg} 19 uerbo confestim] confestim ~ λόγου θάπτον; uerbo fort. ex alia interpretatione (uerbo <citius>) remansit 20 uersa E uersas F edd. | impartiebantur F edd. 22 apocrisariis E edd. 23 Hedessē P Etlesse E (corr. F²)

Rom. 562 Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος τῶν Μαξιμίνου τὸ Λειμωνάριον ἐξήνεγκε, καὶ ἀνεγνώσθη. καὶ εὔρομεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τὸ ἴσον τοῦ αὐτοῦ Λειμωναρίου τετμημένα ἔχον τὰ φύλλα ἐν οἷς τὰ περὶ εἰκόνων ἔκειντο.

Χριστοφόρος ὁ ὀσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς ἀγίας Κυριακῆς εἶπε· Πανάγιε δέσποτα, ὁ ἀνάξιος δοῦλος τολμήσω λαλήσαι ἐπὶ τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς καὶ οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου. προφητικὸς λόγος ἐστὶν ὅτι ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. ὁ γὰρ προσεδόκων καθ' ἡμῶν ποιεῖν ἐπὶ τῆς ψευδοσυλλόγου ἐκείνης σωρευθέντες, τοῦτο καθ' ἑαυτῶν γέγονε. καὶ τὰ μὲν ἔκοψαν, τὰ δὲ ἐφάλσευσαν, ἵνα τῆς ἀληθείας φανερουμένης ἐλεγχθῇ ἡ ἀσέβεια αὐτῶν. 10

Στέφανος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ εἶπε· Βίβλος ἐπιδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἡγουμένου τῶν Μαξιμίνου περιέχουσα τὸν λόγον τὸν φαλσευθέντα εἰς τὸ ἄλλο βιβλίον [τὸ περὶ εἰκόνων].

La.-Co. 381 Καὶ ἀνέγνω ὁ αὐτὸς Στέφανος·

Ma. 193

Ἐκ τοῦ Λειμωναρίου

15

Ἐλεγόν τινες τῶν γερόντων ὅτι ἦν τις ἔγκλειστος εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἀγωνιστῆς πάνυ. ἐπολέμει δὲ αὐτὸν ὁ δαίμων τῆς πορνείας. ἐν μιᾷ οὖν ὡς ἐπέκειτο αὐτῷ σφοδρῶς, ἤρξατο ὁ γέρων ἀποδύρεσθαι καὶ λέγειν τῷ δαίμονι· „ἕως πότε οὐκ ἐνδίδως μοι; ἀπόστα λοιπὸν ἀπ' ἐμοῦ, συνεγήρασάς μοι.“ φαίνεται αὐτῷ ὁ δαίμων ὀφθαλμοφανῶς λέγων· „ὅμοσόν μοι ὅτι οὐδενὶ λέγεις ὁ μέλλω σοι εἰπεῖν, 20 καὶ οὐκέτι σε πολεμῶ.“ ὥμοσεν αὐτῷ ὁ γέρων ὅτι „μὰ τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τοῖς ὑψίστοις, οὐκ εἶπω τινὶ ἄπερ εἶπης μοι“. τότε λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων· „μὴ προσκυνήσῃς ταύτῃ τῇ εἰκόνι, καὶ οὐκέτι σε πολεμῶ.“ εἶχε δὲ ἡ εἰκὼν ἐκτύπωμα τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν ἀγίαν Μαρίαν τὴν θεοτόκον βαστάζουσαν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. λέγει ὁ ἔγκλειστος τῷ δαίμονι· „ἄφες· σκέψομαι.“ τῇ οὖν ἐπαύριον 25

7-8 Ps. 9,17

15-586,11 <Ioh. Mosch.> prat. spir. (CPG 7376; BHG^a 1442) c. 45 (= BHG^a 1444u), PG 87, 2900 B 1 - D 4; laudatur etiam Act. IV p. 380,11-382,13. testimonium huc ex alio exemplari atque in Act. IV desumptum esse arbitrantur Wallach p. 81-82 et Freeman p. 481 adn. 1, sed cf. supra l. 11-13; cf. app. testim. lat.

(H)VTM 11-586,11 praetermisit V 15-586,11 ~ Act. IV (ubi adferunter *Mo Ioh. Dam.*¹¹¹¹¹ PG) 15-586,5 Ἐκ - εἰκόνι = *Pa* f. 277^v

1-4 om. V 3 ἴσον ed.Rom.* | τῷ αὐτῷ Λειμωναρίῳ T edd. | ἔχον τὰ] ἔχοντα T ed.Rom. (corr. ed.Reg.) 5-10 Χριστοφόρος - αὐτῶν] dubitare possis, an haec aptum hic locum non habeant 5 ὁ - ἐπίσκοπος om. V | Πανάγιε δέσποτα post λέγω V (uide infra) 6 δοῦλος + σου M | τολμήσω] τολμήσας λέγω V 6-7 λαλήσαι - συνόδου om. V 7 προφητικὸς ἐστὶ λόγος V 8 προσεδόκουν H | ἐπὶ] οἱ V | τῆς ψευδοσυλλόγου ἐκείνης] cf. lat. et supra p. 562,11-12 9 κατ' αὐτῶν M 10 ἵνα + μὴ H 11-586,11 Στέφανος - ἀκούσω] Στέφανος ἀναγνώστης ἀνέγνω reliquis omissis V 12-13 τὸ περὶ εἰκόνων inepte ex l. 3-4 insertum deleui 15 τοῦ + αὐτοῦ *Pa* (praecedit prat. spir. c. 180) 16 Ἐλεγόν - γερόντων] Ἐλεγεν ὁ ἄββας Θεόδωρος ὁ Αἰλιώτης Act. IV uix recte | ἔγκλειστὸς (sic semper) *Pa* 17 αὐτῷ M | ὁ om. ed.Rom.* | οὖν + τῶν ἡμερῶν *Pa* 18 αὐτῷ om. *Pa* | ἀποδύρεσθαι *Pa* | τῷ δαίμονι om. *Pa* 19 ἐνδίδεις *Pa* (cf. HV et *Mo* in Act. IV) | ἀπόστα - μοι² om. *Pa* | μοι²] μου T, om. M | φαίνεται + οὖν M, + δὲ *Pa* 20 σοι εἰπεῖν] σοι λέγειν *Pa* λέγειν σοι Act. IV 21 ὥμοσεν (sic) + οὖν *Pa* καὶ ὥμοσεν Act. IV 21-22 ὅτι - μοι om. *Pa* 22 εἶπης] λέγεις Act. IV (ubi tamen εἶπης *Mo Ioh. Dam.*¹¹¹¹ PG) 23 πολεμήσω T | ἡ εἰκὼν om. *Pa* 23-24 τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς παναγίας θεοτόκου βασταζούσης *Pa* (cf. H *Ioh. Dam.*¹ [D] PG in Act. IV) 24 καὶ θεὸν om. Act. IV 24-25 Ἰησοῦν + τὸν *Pa* 25 σκέψομαι ed.Rom.*

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Hesterno die reuerentissimus egumenus Rom. 562
Maximini codicem * Limonarii protulit, et lectus est. et repperimus et nos in biblio-
theca exemplar eiusdem Limonarii incisa habens folia in quibus de imaginibus scrip-
ta iacuerant.

- 5 Christophorus sanctissimus episcopus sanctae Cyriacae dixit: Sanctissime domine,
indignus seruus praesumam loqui coram sancta et sacra atque uniuersali hac synodo.
propheticus sermo est quia *in operibus manuum suarum comprehensus est peccator*.
quod enim putabant aduersus nos facere in pseudosyllogo illa collecti, hoc aduersus
eos factum est. et quaedam quidem inciderunt, quaedam uero falsauerunt, ut mani-
10 festata ueritate arguatur impietas eorum.

Stephanus monachus et librorum custos dixit: Codex datus ab egumeno Maximini
continet sermonem qui * falsatus est in altero codice qui est de iconis.

Et legit idem Stephanus:

La.-Co. 382

Ex eodem Limonario

Ma. 194

- 15 Dicebant quidam seniorum quia erat quidam inclausus in monte Oliueti decertator
maximus. impugnabat autem eum daemonium fornicationis. quadam ergo die cum ei
ualide immineret, coepit senior lamentari et dicere daemonio: „usquequo non parces
mihi? recede iam a me, consenuisti mihi.” apparet autem ei daemon euidenter dicens:
„iura mihi quod nemini dicas quod tibi dicturus sum, et te ulterius non impugnabo.”
20 iurauit ei senex quia „per eum qui habitat in excelsis non dicam cuiquam quae mihi
dixeris”. tunc dicit ei daemon: „ne adores hanc iconam, et te ultra non impugnabo.”
habebat autem imago figurationem dominae nostrae sanctae Mariae dei genitricis
portantis dominum nostrum et deum Iesum Christum. dicit inclausus daemonio:
„sine <ut mecum> tractem.” in crastinum autem indicat hoc abbati Theodoro

15–587,10 cf. *LC III* 31 p. 481,16–23 (= *III Capit.* p. 335,25–29; cf. p. 483,19–21) = **Hadr.* p. 20,36–21,3 (In actione quinta. Capitulo XIV): Deliramentum (deliramentum *LC^{ac}* *Hadr.*) errore plenum, quod de retruso (truso *Hadr.*, corr. *Hampe*) quodam dixerunt, qui demoni iurasse et idipsum (ipsum *Hadr.*) iuramentum irritum fecisse perhibetur, cuius abbas non mediocriter delerasse (delirasse *Hadr.*) dinoscitur dicens ei (et *Capit.*) commodius esse omnia in civitate lupanaria ingredi quam abnegare adorationem (adorationis *Hadr.*) imaginis Domini aut eius sanctae genitricis. *Wallach* p. 79–82 hunc locum ad *Act. IV* p. 381,10–383,11 pertinere censet, sed cf. *Hadr.* („In actione quinta”); cf. etiam *Speck*, *Interpolationen* p. 104 adn. 276

P VE 14–587,10 ~ *Act. IV*

2 codicem + paradisi uel agri amoenissimi P E (glossema *Anastasii*, ut uidetur, in textum receptum) codicem + paradisi amoenissimi (amoen- *ed. Reg.**) *ed. Rom.** | reperimus E *edd.* 2–3 biblioteca P 8 pseudosyllogo P E | illo *ed. Rom.**, sed cf. gr. 9 quaedam uero falsauerunt om. VE (*suppl. ed. Rom. ex gr.*) 10 arguantur impietates *ed. Rom.** 11 Maximino V Maximiani E (*corr. ed. Rom.*) 12 continens *ed. Rom.** ex gr. non male, sed interpret suo Marte constructionem uerborum mutauisse uidetur | qui¹ + falsatus (+ est E) inuenitur etiam ab aliis interpretibus dici et maxime in sexte (sexto E) synodi codice P E (*adnotatio Anastasii in textum recepta, in qua falsatus lemma fuisse uidetur*), cf. *La.-Co.^{ms}* (ex P) | qui² – iconis] cf. *app. crit. gr.* 13 Stephanus + monachus et librorum custos F *edd.* 14 eodem] nihil respondet in gr., fort. delendum (an mendum in *Anastasii codice graeco?*) | Limenario V Limenatio E (*corr. F*) 15 inclusus F *edd.* (sic semper) 16 daemon *ed. Rom.** ex F | quidam P^{ac} (i exp., a add. Pⁱ s.l.) 17 cepit VE | demoni *ed. Rom.** | parcis *ed. Rom.** (ex *Act. IV*, ut uidetur) 18 demon *codd.* (P praeter consuetudinem) | euidenter] melius uisibiliter *Act. IV* 19 impugnabo VE 21 dicit] dixit F *edd.* | impugnabo VE 23 et deum om. E *edd.* 24 ut mecum *suppleui* ex *Act. IV* | crastino *ed. Rom.** (sed cf. *Act. IV*)

δηλοῖ τῷ ἄββᾶ Θεοδώρῳ τῷ Αἰλιώτῃ οἰκοῦντι τότε ἐν τῇ Λαύρᾳ Φαράν καὶ δι-
 ηγεῖται αὐτῷ ἅπαντα. ὁ δὲ γέρων λέγει τῷ ἐγκλείστῳ· „ὄντως, ἄββᾶ, ἐνεπαίχθης,
 Ha. 317 ὅτι ὤμοσας τῷ δαίμονι. πλὴν καλῶς ἐποίησας ἐξειπὼν. συμφέρει δέ σοι μὴ ἔᾶσαι
 ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πορνεῖον εἰς ὃ μὴ εἰσέρχῃ, ἢ ἵνα ἀρνήσῃ τὸ προσκυνεῖν τὸν
 κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς ἐν εἰκόνι.”
 στηρίξας οὖν αὐτὸν καὶ ἐνδυναμώσας πλείοσι λόγοις ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἴδιον τόπον
 αὐτοῦ. φαίνεται πάλιν ὁ δαίμων τῷ ἐγκλείστῳ καὶ λέγει αὐτῷ· „τί ἔνι, κακόγερε;
 οὐκ ὤμοσάς μοι ὅτι οὐδενὶ λέγεις; καὶ πῶς πάντα ἐξεῖπας τῷ ἐλθόντι πρὸς σέ;
 λέγω σοι, κακόγερε, ὥς ἐπίορκος ἔχεις κριθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.” ἀπεκρίθη
 Rom. 563 αὐτῷ ὁ ἐγκλειστος· „ὅ τι μὲν ὤμοσα, ὤμοσα· καὶ ὅτι ἐπιώρκησα οἶδα· πλὴν τὸν
 ἐμὸν δεσπότην καὶ ποιητὴν ἐπιώρκησα, σοῦ δὲ οὐ μὴ ἀκούσω.”

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Λειμωναρίου

Διηγῆσαντο ἡμῖν οἱ αὐτοὶ πατέρες καὶ τοῦτο λέγοντες ὅτι ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις
 γυνὴ τις φιλόχριστος εἰς τὰ μέρη Ἀπαμείας φρέαρ ὥρυσε· καὶ πολλὰ δαπανήσασα
 καὶ πολὺν κόπον ποιήσασα καὶ βάθος πολὺ κατελθοῦσα οὐχ εὗρεν ὕδωρ· καὶ ἐν 15
 ἄθυμιά πολλῇ ὑπῆρχεν ἡ γυνὴ καὶ διὰ τὸν κόπον καὶ διὰ τὰς δαπάνας. ἐν μιᾷ οὖν
 κατὰ τοὺς ὕπνους θεωρεῖ ἡ γυνὴ τινα λέγοντα αὐτῇ· „πέμψον φέρε τὸ ὁμοιωσίδιν
 τοῦ ἄββᾶ Θεοδοσίου τοῦ εἰς τὸν Σκόπελον, καὶ τὸ ὕδωρ δι’ αὐτοῦ ὁ θεὸς παρέχει
 σοι.” ἡ δὲ γυνὴ πέμψασα δύο ἀνθρώπους αὐτῆς ἔλαβε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου· καὶ
 χαλασάσης αὐτὴν ἐν τῷ φρέατι εὐθύς καὶ παραχρῆμα τὸ ὕδωρ ἐξηλθεν, ὥστε τὸ 20
 ἥμισυ τοῦ φρέατος πληρωθῆναι. ἔφερον οὖν ἡμῖν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος, καὶ ἐπίομεν
 καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν θεὸν ἡμῶν.

12–22 <Ioh. Mosch.> prat. spir. (CPG 7376; BHG^a 1442) c. 81, PG 87, 2940 A 5 – B 6

(H)VTM 12–22 = Ioh. Mosch. (= PG), Pa f. 277^r, Mo f. 227^r

1 Αἰλιώτῃ] Ἐλίω τῷ Pa | τότε om. Pa | Φαράν PG: Φαρᾶν M Φάρων H Φαρῶν T edd. Φαρῶν Pa; cf.
 Act. IV 1–2 καὶ – ἅπαντα] καὶ ἦλθε καὶ διηγῆσατο πάντα Act. IV 2 πάντα M (cf. Act. IV) 3 ὅτι
 om. Pa | ὀμώσας Pa | δέ] γάρ M 4 εἰς τὴν πόλιν ταύτην Act. IV | πορνεῖον post ἔᾶσαι Pa 5 ἡμῶν
 καὶ θεὸν] καὶ θεὸν ἡμῶν Act. IV | Ἰησοῦν + τὸν H T M edd., sed cf. supra p. 584,24–25 et Act. IV | ἰδίας Act.
 IV Pa: om. H T M edd. (cf. lat.) | ἐν εἰκόνι Act. IV (cf. LC et *Hadr.): ἐν τῇ εἰκόνι Pa (et des.), om. H T M edd.
 (cf. lat.) 6–7 αὐτοῦ τόπον Act. IV 7 φαίνεται + οὖν Act. IV 8 ἐξεῖπες Act. IV 10 ἐγκλειστος +
 λέγων Act. IV 11 ἐμὸν M (incertum in H): om. T edd., sed cf. lat. et Act. IV | οὐ – ἀκούσω] οὐκ ἀκούω
 Act. IV 12 Ἐκ τῶν λειμωναρίων V Ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξήγησις Mo | Ἐκ om. T M (incertum in H) |
 αὐτοῦ om. Pa (praecedat excerptum ex Mir. Anast.) 13 Διηγῆσαντο] Ὅτι διηγῆσαντο V | ἡμῖν + τοῖς
 γέρονσι V 13–14 οἱ – γυνή] τινες τῶν πατέρων λέγοντες ὡς γυνή V 13 αὐτοῖ] ἅγιοι Mo | καὶ
 τοῦτο om. Pa 14 ὥρυσε φρέαρ V | ὥρυξεν PG | καὶ om. Mo | πάμπολλα Mo PG 15 καί! –
 ποιήσασα HV M Pa (cf. lat.): om. T edd. Mo PG (ubi tamen legitur in interpretatione latina) | καί! + eis ed.
 Rom.* (ex lat. F²) | πάμπολυ Pa | εὗρισκεν Mo 16 πολλῇ ἄθυμιά PG | ἡ γυνὴ ὑπῆρχεν Mo | ἡ γυνὴ om.
 PG | καί! om. V Mo | οὖν + τῶν ἡμερῶν PG 17 κατὰ τοὺς ὕπνους] καθ’ ὕπνους Mo, om. PG | ἡ γυνή]
 αὐτῇ V | αὐτῇ λέγοντα PG | πέμψον + καὶ V PG | τὸ ὁμοιωσίδιν scripsi coll. Niceph. refut. c. 89,18–19 et c.
 91,3 (ubi ὁμοιωσίδιν Featherstone): τὸ ὁμοιωσίδ (sic) H (prob.) T τὸ ὁμοίωμα V Mo PG τὴν ὁμοίωσιν M
 ed. Rom.* (ex Vc^{mss} [Bonafides]) τὸ μυσίδην (sic) Pa 18 Θεοδώρου (sic) Mo | τὸ Σκόπελον M τὸν Σκοπελὸν
 Pa (incertum in H) 18–19 παρέχει σοι ὁ θεός V 19 γυνὴ + εὐθέως Mo PG | αὐτῆς om. PG 20 χα-
 λάσης Pa χαλάσαντες Mo ἐχάλασεν PG | ἐν – φρέατι] εἰς τὸ φρέαρ καὶ PG | εὐθύς καὶ om. H | εὐθέως
 Mo PG | ἐξηλθε τὸ ὕδωρ V PG | τὸ! om. Mo 21 πληρωθῆναι τοῦ φρέατος V | φρέατος] λάκκου PG
 λάκκου + ὕδωρ Mo | ἔφερον T M ed. Rom. (corr. ed. Reg.) | οὖν + καὶ V | ἡμῖν + οἱ διασώσαντες τὴν εἰκόνα
 PG | αὐτοῦ om. Mo PG 22 ἐδοξάζομεν πάντες τὸν Θεόν PG | τῷ θεῷ Pa | ἡμῶν + ἀμὴν Pa, om. Mo PG

Aeliotae, qui habitabat tunc in laura Pharensium, et enarrat ei omnia. at uero senior in clauso „uere”, inquit, „abba, illusus es, quia iurasti daemonio. uerumtamen bene fecisti hoc dicendo. porro expedit tibi ut non dimittas in hac ciuitate scortum ad quod non ingrediaris, quam ut recuses adorare dominum nostrum et deum Iesum
 5 Christum cum matre ipsius.” confirmato ergo eo et confortato plurimis uerbis abiit PL 129, 370
 ad proprium locum suum. apparet iterum daemon in clauso et dicit ei: „quid est, male senex? nonne iurasti mihi quod nemini diceres? et quomodo cuncta dixisti uenienti ad te? dico tibi, male senex, ut peiurus iudicaberis in die iudicii.” respondit ei in clauso: „quia iuraui quidem, iuraui utique; et quia peieraui scio; uerum meum
 10 dominum et factorem peieraui, te tamen non audiam.” Rom. 563

De eodem Limonario

Narrauerunt mihi idem patres et hoc dicentes quia in his diebus mulier quaedam Christi amatrix in finibus Apamiae puteum fodit; et multa expendens et multum laborem faciens et profundum multum descendens non repperit aquam; et in defec-
 15 tione animi multa erat mulier et propter laborem et propter sumptus. semel ergo in somnis uidet mulier quendam dicentem sibi: „mitte fer similitudinem abbatis Theodosii qui in Scopulo est, et aquam per eum deus praebebit tibi.” mulier autem missis duobus hominibus suis accepit iconam sancti, et deposita ea in puteum statim et absque dilatione aqua exiit, ita ut medietas putei repleretur. detulerunt ergo nobis ex
 20 eadem aqua, et bibimus et glorificauimus deum nostrum.

P VE 3–5 expedit – ipsius ~ LC, *Hadr.

1 Aeliotae *ed. Rom.*: Eloite P Aeloytæ V, *om.* E | ei] e P^{ac} (i *add.* P^c s. l.) 2 uere – abba] dixit: abba, uere *ed. Rom.** (inquit abbas uere F) | inlusus VE 3 dicendo] dicens *Act. IV, fort. coll. gr. etiam hic scribendum* | scortum ~ πορνείον? (~ lupanar *Act. IV*), *Anast. fort. legit πόρνην* 4 et deum *om.* E *edd.* 5 ipsius] *expectaueris* ipsius in imagine (*cf. LC et Hadr.*), *sed ἐν εἰκόνι deerat in Anastasii codice graeco (cf. app. crit. gr.)* | abiat E abibat F *edd.* 6 daemon in clauso (incluso F *edd.*) (*cf. Act. IV*): in clauso demon V, daemon *om.* P E 8 periurus E *edd.* 9 quia!] debuit quod (~ ὅ τι), *idem mendum in Act. IV* 9–10 periuraui (*bis*) E *edd.* 12 iidem F *edd.* 14 et¹ + in F² *edd.*, *sed cf. gr.* 20 glorificamus P V

Τοῦ αὐτοῦ

Διηγῆσατο ἡμῖν Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας Ἀσκάλωνος περὶ τοῦ ἀββᾶ
 Ma. 196 Ἰωάννου τοῦ ἀναχωρητοῦ, λέγων ὅτι οὗτος μέγας ἐν τῇ παρούσῃ γενεᾷ γέγονεν
 ἄνθρωπος, καὶ πρὸς σύστασιν τῆς αὐτοῦ πρὸς θεὸν εὐαρεστήσεως τοῦτο περὶ
 αὐτοῦ τὸ θαῦμα· ἐν σπηλαίῳ, φησὶν, ὁ γέρων ἐκάθητο εἰς τὰ μέρη Σοκχοῦς τοῦ
 κτήματος ἀπὸ μιλίων μικρῶ πρὸς ἱεροσολύμων εἴκοσιν. εἰκόνα δὲ εἶχεν ὁ γέρων ἐν
 La.-Co. 384 τῷ σπηλαίῳ τῆς ἀγίας ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μα-
 ρίας ἔχουσιν ἐν ἀγκάλαις Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν. καθότι οὖν ἐβούλετο πούποτε
 ἀπελθεῖν, ἢ εἰς ἐρήμους μακρὰς ἢ εἰς ἱεροσόλυμα ἐπὶ τῷ προσκυνῆσαι τὸν ἅγιον
 σταυρὸν καὶ τοὺς ἁγίους τόπους ἢ καὶ εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος προσεύξασθαι ἢ καὶ εἰς
 μάρτυρας ἀφεστῶτας ἱεροσολύμων πολλοῖς διαστήμασιν – ἦν γὰρ ἄγαν φιλόμαρτυς
 ὁ γέρων· καὶ νῦν μὲν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην εἰς Ἐφεσον, νῦν δὲ εἰς τὸν ἅγιον Θεό-
 δωρον εἰς Εὐχάϊτα ἢ εἰς τὴν ἀγίαν Θέκλαν εἰς Σελεύκειαν ἢ εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον
 εἰς Ἀραφας –, ἐσκεύαζε τὴν κανδήλαν καὶ ἤπτεν, ὡς εἶχε συνήθειαν. καὶ πρὸς ἱκε-
 τείαν στὰς τὴν πορείαν αὐτῷ κατευθῆναι, ἔλεγε πρὸς τὴν δέσποιναν εἰς τὴν εἰκόνα
 αὐτῆς προσέχων· „ἀγία δέσποινα θεοτόκε, ἐπειδὴ ὁδὸν ἔχω μακρὰν βαδίσει πολ-
 λῶν ἡμερῶν προθεσμίαν ἔχουσιν, τῆς κανδήλας σου φρόντισον καὶ ἄσβεστον αὐτὴν
 κατὰ τὴν ἐμὴν πρόθεσιν φύλαξον· ἐγὼ γὰρ τὴν σὴν βοήθειαν συνοδοιπόρον ἔχων
 ἀπέρχομαι.” καὶ ταῦτα πρὸς τὴν εἰκόνα φήσας ἀπήρχετο. καὶ τὴν προτεθεῖσαν
 πορείαν πληρώσας ὑπέστρεφε, ποτὲ μὲν διὰ μηνός, ποτὲ δὲ διὰ δύο καὶ τριῶν,
 20 ἔστι δὲ ὅτε καὶ διὰ πέντε καὶ ἕξ. καὶ οὕτως εὗρισκε τὴν κανδήλαν ἐσκευασμένην

1–590,3 <Ioh. Mosch.> prat. spir. (CPG 7376; BHG^a 1442) c. 180 (= BHGⁿ 1076rb), PG 87, 3052 A 1 – C 11

(H)V T M 1–590,3 = Ioh. Mosch. (= PG), Pa f. 277^{r-v}

1 Τῶν αὐτῶν V Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λειωναρίου Pa fort. recte | αὐτοῦ + ἕτερον H (prob.) 2 ἡμῖν + ὁ ὁσιώ-
 τατος PG | πρεσβύτερος – Ἀσκάλωνος] πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ τῆς τῶν Ἀσκαλονιτῶν ἀγιωτάτης
 ἐκκλησίας PG | Ἀσκαλῶνος T Pa 3 οὗτος] ὄντως Pa PG 3–4 μέγας – ἄνθρωπος] ἐν τῇ παρ. γενεᾷ
 μέγας ἄνθρ. γέγ. H μέγας ἄνθρ. γέγ. ἐν τῇ παρ. γενεᾷ V ἐν τῇ παρ. γενεᾷ μέγας γέγ. ἄνθρ. M
 3 γενεᾷ + κατὰ Θεὸν PG 4 τῆς πρὸς θεὸν αὐτοῦ M 4–5 τοῦτο – θαῦμα] τοῦτο τὸ θαῦμα περὶ
 αὐτοῦ διηγείτο PG (cf. lat., de Pa uide infra), sed διηγείτο rotius tacite supplendum 5 θαῦμα + ἔλεγετο Pa |
 ἐκάθητο ὁ γέρων V | ἐκάθητο om. Pa | Σοκχοῦς V Σομφούς Pa Σοχοῦς PG 6 κτήματος – πρὸς] κτήμα-
 τος ἑγγὺς ἱερουσαλὴμ V | κτίσματος Pa | ἀπὸ – εἴκοσιν] ἀπὸ μιλίων εἴκοσιν ἱεροσολύμων H | μικρῶ M
 Pa PG (cf. LSJ s.u. III 3): μικρῶν T μικρὸν ed. Rom.* ex Vc, om. HV (uide supra) | πρὸ M | ἱεροσόλυμα T edd.
 (de HV uide supra) | εἴκοσιν om. V | εἶχεν δὲ ὁ γέρων εἰκόνα V 7 σπηλαίῳ] κελλίῳ αὐτοῦ H σπηλαίῳ
 αὐτοῦ PG | ἀγίας] παναγίας PG, om. V M 8 ἔχουσιν – Χριστὸν] ἐν ἀγκάλαις φέρουσιν PG, exspecta-
 ueris ἐχούσης ... Χριστὸν, sed cf. lat. | καθότι οὖν] ὅτε δὲ V καθότι οὖν Pa | ἠβούλετο Pa | πούποτε scripsi
 coll. lat. (cf. e.g. prat. spir. c. 96, PG 87, 2953 C 5–6): που V (euanidum in H) πώποτε T M edd. Pa, om. PG (uide
 infra) 9 ἀπελθεῖν + εἰς τόπον τινά PG | ἢ om. Pa | ἐπὶ τὸ V Pa διὰ τὸ M πρὸς τὸ PG | ἅγιον] τίμιον
 V M Pa, sed cf. lat. 10 καὶ σεβαστοὺς τόπους PG | ἢ om. V | Σινᾶιον PG | προσεύξασθαι] πρὸς τὸ
 εὔχεσθαι PG | ἢ om. PG 11 πολλοῖς διαστήμασιν] πολὺ διάστημα Pa πολλοῖς καὶ μακροῖς διαστήμασιν
 PG, om. V | ἄγαν om. PG | φιλομάρτυς Pa PG 12 μὲν + ἀπὴ PG | εἰς – Ἰωάννην om. V 13 Εὐχάϊτα
 V: Εὐχάϊτα T M edd. (incertum in H) Εὐχάϊτας + ἀπεί Pa Εὐχάϊταν PG | ἢ] καὶ Pa καὶ + ἄρτι μὲν εἰς τὴν
 τῶν Ἰσαύρων PG | ἀγίαν] ὁσιομάρτυρα Pa | εἰς + τὴν τῶν Ἰσαύρων Pa (cf. supra PG) | ἢ] ἔπειτα Pa
 ἄρτι δὲ PG 14 εἰς + τὸ Pa PG | Ἀραφας M ed. Rom.: Ἀραφᾶς H Ἀραφας (sic) V T τὸ Ῥαφ' (sic) Pa
 Σαφᾶς + καὶ ποτὲ μὲν εἰς τοῦτον, ποτὲ δὲ εἰς ἐκεῖνον τὸν ἅγιον ὠδευσεν PG, exspectaueris Ῥήσαφα (cf.
 Ptol. geogr. V 15,24; E. Honigmann, RE II A 2 [1923], 1684–1688) (= Σεργιούπολις) | ἐσκεύαζε + δὲ Pa | κανδύ-
 λαν Pa 14–15 ἱκετίαν Pa ἱκεσίαν PG 15 ἀναστὰς M στὰς + καὶ PG | αὐτοῦ V | κατευθυνθῆναι + τὸν
 Θεὸν ἱκετεύσας PG | πρὸς] εἰς PG 15–16 εἰς – αὐτῆς] τῇ εἰκόνι αὐτῇ V 16 θεοτόκε om. V | ἔχω –
 βαδίσει] μέλλω βαδίσει μακρὰν PG | βιάσαι M 17 κανδύλας Pa | ἄσβεστον] σβεννυμένην PG
 18 κατὰ – φύλαξον] διατήρησον nec plura V | κατὰ] μετὰ H | φύλαξαι PG 19 ἀπέρχομαι post γὰρ V |
 φήσας] εἰπὼν V | ἐξήρχετο PG 20 πορίαν V | πληρῶν T edd. ποιήσας PG | δύο + ἢ V 21 ἔστι δ'
 ὅτε H ἔστιν ὅτε V | κανδύλαν σκευασμένην Pa 21–590,1 ἔσκ. τε καὶ ἀπτομένην PG

Eiusdem

Narravit nobis Dionysius presbyter ecclesiae Ascalonis de abbate Iohanne anachorita, dicens quia hic magnus in praesenti generatione fuit homo, et ad statum suum deo beneplacensem hoc de eo miraculum asserebat: in specu, inquit, senex sedebat
 5 in partibus Socchus possessionis ab Hierosolymis miliaris viginti ferme distantis. imaginem autem habebat senex in specu sanctae intemeratae dominae nostrae dei genitricis et semper uirginis Mariae habentem in ulnis Christum deum nostrum. quotienscumque ergo uolebat quoquam pergere, aut ad heremos longinquas aut Hierosolymam ad adorandum sanctam crucem et sancta loca uel etiam in Sina monte
 10 oraturus aut ad martyres qui ab Hierosolymis multis spatiis aberant – erat enim amicus martyrum oppido senex; nam nunc quidem ad sanctum Iohannem Ephesum, nunc uero ad sanctum Theodorum Euchaitam aut ad sanctam Theclam Seleuciam pergebat uel ad sanctum Sergium Arapham –, praestruerat candelam et succendebat, sicuti habebat consuetudinem. et ad deprecationem stans ut iter sibi dirigeretur,
 15 dicebat ad dominam in imaginem eius attendens: „sancta domina dei genitrix, quoniam uiam habeo longam ad ambulandum multorum dierum spatium habentem, de candela tua curam habeto et inextinguibilem eam secundum meum propositum custodi; ego enim adiutorium tuum comitem habens uadam.” et his ad imaginem dictis abibat. et proposito itinere completo reuertebatur, aliquando quidem mense
 20 uno, aliquando uero duobus uel tribus, nonnumquam quinque aut sex moratus. et

Ma. 195

La.-Co. 383

PL 129, 371

2–591,3 = Paul. Bernr. uita Greg. VII. papae (BHL 3652) c. 24 (ex fonte Anastasii codicum VE stirpi cognato; lectiones uariae sunt neglegendae) p. 483,17–40 Watterich („in actionibus septimi uniuersalis concilii, auctoritate primi Adriani Papae collecti”); cf. H. Fuhrmann, *Zu den Marienwundern in der ‚Vita Gregorii VII papae‘ des Paul von Bernried*, in: *Ecclesia et regnum. Festschrift für F.-J. Schmale*, Bochum 1989, 115 cf. LC IV 12 p. 514,10–13 (= IV Capit. p. 487,6–9; cf. p. 514,14–17; deest in *Hadr.): De eo, quod Dionysius, presbyter ecclesiae Ascalonitane, in eadem synodo retulisse fertur quendam monachum coram imagine sanctae Mariae semper uirginis lucernam inluminasse et post tertium vel quintum seu etiam sextum mensem redeuntem inextinctam reperisse.

P VE

1 Item eiusdem V edd. 2–3 anachoreta ed. Rom.* (sed cf. e.g. praef. Anast. p. 4,24) 3 ad – suum] „gr. ad probandum statum” ed. Rom.^{ms}, Anast. fort. legit uel intellexit κατάστασιν (cf. Gloss.) 5 Sochus VE 5–10 Hierosolym- (ter)] Hierosolim- P V Iherosolim- E (corr. ed. Rom.) 7 habentem] cf. app. crit. gr. | deum] dominum F edd. 9 adorandam E^{pc} (u in a mut. E^x) edd. 12 Euchaita ed. Rom.* 13 perstruebat ed. Rom.* (praestruerat La.-Co.^{ms} ex P) 16 spaciū P

Rom. 564 καὶ ἄπτουσιν, καθάπερ αὐτὴν πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν ἐξερχόμενος εἶπεν, καὶ οὐδέποτε αὐτὴν ἄφ' ἑαυτῆς σβεσθεῖσαν ἑώρακεν, οὔτε ἐξ ὕπνου διανιστάμενος οὔτε ἐξ ἐρήμου φοιτῶν εἰς τὸ σπήλαιον.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπεν· Ἀπεδείχθη ὡς ἀρχαιοπαράδοτός ἐστιν ἡ τῶν ἱερῶν εἰκόνων συνήθεια. 5

Ha. 320 Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἦδη ἐκορέσθημεν ἐκ τῶν πατρικῶν χρήσεων καὶ ἐπέγνωμεν ὅτι ἀρχαία παράδοσις ἐστιν ἡ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναστήλωσις. ἀκόλουθοι οὖν ἐσμεν ἀγίων πατέρων.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἀκόλουθοι καὶ σύμφωνοι.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς εἶπε· Καὶ ἑτέρας βίβλους ἔχομεν περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἕως τῶν δεκαπέντε· καὶ ὡς κελεύετε. 10

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἐνεπλήσθημεν καὶ ἠρκέσθημεν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἠρκέσθημεν.

Ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Ἐπειδὴ περ ἀπεδείχθη ἐν τῇ προλαβούσῃ ἀναγνώσει ὅτι ὑπὸ Ἑβραίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Σαμαρειτῶν, Μανιχαίων τε καὶ Φαντασιαστῶν ἐνεκλήθη ἡ ἐκκλησία ἕνεκεν τῶν σεπτῶν εἰκόνων καὶ πάντες ἐπείσθημεν, δίκαιόν ἐστι καὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ ἀγαπητοῦ κυροῦ Ἰωάννου τοῦ τοποτηρητοῦ τῶν ἀποστολικῶν τῆς ἀνατολῆς θρόνων ἐπακοῦσαι· ἔχει γὰρ τινὰ διήγησιν δηλοῦσαν πόθεν ἤρξατο ἡ τῶν εἰκόνων καταστροφή. 15

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Καὶ ζητοῦμεν, δέσποτα, ἀκοῦσαι περὶ τούτου. 20

Ma. 197 Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων ἀπὸ πιττακίου ἀνέγνω·

La.-Co. 385 Βούλομαι ἐγὼ ὁ μέτριος καὶ πάντων ἔσχατος ἀποδείξαι μετὰ πάσης ἀληθείας ἐπὶ τῆς παρούσης ταύτης ἀγίας ὑμῶν καὶ ἱερᾶς συνόδου, ὅπως καὶ πότε καὶ ὅθεν ἔσχε τὴν ἀρχὴν ἡ κακίστη καὶ θεοστυγὴς αὕτη τῶν χριστιανοκατηγόρων καὶ εἰκονοκλα- 25

14–16 Ἐπειδὴ περ – ἐπείσθημεν cf. supra p. 534,4–8 23–594,23 Ioh. Sync. narr. p. 312–313 Combefis (ex Pa) = PG 109, 517–520 = Theoph. cont. p. 481–484 Bekker; cf. Speck, Ich bin's nicht p. 25–113 et passim; Rochow p. 104–108; Speck, Was für Bilder p. 267–278; Afinogenov l.l. (cf. app. testim. ad p. 592,11–594,23). Quae in LS^b ex priore interpretatione latina iterata sunt (cf. app. testim. lat.), genuina Actorum uerba reddere arbitror, quae autem nunc in codd. graecis (unde Pa) et apud Anastasium leguntur, saeculo nono ineunte (cf. Niceph.^{antirr}) eo consilio, ut res domi gestae (cf. infra p. 594,11 ἐν τῇ γῇ ταύτῃ) commemorarentur, ex aliis fontibus aucta et cum genuinis uerbis esse conflata (de singulis locis uide etiam app. crit.); cf. praef. p. X

(H)VTM 23–594,23 = Pa f. 280^v–281^v

1 τὴν om. ed. Rom.* | ὁδοίαν (sic) ἡ ὁδοπορείαν Pa 2 ἀνιστάμενος + οὔτε ἐξ ἀποδημίας ἐπαναστρέφων PG 4 Ὁ Ἀγκύρας εἶπεν V | Ἀπεδείχθη + δεσπόται V 5–7 τῶν – ἡ om. V 6 Ταράσιος om. M 9 ἀγία om. V | εἶπεν om. V | καὶ σύμφωνοι om. M 10–13 om. V 10–11 ὑποθέσεως + ταύτης M 14 ἀγιώτατος om. V 14–15 ἐν – ἀναγνώσει om. V 19 τῶν εἰκόνων om. V 20 Καὶ ζητοῦμεν] Ζητοῦμεν καὶ ἡμεῖς V 21–22 Ἰωάννης – ἀνέγνω] Ἰωάννης μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς ἀνέγνω V 21 μοναχὸς + πρεσβύτερος T non male (sed cf. lat.) πρεσβύτερος ed. Rom.* 21–22 ἀπὸ – ἀνέγνω T: εἶπεν ἀπὸ πιττακίου ἀναγνούς H ἀνέγνω ἀπὸ πιττακίου M (de V uide supra) 23 titulum Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστάτου Ἱεροσολυμίτου μοναχοῦ διήγησις praeronit Pa | μέτριος καὶ om. V | ἀποδείξαι] διηγῆσασθαι T edd., sed cf. lat. 23–24 ἐπὶ – συνόδου] τῇ ἱερᾷ ὑμῶν καὶ ἀγία συνόδω V 24 ὑμῶν καὶ ἱερᾶς συνόδου T Pa (cf. lat.): συνόδου ὑμῶν H συνόδου M | καὶ πότε om. V | ὅθεν] πόθεν M 25 ἀρχὴν] ἰσχύν V | καὶ! om. H | χριστιανοκατηγόρων] χριστιανῶν μᾶλλον δ' εἶπεῖν ἀληθέστερον κατηγόρων Pa 25–592,1 εἰκονοκλάστων T εἰκονομάχων Pa

sic inueniebat candelam ordinatam et ardentem, ut eam ad iter agendum egressurus Rom. 564
sinebat, numquamque aliquando illam a semetipsa extinctam uidit, neque a somno
surgens neque ab heremo rediens in speluncam.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyrae dixit: Demonstratum est quod antiqua
5 traditio sit sacrarum imaginum consuetudo.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Iam satiati sumus ex paternis testimoniis et Ha. 319
cognouimus quia prisca traditio est uenerabilium imaginum erectio. sectatores ergo
sumus sanctorum patrum.

Sancta synodus dixit: Sectatores et concordēs.

10 Stephanus reuerentissimus monachus dixit: Et alios codices habemus de causa
sacrarum imaginum usque ad quindecim; et ut iubetis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Repleti sumus atque contenti.

Sancta synodus dixit: Sat est.

Sanctissimus patriarcha dixit: Quoniam demonstratum est in praecedenti lectione
15 quia ab Hebraeis et paganis et Samaritis, Manicheis quoque et Phantasiasticis accu-
sata est ecclesia propter uenerabiles imagines et omnes certificati sumus, iustum est
etiam fratrem nostrum et dilectum dominum Iohannem et loci seruatores apostoli-
carum orientis sedium audire; habet enim quandam relationem insinuantem unde
coeperit imaginum subuersio.

20 Sancta synodus dixit: Et quaerimus, domine, audire de hoc.

Iohannes reuerentissimus monachus et loci seruator orientalium pontificum a pitta- Ma. 198
cio legit:

Volo ego humilis et cunctorum nouissimus ostendere cum omni ueritate coram
praesenti hac sancta uestra et sacra synodo, qualiter et quando et unde habuerit ini- La.-Co. 386
25 tium pessima et deo exosa haec christianos accusantium et imagines confringentium

23–595,12 Volo – istam ~ *LS^b* p. 519,38–520,12 (*Pr f.* 77^{r-v}): Unde primum exorta sit in ecclesiis Orientalium imagi-
num destructio: „Tyrannus (Tyrannos *Werm.*) quidam fuit Seleman nomine, Aggareus genere. Quo defuncto
successit Humarus in regno, cui iterum successit Ezidus, vir valde levis et insipiens. Huius enim temporibus erat
quidam in Beriade (*fort. ex τῇ βερίადι ortum; cf. app. crit. gr.*) maleficus ac diuinus, Serantapicus nomine, praecep-
tor iniquorum Hebraeorum et inimicus Dei ecclesiae, qui, ut comperit levitatem Ezedi protosymboli, accessit ad
eum coepitque illi quaedam divinare et praedicere. Illi autem ex hoc acceptabilis factus ac non multo post ei dicere
coepit: Benignitati tuae exponere volo, unde, me si audieris, addatur tibi longitudo vitae et perseveres in hoc
principatu annos XXX, si quidem impleveris sermones meos. Ille vero insipiens tyrannus obscuratus mente desiderii
(*scrib. desiderio?*) longaeuae vitae: Quicquid mihi, inquit, praeceperis paratus ad perficiendum existo et, si consecut-
us fuero, quod pollicitus es, maximos tibi honores retribuam. Maleficus vero et diuinus ait ad eum: Iube mox
generalem scribere epistolam, quatinus omnis imaginaria pictura deleatur in omnibus Christianorum ecclesiis sive in
parietibus sive in vasis sacris et in vestibis altarium et non solum haec, sed quae in civitatum plateis sunt adornatae.
Quod audiens perfidus ille tyrannus praecepit omni praefecturae in cunctis locis ecclesiarum imagines et ceteras
similitudines abolere et ita exornavit (~ ἀπεκόσμησε) ecclesias Dei. Abhinc enim coeperunt corruptores imaginum
inveniri.” *Continuatur loco infra laudato.*

P VE 23–595,12 ~ *LS^b*

1 egressus E *edd.* 2 aliquando om. F *edd.* 7 ergo om. E, igitur ed. Rom.* (*ex coni.*) 13 Satis F *edd.* 14 Sanctissi-
mus] Tarasius sanctissimus F *edd.* 15 Hebreis P E Ebreis V | Samaritis + ac F *edd.* | Manichaeis ed. Rom.* | quoque
et] quoque E atque ed. Rom.* | Phantasiastis ed. Rom.* *fort. recte* (*cf. ACO II 5 p. 134,17–18 et 135,22*) 17 nostrum
om. P 19 ceperit VE 21–22 pittatio P pytacio V pitatio E, corr. ed. Rom. 24 hac] ac V *edd.*

στῶν αἵρεσις. συντομία δὲ χρήσασθαι λόγου προαιρούμενος, διὰ χάρτου ἔκρινα καλὸν ποιήσασθαι τὴν ἐξήγησιν, ὥς ἂν μηδὲν με τῆς ἀληθείας λάθοι.

Τοῦ τῶν ἀθέων Ἀράβων τεθνηκότος τυράννου ἦτοι συμβούλου — Σελεμάν δὲ ἦν οὗτος τὸ ὄνομα — διεδέξατο τοῦτον Οὐμαρος. ὃς ἐπιβάς τῆς ἀρχῆς εὐθύς μεταστειλάμενος ἀπέστρεψε τὸν ἀνάσκαφον Μασαλμάν ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης, πολέμιον ὄντα 5 δυσμενῆ. ὃς τῇ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι καὶ τῆς αὐτὸν τεκούσης παναγίας θεοτόκου μετ' αἰσχύνης πολλῆς καὶ ἀπωλείας τοῦ οἰκείου τῶν Σαρακηνῶν στρατεύματος ὑπέστρεψεν εἰς Συρίαν, ἀνύσας ὧν ἤλπισεν οὐδέν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Οὐμάρου τοῦτον διαδέχεται Ἐζίδος, ἀνὴρ κοῦφός τις καὶ εὐπαράφορος. 10

Ἦν δὲ τις ἐν Τιβεριάδι προηγέτης τῶν παρανόμων Ἑβραίων, φαρμακομάντις, δαιμόνων ψυχοβλαβῶν ὄργανον, ἐπινομαζόμενος Σεραντάπηχος, δυσμενῆς ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ. ὃς μεμαθηκώς τὴν τοῦ κρατοῦντος Ἐζίδου κουφότητα καὶ δὴ 15 Rom. 565 τούτῳ προσελθὼν ὁ παμπόνηρος οὗτος Ἑβραῖος ἐπεχείρει μαντεύεσθαι τινα καὶ προλέγειν αὐτῷ. ὥς οὖν ἐκ τούτων εὐπαράδεκτος ἐγεγόνει καὶ εὐπαρρησίαστος 15 τῷ τυράννῳ, „θέλω“, ἔφη, „πρωτοσύμβουλε, εὐνοία τῇ πρὸς σὲ διακείμενος ὑποθέσθαι σοι τρόπον τινὰ εὐχερῶς καὶ ῥαδίως ἀνυστησόμενον δι' οὗ σοι προστεθήσεται ζωῆς μήκος καὶ διαμείνης εἰς χρόνους τριάκοντα ἐν τῇδὲ σου τῇ ἀρχῇ, εἴγε εἰς ἔργον ἀγάγῃς τοὺς λόγους μου.“ ὁ δὲ ἄφρων ἐκεῖνος τύραννος κεπφωθεὶς τὸν νοῦν ἐφέσει μακροβιώσεως — ἦν γὰρ φιλοτρυφητὴς καὶ ἀκόλαστος — ἀπεκρίνατο ὅτι γε 20 „ὅσα ἂν ὑπόθῃ μοι, ἐτοίμως ποιῶ, καὶ ἔαν τύχῃ τοῦ εὐκταίου, μεγίσταις ἀμείψομαί σε τιμαῖς.“ ὁ δὲ φαρμακομάντις Ἑβραῖός φησι πρὸς αὐτόν· „κέλευσον εὐθέως πάσης

6 Tit. 2,13

4–8 ὃς — οὐδέν cf. Theoph. p. 399,5–19 11–594,23 Ἦν — κομισάμενον ~ Niceph. antirr. III c. 84 (recensionem nunc in Actis Nicaenis exstantem secutus), PG 100, 528 D 1 – 532 A 7 (ex editione A. Mai); cf. Niceph. c. Eus. p. 375,27–376,10; Theoph. p. 401,29–402,7 et 402,16–18; (Ps.-)Ioh. Dam. epist. ad Theophil. (CPG 8115; BHG^a 1387) c. 9b–c p. 159–161 Munitiz = Epist. trium patr. ad Theophil. (BHG^a 1386) (Alternative Ending 2', c. 9–10) p. 97 Munitiz; Georg. mon. p. 735,14–736,15 de Boor (recensionem codicis P ed. D. Afinogenov, Eranos 100, 2002, 1–2)

(H)VTM 11–594,23 Ἦν — κομισάμενον ~ Niceph. antirr

2 καλῶς V Pa | ὥς ἂν V | λάθ (sic) H T λάθη Pa (cf. Fatouros II p. 903) 3 Τοῦ — τεθνηκότος om. T | Ἀράβων V | ἦτοι συμβούλου suspectum (nihil respondet in LS^b), fort. ex glossemate ἦτοι α' συμβούλου (= πρωτοσυμβούλου) ortum; uide infra l. 16 et p. 594,19; cf. etiam Speck, Ich bin's nicht p. 42 (qui tamen τυράννου ἦτοι interpolatum esse censet) | Σελεμάν V T Pa: Σελεμάν H Σουλιμάν M, expectaueris Σουλεϊμάν (cf. Theoph. p. 396,23 al. et Speck, Ich bin's nicht p. 41 adn. 54), sed cf. lat. et LS^b | δὲ om. Vc edd. | ἦν om. V 4 τοῦνομα ed. Rom.* 4–8 ὃς — οὐδέν] nihil respondet in LS^b (cf. app. font.) 4 ἐπιβάς om. V 5 Μασαλμαν HV Μαλσαμάν M Μασαλμάν Pa | πολέμιον τυράννον V 7 ἀγίας Pa | πολλῆς om. ed. Rom.* 8 Σαρακη- νῶν ed. Rom.* | στρατοῦ M | ἀνύσας M | ἤλπιζεν Pa 9 τοῦτον + δὴ V 11 ἐν Τιβεριάδι] ἐν τῇ Βεριάδι V ἐν τῇ Τιβεριάδι ed. Rom.* | φαρμακομάντις + Ἑβραῖος V; expectaueris φαρμακόμαντις, sed cf. infra l. 22 12 ὀνομαζόμενος ed. Rom.* | Σεραντάπηχος Pa (cf. lat. et LS^b): Σεραντάπηχ sine abbr. V (euani- dum in H) Σεραντάπηχυς M Τεσσαρακοντάπηχος T Τεσσαρακοντάπηχυς ed. Rom.* (sic etiam Niceph. antirr in ed. Mai [ex cod. Vat. gr. 682]; u.l. Σεραντάπηχος laudatur apud Le Quien, PG 94, 773 adn. 71; Τεσσαρακοντά- πηχος tradunt Nicephori codd. Paris. gr. 910 et 911 et Coisl. 93) 14 ὁ — Ἑβραῖος suspectum (cf. LS^b) | Ἑβραῖος οὗτος V 15 ἐγεγόνει εὐπαράδεκτος V 16 ἔφη θέλω T edd. | εὐνοίαν τὴν T | διακείμενος M (cf. lat.) 16–17 τρόπον τινὰ ὑποθέσθαι σοι V 17 εὐχερῶς] εὐκαίρως M | ἀναιστησόμενον T ἀρεσθη- σόμενον Pa 17–18 ζωῆς μήκος προστεθήσεται V 18 διαμενεῖς T edd., sed cf. e.g. Theod. Stud. epist. 3,131 et 133,9 | εἰς' om. H T edd. Pa | εἴγε] εἰ ed. Rom.* ex Vc 19 ἀγάγοις T edd. (incertum in H) | κεμψωθεὶς H κεμψωθεὶς V σκεπψωθεὶς Pa (ἀντὶ τοῦ ἐπαρθεὶς add. M^{ms}) 20 γε suspectum 21 ὑποθῇ V Pa | τοῦ εὐκταίου conl. ed. Rom.^{ms} (cf. lat.): πρακτέου codd. 22 τιμαῖς ante μεγίσταις V | φαρμακομάντ sine abbr. HV; uide supra l. 11

heresis. compendio dumtaxat sermonis uti procurans, per chartam iudicaui bonum fieri narrationem, quatinus nil me ueritatis lateat.

Arabum itaque qui sine deo sunt mortuo tyranno id est consiliario – Seleman autem erat huius nomen – huic successit Humarus. qui ad principatum ascendens mox
 5 accersiens pepulit e fossa proiectum Masalmam a terra hac, cum esset hostis insanis-
 simus. qui *magni dei et saluatoris nostri Iesu Christi* gratia et sanctissimae dei genitri-
 cis quae illum peperit cum confusione multa et perditione propriae Saracenorum
 militiae reuersus est in Syriam, nil eorum quae sperabat adeptus. mortuo autem
 Humaro subrogatus est Hezidus, uir quidam leuis et mobilis.

10 Erat autem Tiberiade ductor praeuicatorum Hebraeorum, ueneficus diuinus, dae-
 monum animas laedentium organum, cognominatus * Serantapichus, impius inimi-
 cus ecclesiae dei. qui uidelicet nequissimus Hebraeus cum didicisset imperantis PL 129, 372
 Hezidi leuitatem, accessit ad eum et coepit diuinare quaedam et ei praedicere. ex quo Rom. 565
 15 bule, beneuolentia qua circa te flagro dictare tibi modum quendam per quem facilius
 ac celerius adipisci possis, ut addatur tibi uitae longitudo et permanes annis triginta
 in hoc principatu tuo, si tamen in opus produxeris uerba mea.” ast insipiens ille
 tyrannus mente obtusus audivit longaeuitatis – erat enim amator deliciarum et
 petulcus – respondit quia „quaecumque dictaueris paratissime facio, et si uoti com-
 20 pos extitero, maximis te honoribus recompensando locupletabo.” at uero ueneficus

P VE

1 compedio P E (corr. F²) | chartam ed. Rom. (ex gr.): quod codd. 3 id est consiliario] cf. app. crit. gr. 4 huic scripsi coll. gr.: cui codd. ei ed. Rom.* | Umarus ed. Rom.* 5 e fossa proiectum ~ ἀνάσκαφον? („g. e fossa proiciendum” ed. Rom.^{ms}) expectaueris exsecratum uel sim. 5–6 insanissimus ~ δυσμενῆ? (Anastasium δυσμενῆ ad μάλινεσθαι rettulisse suspic. Dubielzig) 7 confusione ~ ἀίσχύνης (cf. Gloss. et ThLL s.u.) | Saracenorum E edd. 9 Umaro ed. Rom.* | Hezydus V Hesidus E Ezidus ed. Rom.* | mouilis P V 10 ductor + quidam ed. Rom.* (ex gr.) | Hebreorum codd. 11 ledentium codd. | cognominatus + id est quadraginta cubitorum P (glossema Anastasii ad Serantapichus pertinens in textum receptum) | Serantapichus V Seruntanpicus E Sarantapichys ed. Rom.* | impius ~ δυσμενῆ? uide supra ad l. 5 12 Hebreus VE 13 Hezydi V Ezidi ed. Rom.* | cæpit V cepit E | praedicere ei F edd. | quo + igitur ed. Rom.* 14 inquit + protosymbulos (i.e. lemma) primus (pro symbolis primis E) consiliarius sic enim Greci appellant regem Saracenorum (Sarr- E) P E (glossema Anastasii in textum receptum; tria puncta supra protosymbole posita supersunt in V), inquit + prime consiliarie ed. Rom.* (cf. ed. Rom.^{ms}) 14–15 protosymbule scripsi (cf. Anastasii adnotationem supra laudatam): protosymbole P V pro simbole E pro simbolo F pro symbolo ed. Rom.* 15 beneuolentiae ed. Rom.* | flagro] cf. gr. Μ διακαίόμενος 16 permanens P 17 perduxeris ed. Rom.* | ast] at ed. Rom.* 18 obtusus ed. Rom.* | longaeuitatis codd. 19 petulans F² edd. (petulcus La.-Co.^{ms} ex P)

ἄτερ ἀναβολῆς καὶ ὑπερθέσεως γράψαι κατὰ πᾶσάν σου τὴν ἀρχὴν ἐγκύκλιον ἐπι-
στολήν, ὥστε πᾶσαν εἰκονικὴν διαζωγράφειν εἴτε ἐν σάνισιν εἴτε διὰ μουσείων ἐν
τοίχοις εἴτε ἐν σκεύεσιν ἱεροῖς καὶ ἐνδυταῖς θυσιαστηρίων καὶ ὅσα τοιαῦτα εὐρί-
σκεται ἐν πάσαις ταῖς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίαις ἀφανίσαι καὶ τελείως καταλῦσαι,
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῶν πόλεων κατὰ κόσμον εἰσὶ καὶ εὐπρέ-
πειαν οἰαδῆποτε ὁμοιότητι." σατανικῶς δὲ κακουργήματι κινούμενος ὁ ψευδόμεντις
Ha. 321 προσέθηκε πᾶν ὁμοίωμα, ἀνυπόφοτον δεῖξαι τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν μηχανώμενος. ὁ
δὲ ἀλιτήριος τύραννος τούτῳ κουφότητι πεισθεὶς ἀποστείλας καθεῖλεν ἀπὸ πάσης
ἐπαρχίας τῆς ὑπ' αὐτὸν τὰς ἀγίας εἰκόνας καὶ λοιπὰ ὁμοιώματα. καὶ τούτῳ τῷ
τρόπῳ ἀπεκόσμησε τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ φαρμακοῦ Ἑβραίου ἀφειδῶς
10 τὰς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, πρὸ τοῦ φθᾶσαι ἐν τῇ γῇ ταύτῃ τὸ κακόν. φεύγον-
τας δὲ τοὺς θεοφιλεστάτους χριστιανούς τοῦ μὴ ταῖς οἰκείαις χερσὶ καταστρέψαι
Ma. 200 τὰς ἀγίας εἰκόνας, Ἑβραίους θεοστυγεῖς καὶ οἰκτροὺς Ἀραβας ἡγγάρευσεν οἱ εἰς
τοῦτο ἀποσταλέντες ἀμυράιοι. καὶ οὕτως ἔκαιον τὰς σεπτὰς εἰκόνας καὶ τοὺς
οἴκους τῶν ἐκκλησιῶν πῇ μὲν κατέχριον, πῇ δὲ κατέξεον. 15

Τούτων ἀκηκῶς ὁ ψευδεπίσκοπος Νακωλείας καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐμιμήσαντο τοὺς παρα-
νόμους Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἀσεβεῖς Ἀραβας καὶ ἐνύβρισαν τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ.
Ἄξιον δὲ κρίνω τῆς ἱερᾶς ὑμῶν ἀκοῆς καὶ οἷον ἐδέξατο τέλος ὁ δεῖλαιος ἐκεῖνος καὶ
φαρμακὸς Ἑβραῖος. ὥς γὰρ τοῦτο δράσας ὁ πρωτοσύμβουλος Ἑζιδος οὐ πλείω τῶν
20 δύο ἡμισυ χρόνων βιώσας ἀπέθανε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. καὶ αἱ μὲν εἰκόνες
ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν ἰδρῦσει καὶ τιμῇ κατέστησαν. ὁ δὲ τούτου υἱὸς Οὐλιδος τοῦνομα
ἀγανακτήσας ὥς φονέα τοῦ ἰδίου πατρὸς τὸν φαρμακὸν αἰσχίστῳ θανάτῳ ἀναιρεθῆναι
ἐκέλευσεν, ἅξια τὰ ἐπίχειρα τῆς ψευδομαντείας αὐτοῦ κομισάμενον.

7 cf. Ex. 20,4; Deut. 5,8

2–3 πᾶσαν – θυσιαστηρίων cf. Act. VII (definitio synodi) 377 D 1–5 (COGD I p. 314 l. 169–174); epist. syn. ad
imp. 404 D 9–10

(H)VTM

1 ἐγκύκλιον + τὴν Pa 2 ὥστε] ὡς V | πᾶσαν + τὴν V | μουσείων Pa 3 εἴτε] ἢ V | σκεύεσιν] σκευεσί
τε V | ἐνδυτοῖς ed.Rom.* 4 ἐν om. Pa | τελῶς V Pa (euanidum in H) τέλος T edd. | καταλῦσαι] ἀφανίσαι
V 5 τῶν om. ed.Rom.* 5–7 καὶ² – μηχανώμενος] nihil respondet in LS^b (cf. app. font.) 6 οἰαδῆποτε
ὁμοιώματα M ed.Rom.*, sed cf. lat. | ὁ ψευδόμεντις (ὁ ψευδομάντις T edd.)] ἐκεῖνος V 7 ἀνυπόφοτον] cf.
LGB s.u. | δεῖξαι post ἔχθραν V 8 τούτῳ – πεισθεὶς] πεισθεὶς τούτῳ V (om. κουφότητι) | κουφότητα
ed.Rom.* (κουφότητα Vc), sed cf. lat. 9 καὶ¹ – ὁμοιώματα (fort. <τὰ> λοιπὰ scribendum) adnotationem
marginalem esse, quae posteriore tempore in textum recepta esset, con. Speck, Was für Bilder p. 276 adn. 69, sed cf.
LS^b 10 ἀπεκόσμησε V Pa 10–19 διὰ – Ἑβραῖος] nihil respondet in LS^b (cf. app. font.) 10 φαρμάκου
Pa 11 τὰς – κακόν om. V | φθᾶσαι Pa 11–12 φεύγοντας – χριστιανούς (acc. abs.)] τοὺς θεοφι-
λεστάτους χριστιανούς φεύγοντας (om. δὲ) V φευγόντων δὲ τῶν θεοφιλεστάτων χριστιανῶν ed.Rom.*
11–12 φεύγοντα Pa 13 Ἀραβας V | οἱ om. M 14 ἀμυράιοι T edd. Pa aequè bonum 14–15 καὶ¹ –
κατέξεον] locus suspectus, cf. συγκαθηρεῖτο ... ὁ κατὰ τὰς Χριστοῦ ἐκκλησίας τῶν ἱερῶν εἰκονισμάτων
διάδοσμος· τούτων γὰρ τὰ μὲν ἀπέξεον, τὰ δὲ κονίζοντες ἐξηφάνιζον, ἔστι δὲ ἅ καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς ἱεροῖς
οἴκοις τε καὶ σκεύεσι καὶ ἐσθήμασι τῷ πυρὶ παρεδίδωσαν Niceph.^{antirr} 14 κατέκαιον V 15 οἴκους]
ναοὺς V 16 ψευδοεπίσκοπος V | Νακολίας Pa 17 Ἀραβας V 18 τὰς ... ἀκοὰς Pa | καὶ¹ suscep-
tum | τέλος post ἐκεῖνος V | ὁ + ἄθλιός τε καὶ T edd. 18–19 καὶ φαρμακὸς Ἑβραῖος om. V 19 πρωτο-
σύμβουλος Pa (cf. supra p. 592,3 et p. 592,16): σύμβουλος HV T M (cf. lat.) 20 δύο ἡμισυ] β + abbr. V |
βιώσας + ὁ τοιοῦτος V | καὶ² HV Pa (cf. lat.): om. T M edd. (corr. Hard.^{ms}) | μὲν + ἅξια V 21 αὐτῶν om.
ed.Rom.* (sublin. Vc*) | ἰδρῦσει καὶ om. V 22 ὡς τοῦ ἰδίου πατρὸς φονέα ὄντα τὸν φαρμακὸν V
23 τὰπίχειρα T edd. | τοῦ ψευδομάντιδος V | κομισάμενος V κομισάμενῳ Pa

atque diuinus Hebraeus ait ad eum: „iube statim absque omni dilatione uel indutiis scribere per omnem principatum tuum encycliam epistolam, ut omnem imaginalem picturam siue in tabulis siue per musia in parietibus siue in uasis sacris et uestibus altarium et quotquot huiusmodi repperiuntur in cunctis christianorum ecclesiis
 5 exterminare ac perfecte deponere, necnon et quotquot in foris ciuitatum ad ornatum sunt et decorem in quacumque similitudine.” quin et satanae maligna operatione motus falsus diuinus addidit *omnem similitudinem*, argumentatus hoc, ut importabilem ostenderet inimicitiam quam contra nos habebat. ast tyrannus deceptione captus huic leuitate usus obsecundauit, et mittens deposuit ab omni prouincia quae sub ipso
 10 erat sanctas imagines et residuas similitudines. et hoc modo non parcens deturpauit ecclesias dei per ueneficum Hebraeum sub potestate sua sitas, antequam perueniret malum ad terram istam. porro fugientibus deo amabilibus christianis, ne propriis manibus subuerterent sanctas imagines, Hebraeos deo odibiles et uilissimos Arabes
 15 angariabant qui ad hoc missi erant amiraei. sicque incendebant uenerabiles iconas et domos ecclesiarum, modo quidem linientes, modo autem eradentes.
 Quibus auditis pseudoepiscopus Nacoliae et hi qui circa ipsum erant imitati sunt iniquos Iudaeos et impios Arabes iniuriam inferentes ecclesiis dei. La.-Co. 387
 Iustum autem iudico sacro uestro intimare auditui, qualem miser ille finem et ueneficus Hebraeus suscepit. cum enim hoc egisset, symbolus Hezidus non plus quam
 20 duobus annis et dimidio uiuens defunctus est et perrexit in aeternum ignem. et imagines quidem in antiquo statu suo et honore restitutae sunt. porro huius filius Hulidus nomine indignatus tanquam homicidam sui patris ueneficum turpissima morte interfici iussit, digna pro factis falsae diuinationis suae portantem.

19–21 cum – sunt ~ *LS^b* p. 520,12–13 (*Pr* f. 77^v–78^r) (*uide supra*): „Sed ipse tyrannus anno altero mortuus est, et imagines in pristinum statum (statim *Pr^{ac}*, u *Prⁱ⁻²* s.l.) cum honore restitutae”, et cetera.

P VE 19–21 ~ *LS^b*

1 Hebreus VE 2 scribe E scribi *ed. Rom.** | ut] *uide infra ad l. 5* 3 musia *ed. Rom.* (*cf. supra p. 311,17 et 377,7*): musios *codd.* 4 reperiuntur E *edd.* 5 exterminare – deponere] exterminant, ac p. deponant *ed. Rom.^{mg}*, sed *interpres fort. per negligentiam uerborum graecorum constructionem secutus est* (*cf. supra l. 2 ut ~ ὡστε*) 6 sathane VE 7–8 argumentatus – habebat] „gr. callide; ut nullam suspicionem suae contra nos inimicitiae daret” *ed. Rom.^{mg}* 7–8 importabilem] *Anast. ἀνυπόφορον uel ἀνυποφόρητον legit uel intellexit* 9 prouintia P E 11 ueneficium *P^{ac}* (*i² exp.*) | Hebreum VE 13 Hebreos *codd.* 14 amiraei (*cf. Chron. trip. p. 210,18 al.*) V: amirei P, om. E *spatio relicto* 14–15 et – eradentes] *Anast. uerborum constructionem mutauit (expectaueris et ... liniebant ... eradebant)* 16 pseudoepiscopus (*sic*) P | Macolię P Nicolae E 17 Iudaeos] uidelicet V uidelicet Iudaeos *ed. Rom.** | iniuriam – dei] *Anast. uerborum constructionem mutauit* 19 Hebreus VE | symbolus *ed. Rom.*: symbolus P simbolus V simbulus E; *cf. app. crit. gr.* | Ezidus *ed. Rom.** 20 ignem aeternum E *edd.* 22 tanquam ~ ὡς (*ut saepe*) | ueneficium *P^{ac}* (*i² exp.*) 22–23 turpissima morte *ed. Rom.*: turpissimae morti P E turpissimae mortis V 23 pro factis ~ τὰ ἐπιχειρα? pro facto *ed. Rom.**

Ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μεσήνης εἶπε· Κἀγὼ παιδίον ἤμην ἐν Συρίᾳ, ὁπηνίκα ὁ τῶν Σαρακηνῶν σύμβουλος τὰς εἰκόνας κατέστρεφε.

Rom. 566 Σάβας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίου εἶπε· Δέσποτα, καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι δοῦλοι τῆς ἀγιοσύνης ὑμῶν ἐξαιτοῦμεν, ἵνα αἱ ἱεραὶ εἰκόνες κατασταθῶσιν ἐν τοῖς τόποις αὐτῶν κατὰ τὴν προτέραν συνήθειαν καὶ ἵνα λιτανεύωσιν οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ μετ' αὐτῶν.

Ταράσιος ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Τί λέγετε, τίμιοι ἀδελφοί;

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Καὶ ἡμεῖς πάντες συναινοῦμεν.

Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρωτοπρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀνέγνω ἀπὸ πιττακίου· 10

Ταρασίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ πάσῃ τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ Πέτρος πρωτοπρεσβύτερος τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Πέτρου καὶ Πέτρος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἀγίου Σάβα, ἀμφότεροι τοποτηρηταὶ Ἀδριανοῦ τοῦ ἀγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης· 15 δίκαιον ἡγούμεθα, ἵνα κατὰ τὴν ἐκφώνησιν πάντων ἡμῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καθὼς πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες διδάσκουσιν ἡμᾶς, ἔλθῃ ἐν μέσῳ ἡμῶν σεβασμία εἰκόνων καὶ ταύτην ἀσπασώμεθα. καὶ ὥς παρίσταται ὑμῖν, ἱερεῖς, ἐκφωνήσατε περὶ τούτου. καὶ ἕτερον δὲ κεφάλαιον ἀναφέρομεν· ἵνα πάντα τὰ συγγράμματα τὰ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γενόμενα 20 μετὰ ἀναθεματισμοῦ ἢ λειανθῶσιν ἢ τῷ πυρὶ παραδοθῶσι. καὶ περὶ τούτου αἰτοῦμεν ἐκφωνηθῆναι ὥς δοκεῖ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπεν· Ἐλθέτω, γενέσθω.

Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρωτοπρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπεν· Εἰ κελεύει ἡ ἀγία ὑμῶν σύνοδος, τεθήτω 25 ἀπὸ τῆς αὐριον σεπτῇ εἰκόνων, καὶ πάντες ἀσπασώμεθα αὐτήν.

Ἡ ἀγία σύνοδος εἶπε· Γενέσθω, γενέσθω.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· Εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ δοξάσας τὴν φιλόχριστον Νικαέων ταύτην πόλιν ἐν ταῖς ἡμέραις Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων. 30

(H)VTM

1 Ὁ ὁσιώτατος M: Ταυδιώσος V (leg. Γαυδιώσος; nomen quod deerat in archetypo [cf. lat.] ex episcoporum catalogis suppletum esse uidetur; cf. A 29 [Act. I p. 20,19] etc.) Ὁ ἀγιώτατος T edd. (locus euanidus in H) | Μεσσήνης ed.Rom.*, sed cf. A 29 etc. | ἐν Συρίᾳ post εἰκόνας V | ὁπότε V 2 Σαρακηνῶν ed.Rom.* | exspectaueris πρωτοσύμβουλος (cf. supra p. 594,19 et p. 592,16) 3 Σάββας ed.Rom.* | ὁ — ἡγούμενος om. V (uide infra) | τῶν om. Vc edd. | Στουδίου + καθηγούμενος V 6 μετ' αὐτῶν χριστιανοὶ V 7 Ὁ πατριάρχης ἔφη V 8 ἡμεῖς + τοῦτο V | συναινοῦμεν ἅπαντες V 9–15 Πέτρος — Ῥώμης om. V 9 θεοφιλέστατος] ἀγιώτατος T edd. | πρεσβύτερος M 11–12 καὶ οἰκουμενικῷ postea insertum esse con. ed.Rom.^{ms}, sed cf. app. crit. lat. 12 Πέτρος + ὁ M 14 πρεσβύτερος καὶ om. H (prob.) | Σάββα ed.Rom.* 16 δίκαιον] καὶ (propter omissionem additum, uide supra) δίκαιον καὶ ὅσιον V | ἐκφώνησιν + ταύτην M | ἡμῶν πάντων V 17 πάντες om. V 21 μετὰ ἀναθεματισμοῦ] ἀναθεματισθῶσιν M | ἢ om. T edd. (cf. lat.?) 21–22 αἰτοῦμαι M (cf. lat.) 23 ἀγία om. V 24 Πέτρος — τοποτηρητῆς] Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ M | ὁ θεοφιλέστατος om. V 24–25 καὶ — Ῥώμης] τῆς ἀγίας Ῥώμης V 25 εἶπον M (uide supra) | ὑμῶν om. ed.Rom.* 27 ἀγία om. V | γενέσθω ter exhibet T 28 ὁ — μοναχὸς om. V | μοναχὸς om. ed.Rom.* 28–29 τῶν — εἶπεν] τῆς ἀνατολῆς ἔφη V 29 ταύτην Νικαέων M 30 βασιλέων ἡμῶν V

Sanctissimus episcopus Mesinae dixit: Et ego puerulus eram in Syria, cum Saracenorum symbolus imagines subuerteret.

Sabas reuerentissimus monachus et egumenus Studii dixit: Domine, et nos indigni serui sanctitatis uestrae expetimus ut sacrae imagines restituantur in locis suis iuxta priorem consuetudinem et ut letanias celebrent pii christiani cum illis. PL 129, 373
Rom. 566

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quid dicitis, uenerabiles fratres?

Sancta synodus dixit: Et nos omnes consentimus.

Petrus deo amabilis archipresbyter et loci seruator sanctissimi papae senioris Romae legit ex pittacio:

10 Tarasio sanctissimo archiepiscopo Constantinopoleos nouae Romae ac <uniuersali> patriarchae atque omni sanctae huic et uniuersali synodo Petrus archipresbyter sanctissimae ecclesiae sancti ac laudabilis apostoli Petri et Petrus presbyter et egumenus monasterii sancti Sabae, ambo loci seruatores Hadriani sanctissimi papae senioris Romae: iustum arbitramur ut secundum pronuntiationem omnium nostrum,
15 immo iuxta antiquam traditionem catholicae ecclesiae, sicuti omnes sancti patres edocent nos, ueniat in medium nostrum colenda imago et hanc salutemus. et quemadmodum placuerit uobis, sacerdotes, pronuntiate super hoc. et aliud capitulum suggerimus: ut omnes conscriptiones quae contra uenerabiles imagines factae sunt cum anathemate deleantur uel igni tradantur. et de hoc peto pronuntiari ut uidetur
20 sacrae synodo.

Sancta synodus dixit: Veniat, fiat.

Petrus deo amabilis archipresbyter et loci seruator sanctissimi papae senioris Romae dixit: Si iubet sancta uestra synodus, ponatur crastino uenerabilis imago, et omnes salutemus eam.

25 Sancta synodus dixit: Fiat, fiat.

Iohannes reuerentissimus monachus presbyter et loci seruator orientalium pontificum dixit: Benedictus deus qui glorificauit amatricem Christi Nicensium hanc ciuitatem in diebus Constantini et Heirenae amatorum Christi imperatorum. bene- Ma. 202

26–599,6 cf. *LC IV* 13 p. 515,20–23 (= *IV Capit.* p. 487,10–13) = **Hadr.* p. 42,6–10 (*Capitulum LX*): Quod haec synodus (+ qui [sic] nec synodos quidem dicenda est *Hadr.*) nullatenus aequiperari possit Nicenę (*Nicene Hadr., corr. Hampe*) synodo (*synodo Hadr.*), quamquam in eodem sit agitata loco (*om. Hadr., suppl. Hampe*), sicut Iohannes presbyter adolanter (*adulante Hadr.*) dixisse perhibetur, quippe cum ab ea non solum in ceteris, sed (*om. Capit.*) et (*om. Hadr.*) in symbolo discrepare noscatur.

P VE

1 *Messanae ed. Rom.** 1–3 Et – dixit *om. Pac, suppl. Pc in marg. inf.* 1–2 *Sarracenorum ed. Rom.** 2 symbolus *ed. Rom.* (cf. *supra ad p. 593,14*): symbolus P V simbolus E | subuerterent P 3 egumenus + monasterii F *edd.* 4 uestrae] tuae E *edd.* 5 letanias *ed. Rom.** 7 synodus P (*praeter consuetudinem*) 9 pitatio P 10 archiepiscopo *om. E edd.* | noue P E | ac] atque E, *om. F edd. (uide infra)* | uniuersali *suppleui coll. gr. et Act. III p. 245,14–15 al.; Anastasium hic οἰκουμηνικῶν praetermisit uix credideris (de aliis locis uide quae adnotati ad Act. III p. 233,19 et 245,15; cf. etiam Anast. praef. p. 2,9–17), praeterea displicet Romae ac (uide supra) patriarchae* 13 *Adriani P (praeter consuetudinem) E* | sanctissimi *om. ed. Rom.** 14 pronuntiationem *Pac (u superscr. Pc)* 16 medio VE *edd. (sed cf. e.g. Vulg. 1 Reg. 4,3, ubi ἐν μέσῳ Sept.)* 19 petimus *ed. Rom.* non male, sed Anast. αἰτοῦμαι legisse uidetur (cf. gr. M)* | pronuntiari *Pac (u superscr. Pc)* 22 amabilis + sanctissimi *Pac (sublin. Px)* | archipresbyteri P | Rome P E 27 *Nicoensium P* 28 *Irenae ed. Rom.**

εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ ἀναδείξας αὐτὴν διπλῆς χάριτος ἄξιαν· τὴν πίστιν πρῶτον ὥδε
 Ha. 324 Χριστὸς ἐτράνωσε, νῦν δὲ διὰ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης τὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ
 La.-Co. 389 σύμβολα πᾶσιν ἐφανέρωσεν. Ἄρειος ὁ δύσφημος ἐνταῦθα καθηρέθη, τῶν θεοστυ-
 γῶν εἰκονοκλαστῶν ἢ αἵρεσις ἐνταῦθα ἠφανίσθη. εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ λέγων διὰ
 τοῦ ἁγίου ἀποστόλου· ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὁ κατ' ἀρχὰς 5
 ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ τέλει τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κρατύνας.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε, κατὰ ἕνα ἕκαστον στίχον ἐκ τρίτου ἐκφωνοῦσα· Τῶν
 θεοφθόγων πατέρων αἱ διδασκαλῖαι ἡμᾶς διωρθώσαντο, ἐξ αὐτῶν ἀρυσάμενοι τὴν
 ἀλήθειαν ἐποτίσθημεν, αὐτοῖς κατακολουθήσαντες τὸ ψεῦδος ἐδιώξαμεν, παρ' αὐτῶν
 Rom. 567 διδαχθέντες τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀσπαζόμεθα, παρ' αὐτῶν ὁδηγηθέντες τὴν κατὰ 10
 τιμὴν προσκύνησιν αὐταῖς ἀπονέμεμεν. πατέρες κηρύττουσι, τέκνα ὑπακοῆς
 ἔσμεν, καὶ ἐγκαυχώμεθα ἐν προσώπῳ μητρὸς τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλη-
 σίας. πιστεύοντες εἰς ἕνα θεὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον τὰς τιμίας εἰκόνας ἀσπαζό-
 μεθα. οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν. οἱ μὴ οὕτως φρονούντες πόρρω
 τῆς ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν. ἡμεῖς τῇ ἀρχαίᾳ θεσμοθεσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλη- 15
 σίας ἐπακολουθοῦμεν. ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων φυλάττομεν. ἡμεῖς τοὺς
 προστιθέντας τι ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς <καθολικῆς> ἐκκλησίας ἀναθεματίζομεν.
 ἡμεῖς τὴν ἐπίστακτον καινοτομίαν τῶν χριστιανοκατηγόρων ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς
 τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. ἡμεῖς τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας τῷ ἀναθέματι
 καθυποβάλλομεν. τοῖς χριστιανοκατηγόροις ἡγουν τοῖς εἰκονοκλάσταις ἀνάθεμα. 20
 τοῖς ἐκλαμβάνουσι τὰς παρὰ τῆς θείας γραφῆς ῥήσεις τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων εἰς
 τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα. τοῖς μὴ ἀσπαζομένοις τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας
 ἀνάθεμα. τοῖς ἀποκαλοῦσι τὰς ἱεράς εἰκόνας εἰδωλά ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν
 ὅτι ὡς θεοὶ οἱ χριστιανοὶ ταῖς εἰκόσι προσῆλθον ἀνάθεμα. τοῖς κοινωνοῦσιν ἐν
 γνώσει τοῖς ὑβρίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν 25
 ὅτι πλὴν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων ἀνάθεμα.
 τοῖς τολμῶσι λέγειν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἰδωλά ποτε δεδέχθαι ἀνάθεμα.
 Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτο-
 κρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη. εἰρηνοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. τοὺς καθαιρέτας τῆς
 προγενομένης καινοφωνίας, κύριε, κράτυνον. εὐσεβῆ, κύριε, ζώην αὐτοῖς. 30

5 Aroc. 1,8 11 1 Petr. 1,14; cf. Prou. 4,3 12 Prou. 4,3 16–17 τοὺς² – ἀφαιροῦντας cf. Aroc. 22,18–19

7–27 ~ Act. IV p. 480,7–26 13–27 πιστεύοντες – ἀνάθεμα cf. Act. VII 397 C 10 – E 6; „Act. VIII” 416 A 4 – B
 11 20–27 τοῖς¹ – ἀνάθεμα cf. Act. I p. 52,21–54,6 et 60,4–9

(H)V T M 7–27 ~ Act. IV

1 αὐτὴν] ταύτην T | ὥδε πρῶτον V | ὥδε + ὁ M 4 εἰκονοκλάστων T 5 ἀποστόλου + Ἰωάννου
 ed.Rom.*; sed cf. lat. | ἄλφα T (cf. lat. et N.T.): α V M, om. H spatio relicto | ὦ V T M (ὦ N.T.): ὠμέγα
 ed.Rom.*; om. H spatio relicto 7 ἐξεβόησε + ὁμοίως M, εἶπε V | κατὰ – ἐκφωνοῦσα deest in Act. IV | καθ'
 ἕνα V | ἕκαστον om. HV 8 ἀρυσάμενοι Vc: ἀρρυ- HV T M, ἀρρυάμενοι + τὴν πίστιν καὶ M 9 ἀπ-
 ἐδιώξαμεν T edd. 10–14 παρ' – ἀσπαζόμεθα om. V 10–11 παρ' – ἀπονέμεμεν deest in Act. IV
 17 καθολικῆς addidi coll. lat. et Act. IV, ἁγίας add. ed.Rom.* 18–19 ἡμεῖς² – ἀσπαζόμεθα post 17 ἀναθε-
 ματίζομεν T edd. 18 ἡμεῖς² om. V 19 ἀσπαζόμεθα scripsi coll. lat. et Act. IV: ἀποδεχόμεθα codd. | ἡμεῖς
 om. V 19–20 τῷ – καθυποβάλλομεν] ἀναθεματίζομεν V 20 ἡγουν] ἦτοι ed.Rom.* ex Vc | τοῖς² om. M
 21–23 τοῖς – ἀνάθεμα¹ om. V 21 λαμβάνουσι ed.Rom.* 23 ἱεράς om. V 23–24 τοῖς² – ἀνάθεμα
 om. V 24 ταῖς εἰκόσιν οἱ χριστιανοὶ ed.Rom.* | προσέρχονται Act. IV, fort. etiam hic scribendum (cf. lat. et
 Act. I p. 52,25), sed προσῆλθον exhibetur etiam Act. VII 397 E 2 (ubi Anast. accesserunt) 24–25 τοῖς – ἀνάθε-
 μα post 26 ἀνάθεμα V 25 καὶ ἀτιμάζουσι H M (cf. lat. et Act. IV): om. V T (add. Bonafides Vc^{mss}) 26 πλὴν
 + τοῦ V | ἡμῶν om. M 29 εἰρηνοποιῶν – ἔτη² om. V 30 γενομένης Act. I p. 110,25–26 | κenoφωνίας V
 M | ζώην κύριε M | αὐτοῖς + πάρασχε V, + παρέχων M, sed cf. lat. et Act. I p. 110,26

dictus deus qui exhibuit eam duplici gratia dignam: fidem prius hic Christus expres- Ha. 323
sius explanauit, nunc autem per sanctam synodum haec dispensationis suae symbola
omnibus manifestauit. Arrius infamis hic est depositus, deo perosorum imagines La.-Co. 390
confringentium heresis hic exterminata est. benedictus deus qui dicit per sanctum PL 129, 374
5 apostolum: *ego sum alpha et o*. benedictus deus qui hic in primis et in fine fidem
horthodoxam confirmauit.

Sancta synodus exclamauit, per unumquemque uersum ter pronuntians: Diuinitus
sonantium patrum doctrinae nos correxerunt, ex ipsis haurientes ueritatem potati
sumus, eos sequentes mendacium persecuti sumus, ab eis edocti uenerabiles imagines
10 salutamus, ab eis ducti adorationem quae per honorem fit eis impendimus. patres Rom. 567
praedicant, filii oboedientiae sumus, et congratulamur in facie matris traditioni
ecclesiae catholicae. credentes in unum deum in trinitate laudandum honorabiles
imagines salutamus. qui sic se non habent anathema sint. qui ita non sentiunt
procul ab ecclesia propellantur. nos antiquam legislationem ecclesiae catholicae
15 sequimur. nos iura patrum conseruamus. nos eos qui addunt quid uel auferunt
ex catholica ecclesia anathematizamus. nos subintroductam nouitatem christianos
accusantium anathematizamus. nos uenerabiles iconas salutamus. nos eos qui sic
se non habent anathemati summittimus. christianos accusantibus id est imagines
confringentibus anathema. his qui assumunt dicta sanctae scripturae quae sunt
20 contra idola in uenerabiles imagines anathema. his qui non saluant sanctas ac
uenerabiles imagines anathema. his qui appellant sacras imagines idola anathema.
his qui dicunt quod ueluti ad deos christiani ad iconas accedant anathema. his qui
communicant scienter iniuriam et inhonorantiam inferentibus uenerabilibus imagini-
bus anathema. his qui dicunt quod excepto Christo deo nostro alius eruerit nos ab
25 idolis anathema. his qui audent dicere catholicam ecclesiam idola aliquando rece-
pisse anathema.

Multos annos imperatorum. Constantini et Heirenae magnorum principum et
imperatorum multos annos. pacificorum imperatorum multos annos. deposi-
tores nouitatis quae pridem facta est, domine, conforta. piam, domine, uitam eis.

12–13 credentes – salutamus cf. LC IV 13 p. 516,2–3: Habet etiam post confessionem sanctae Trinitatis confessio-
nem quoque adorandarum imaginum inditam. cf. Freeman p. 516 adn. 170

P VE

3 Arius ed. Rom.* 5 apostolum + Iohannem ed. Reg.* | o P E: ω V (cf. Vulg.) omega ed. Rom.* 6 orthodoxam
codd. (P praeter consuetudinem) 7 unumquemque P (abbr. V) 10 honorem] hominem P 11 obedientes E edd.
11–12 congratulamur – catholicae] „gr. gloriamur in f. m. traditione e. c.” ed. Rom.^{mg}, sed cf. supra p. 481,10
15 quid om. F edd. 16–17 nos – anathematizamus om. V^{ac} E (add. V^{img} post 14 propellantur) 16 superinductam E
edd. 17 nos¹ – salutamus post 16 anathematizamus ed. Rom.* (ex gr. T) 22 his¹ – anathema om. P 27 Heyrenç V
Hierene E Irenae ed. Rom.* 29 piam + da F edd.

